ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XV (L) ■ Nr. 10 (412) ■ Octombrie 2016 ■ 4 lei ■

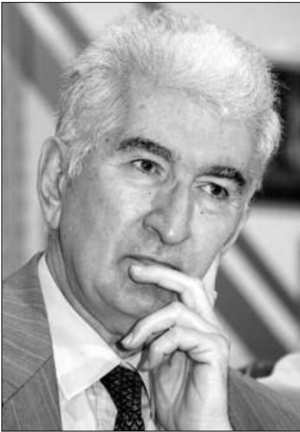
Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

GEORGES DE LA TOUR - MAGDALENA LA CANDELĂ

Momente și schițe din actualitatea literară

Valeriu Râpeanu

Ion Caraion

Scriitori de frunte în relații încordate

În revista de la Târgu Jiu *Portal-Măiastra*, nr. 3(48)/2016, Valeriu Râpeanu publică un text amplu despre memoriile lui Mihai Beniuc; de fapt nu chiar *despre*, cât mai curând tot un fel de memorii. Iată atmosfera literară din perioada proletcultistă, relațiile dintre scriitorii de frunte ai vremii: „Redacția (*Gazetei Literare,* al cărei director era Zaharia Stancu; n.n.) se afla pe strada Ana Ipătescu nr. 15, la primul etaj. Tot acolo se afla și conducerea Uniunii Scriitorilor, adică secretarul general Mihai Beniuc și cei trei secretari din vremea aceea. De cum pășeai pe culoarul de la primul etaj în partea dreaptă se afla biroul lui Mihai Beniuc. Pe partea stângă o ușă dădea în încăperea în care se aflau George Macovescu și secretarii tehnici. De aici se intra în biroul lui Zaharia Stancu. În trei ani și jumătate până ce Uniunea Scriitorilor s-a mutat în localul din strada Kiseleff nr. 10, niciodată Mihai Beniuc nu i-a trecut pragul lui Zaharia Stancu și nici invers. Colaborările (numeroase) ale lui Mihai Beniuc la *Gazeta Literară* erau cerute de redactorii-șefi adjuncți./.../Când manuscrisul ajungea la Zaharia Stancu vedeai cum o negură îi pogoară pe chip. Nu-l citea, arunca doar o privire vădit grăbită, vădit neinteresată, nu-și așeza inițialele ZS cu care orice manuscris lua calea tiparului. Ne spunea sec și indiferent: „Dă-l la secretariat". Când apărea un volum de Mihai Beniuc criticii din prima linie (Paul Georgescu, M. Petroveanu, Savin Bratu) se grăbeau să scrie o cronică de obicei în două numere. Când simțea și vedea că se întâmplă așa ceva, Zaharia Stancu devenea pământiu la față, mâna începea să-i tremure ca atunci când avea motive de enervare..."

Un caz trist: Ion Caraion

În revista *Actualitatea literară* (Lugoj), nr. 62/august 2016, poeta Ioana Diaconescu acordă un interviu lui George Motroc, un interviu în care vorbește despre dosarul de la Securitate al lui Marin Preda, știut fiind că de ani buni poeta scormonește cu folos în arhivele CNSAS după dosarele scriitorilor. Printre altele, se referă la turnătoriile excelentului poet Ion Caraion: „Cazul este atât de dureros și de complex încât nu poate fi rezolvat printr-un răspuns. Ion Caraion este unul dintre marii noștri poeți. Pe de altă parte, vai, unul dintre cei mai asidui informatori ai Securității. Dar cine vrea să expedieze „cazul Caraion" în invective sau, din contră, prin explicații, o face din superficialitate. Numai cine are aplecarea și răbdarea să-i citească dosarul penal cu nenumăratele volume (eu l-am citit cu o imensă strângere de inimă și cu un impact biologic) va înțelege grozăvia și complexitatea cazului în sine. Cât despre „verdicte" sau „scuze", ambele atitudini sunt superficiale, grăbite și lipsite de informații. Istoria nu este o poveste. Istoria este adevăr așezat pe fapte consemnate. Istoria României este una însângerată. Și încă ceva: cazul Caraion nu este "singurul cunoscut" în cazul Marin Preda. Ion Caraion este aproape singurul care și-a scris cu mâna lui informările, vrând s-o facă cu tot dinadinsul, vrând să fie recunoscut și de aceea e atît de vizibil. Dar aceasta nu numai în cazul Marin Preda. Ion Caraion este cunoscut informator în nenumărate documente ce-i privesc pe scriitorii urmăriți de Securitate". Iată că nu totdeauna talentul face casă bună cu caracterul.

Amărăciunea editorului lui Rebreanu

Rodica Lăzărescu publică în *România literară* nr. 43/7 octombrie 2016 un interviu cu istoricul literar Niculae Gheran, cunoscutul editor al operei lui Liviu Rebreanu. Întrebat câți ani sunt de când a început lucrul la ediția Rebreanu, Gheran răspunde: „Spre rușinea mea, mai bine de 50 de ani. Zic rușine, fiindcă mă uit în oglindă și-mi văd răsplata. Cu mine sau fără mine, mai devreme sau mai târziu, Rebreanu ar fi reintrat în drepturi cu opera majoră, chiar dacă biografia îi rămânea mai puțin cunoscută, ca și creația risipită în oceanul presei interbelice și în imensitatea depozitului arhival. Doar tinerețea îmi poate scuza perseverența de a termina o ediție critică, în condițiile în care devenise regulă ca astfel de întreprinderi să debuteze furtunos, abandonate apoi și mai frumos. Iluștri predecesori, Perpessicius și Cioculescu, s-au trezit la timp; primul s-a scuturat de obligații la vol. 6 din seria *Opere – Eminescu* – proiectată savant în 20 de tomuri -, al doilea la vol. 4 din Opere – Caragiale". Dar, Niculae Gheran este sceptic în privința existenței unui tânăr istoric literar care să-i continue investigațiile biobibliografice în arhive și în presa interbelică: „Să sperăm că va fi, dar nu-i rău ca înainte de a se apuca de lucru să facă și un control psihiatric, întrucât, dacă se va înhăma la o asemenea treabă de durată, fără să fie angajatul unei instituții cu obiective culturale de perspectivă, urmând să trăiască de pe o zi pe alta, sănătos la cap nu-i. /.../După cum, la rându-mi, foiletonam zile întregi ziare și reviste fără să găsesc nimic din ce mă interesa. Surprizele au apărut de unde mă așteptam mai puțin. Cine mai e dispus astăzi să lucreze ani de zile la o carte de valorificare a patrimoniului național, ca apoi să nu i se acorde nici măcar echivalentul muncii plătite tipografilor și difuzorilor ei?"

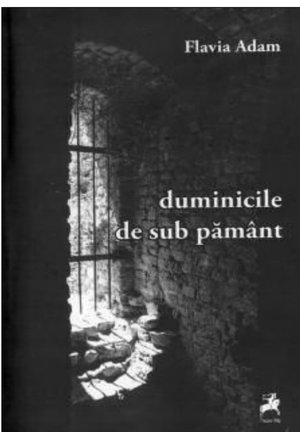
Leviatan, un film rusesc de actualitate

De recomandat filmul rusesc de actualitate *Leviatan*, în regia lui Andrei Zvianghițev, nominalizat la Oscarul pentru cel mai bun film străin în 2014 și premiat cu Globul de Aur în același an. De un realism impecabil, filmul a fost declarat de puterea lui Putin de la Kremlin drept „antirusesc". Poliția rusă din zilele noastre și administrația locală, ca și cea centrală, fac legea cum vor, călcând peste cadavre, provocând drame în societate. Nimic din ce înseamnă abuz nu pare a fi străin realizatorilor filmului. O peliculă care pune pe gânduri. Plus calitățile artistice ale filmului, absolut remarcabile.

Zilele Revistei „Acolada"

În zilele de 15 și 16 septembrie, la Satu Mare, a avut loc festivitatea zilelor *Acolada*, la 10 ani de la apariția revistei. Prieteni și colaboratori permanenți ai revistei au participat ca invitați ai lui Gheorghe Grigurcu (director) și Radu Ulmeanu (director general). Cu acest prilej au fost acordate și premiile revistei pe anul 2016: Premiul de excelență pentru opera poetică: Miron Kiropol; Premiul de excelență pentru întreaga activitate: Gheorghe Grigurcu; Premiul pentru rubrica „Interviul *Acoladei*: Lucia Negoiță; Premiul pentru critică literară: Adrian Dinu Rachieru. **(DAD)**

Carte nouă

■ **Flavia Adam – *Duminicile de sub pământ* (*Tracus Arte*, 2016).** Tânăra poetă din Mureș scrie foarte mult (două-trei plachete pe an), ceea ce nu e chiar de apreciat, dar acest cel mai recent volum este unul remarcabil, unitar tematic și valoric. Spre deosebire de congenerii săi, Flavia Adam scrie o poezie a cotidianului grav, a intimității moderate, dar cu o rezolvare în existențial, ba chiar având pe alocuri elemente de expresionism. Mai mult, poeta este obsedată și de spectrul morții, pentru care desfășoară un întreg evantai de aspecte; v. chiar titlul cărții. De citat *mormântul de apă*: „m-am trezit devreme,/am netezit iarba,/gleznele mi s-au umplut de rouă,/plămânii de apă,//*ai grijă copilă*/mi-a spus o voce din ierburi,/*pe neașteptate va veni răsăritul/iar ochiul de apă în care-ai călcat/mormânt îți va fi!"* De asemenea, autoarea scrie poeme erotice, de altfel firești la vârsta ei. Iată *fructul oprit*: „îmi povestești despre oamenii (în)setați/unii sforăie între perne,/alții se iubesc pe furiș/sau dimpotrivă, cu luminile aprinse,//uite, șemineul ia forma/mâinilor tale -/între coapsele mele e-un rai înnoit,/din care poți culege fructe/cu mâna." Pe total poezia Flaviei Adam din volumul *Duminicile de sub pământ* este una de vădită prospețime, cu titluri „înșelătoare" gen *noaptea cu lună* sau *cina cea de taină*, acest din urmă poem fiind unul chiar profund, în registru doar aparent minor: „va veni vremea/când luna va atârna de cer,/când voi plânge cu fruntea în mâini.//pietre de moară/îmi vor grăbi înnoptarea,/cu apă vie îmi voi spăla ochii,//privirea mea se va limpezi/și niciun prădător nu-mi va mai trece/pe dinainte.//sunt femeia locuită de ape,/în amonte,/râul se umple cu păstrăvi." Pertinentă concluzia lui Iulian Boldea de pe coperta a patra: „Melancolică și gravă uneori, jucăușă și tandră alteori, vocea poetei, eufemizată, rostește adevăruri tulburătoare, într-o retorică a spaimei de lucrurile de fiecare zi, dedesubtul cărora adastă, insidioase, neantul, suferința, anihilarea".

■ **Daniel Pișcu – *Per amorem* (Charmides, 2014).** Deși provine din Cenaclul de luni, poetul optzecist Daniel Pișcu nu prea seamănă cu niciunul din cei trecuți pe acolo, experimentând totuși mai mereu, dar în alte direcții. În volumul acesta poetul face niște portrete „per amorem", texte empatice scrise cu (auto)ironie caldă, amintind mai curând de un Petre Stoica decât de congenerii Cărtărescu, Iaru, Ghiu, Vlasie sau Stratan: „Văru-meu Nuțu/își dorea o iubită./Dar n-a avut-o!/Văru-meu Nuțu/își dorea să facă politică./Dar n-a făcut!/Văru-meu Nuțu/își dorea să facă armata/toată./Dar n-a făcut-o!/Văru-meu Nuțu/își dorea să inventeze ceva/mare, mare, mare!/Și a inventat sinuciderea!" Tot pe linia aceasta, a personajelor de album familial, *Tanti Dorina*: „Tanti Dorina/vorbea franțuzește/impecabil/ deși era doar profesoară de istorie./Conversam, discutam/erudit./A murit singură/cum a și trăit,/de la minus/la plus infinit". Găsim aici și câteva portrete făcute cu căldură regretaților săi colegi Alexandru Mușina, Ion Stratan sau Mariana Marin. Iată pe cel din urmă, *Mady*: „Era să mă-ndrăgostesc și eu,/ca atâția alții, de ea./Era o candidă stea./Era ca o Anna Frank/în viața asta terestră./Era bonomă, docilă și tandră,/ca o pictură rupestră./Ne lipsește enorm și acum./Deși pășește încă drept pe drum". Prin personajele evocate, volumul este unul în fond autobiografic sau pseudoautografic, nici nu contează atât, cu toate că încheie volumul sentențios: *Despre mine...*: „și ceilalți/nu știu/nimic". **(DAD)**

actualitate

Gheorghe Grigurcu

“Longevitatea regalităţii”

■ Nu o dată o femeie frumoasă e înclinată spre ironie şi batjocură nu pentru a se apăra, nici pentru a sfida lumea, ci pentru a se integra în lume, căci frumuseţea sa poate trece drept “gratuitate”, lăsînd-o *extra muros*.

■ Stare similidivină. Bucuria implozivă a lucrurilor pe care le poţi face, dar nu le faci.

■ A fi sănătos, practic a nu te gîndi la nimic. Conştiinţă brută de sine, goală de fapte, suverană.

■ În Japonia, un pretext pentru divorţ îl poate constitui faptul că soţia nu are o ţinută corectă în timpul somnului. Japonezii socotesc poziţia pe care o are omul cînd doarme drept o dovadă a educaţiei primite în familie.

■ “Viaţa, oricît ai folosi-o de repede; se scurge, se duce, lungă doar pentru cel ce ştie să hoinărească, să-i placă a lenevi în ajun de moarte; omul faptei e cel care-şi dă – prea tîrziu – seama de fireasca durată a vieţii, pe care şi el ar fi putut-o cunoaşte, de-ar fi ştiut numai să nu se tot amestece într-ale ei” (Michaux).

■ În ce măsură terapeutica antidepresivă ar putea fi compatibilă cu structura psihică a unui artist incapabil a-şi disocia creaţia de anxietate, angoasă, stres? Există probabil limite ale acestor stări înainte de-a trece în patologic, dar unii medici se silesc a le suprima nu altminteri decît în totalitate. Aflăm că există un psihiatru parizian, Alain Meunier, care aplică (se pare că nu fără succes) o procedură intitulată *la stimulation magnétique transcranienne*, menită a alunga absolut toate stările sumbre, toate simptomele execrabilei depresii...

■ Longevitatea regalităţii. Regina albinelor trăieşte de cincizeci de ori mai mult decît o albină lucrătoare.

■ În viaţă eşti pîndit de dispoziţii bizare. Se întîmplă să accepţi o scurtă abatere, de o zi-două, de la programul obişnuit, echivalent cu o anume stare de spirit, încredinţat că vei reveni întocmai la punctul de pornire. Dar de cîte ori nu se mai poate! Intervine un ghem de impresii, senzaţii, umori, interese, obligaţii care te împiedică a te regăsi aşa cum ai fost în acel moment. Eşti aidoma unui ins cu sincope de conştiinţă, care se trezeşte hăt departe de locul unde ştia că se află, nedîndu-şi seama cum a ajuns acolo. În contul fiinţei noastre credule, timpul şi spaţiul îşi fac jocul lor abscons.

■ Nepăsarea flăcării faţă de ea însăşi.

■ Să fi fost justiţia regimului comunist mai dreaptă decît cea postcomunistă? Dacă avem în vedere un anume fapt, răspunsul – oricît de aparent neverosimil – n-ar putea fi decît afirmativ. Pe cînd în Polonia autorităţile comuniste i-au condamnat la ani grei de temniţă pe asasinii preotului Jerzi Popieluszko, în România, într-un sfert de veac “democratic”, unul din ucigaşii inginerului Gheorghe Ursu a rămas încă în libertate. Nu cred că în Polonia vreuna din rudele preotului-martir să fi fost nevoită a declara greva foamei pentru a se face dreptate, aşa cum s-a întîmplat în ţara noastră cu fiul lui Gheorghe Ursu.

■ “Să scrii e să nu vorbeşti. E să taci. Să urli fără zgomot” (Margueritte Duras).

■ Să fie cumva unele texte mai “sincere” decât emitentul lor? Relaţia dintre intenţie şi spontaneitate expresivă ne poate oferi surprize.

■ Aerul frust, neşlefuit, “barbar” al expresiei ajunge a fi luat drept un rafinament. Să fie o răzbunare a începutului faţă de sfîrşit?

■ Şi-a distilat în aşa grad curajul iniţial, încît a ajuns la impresia că pînă şi a fi lăudat acum pentru curajul său de odinioară ar deveni pentru el un lucru riscant.

■ “Ce propovăduia Fericita Tereza din Lisieux? Că se cuvine a da atenţie mai ales lucrurilor mici, mărunţişurilor zilnice, neînsemnatelor. Acolo, în frecuşul, monotonia şi abraziva oboseală a vieţii simple, se verifică şi se adevereşte credinţa, acolo se cunoaşte pentru cine semenul său poate fi numit *aproapele* său. Marile acte de eroism şi mucenicie sînt, pentru cei mai mulţi, cu totul improbabile. Dar gentileţea, răbdarea, politeţea, bunăvoinţa, stăpînirea de sine stau la îndemîna oricui şi oricînd. De nefolos ne este a ne visa făptuitori de vitejii şi jertfe fără pereche; util şi izbăvitor ne este a da atenţie mărunţişurilor şi a ne purta constant în mod nobil, liniştit şi răbduriu (cum îi plăcea lui Iorga a spune)” (N. Steinhardt).

■ Din surprizele vieţii care se joacă cu noi. Ceea ce voiai să fie doar o etapă devine un scop, iar ceea ce voiai să fie un scop devine doar o etapă.

■ A şti să te opreşti e pentru unii o artă, pentru alţii o improvizaţie. Dar, culmea, nu o dată cei din a doua categorie sînt biruitori. A. E.: „Cred că ţi-a venit în minte Nichita”.

■ Reculegere. Suferinţa ta nu e decît o minusculă parte dintr-un înveliş al suferinţei tuturor fiinţelor omeneşti ca şi a necuvîntătoarelor, care suferinţă nu e, la rîndu-i, decît un minuscul înveliş al suferinţei lui Dumnezeu.

■ A. E.: “Platon dorea un guvern al filosofilor, dar dacă şi filosofii...”.

■ “Şi aici, «enigma Pleşu». L-am văzut de mai multe ori. După aeroport, seara la Liiceanu, unde Alecu, noi, Liiceanu l-am «judecat» prieteneşte. Apoi la Ministerul Culturii, alt om: gata să critice ca Paleologu, public, Frontul. Şi din nou «de-dramatizînd» - de fapt minimalizînd tactica neocomunistă a Frontului – la dejunul de la Capşa, cu Hăulică. Şi, în sfîrşit, la cină la el şi Catrinel acasă, înfruntîndu-se de data asta serios – pînă la limita rupturii cu Liiceanu – pe aceeaşi temă. Nimeni nu înţelege. N-are gustul puterii – ca Dinescu. Nu e de rea-credinţă. Dar parcă s-a hotărît să nu ştie pe ce lume trăieşte. Pur şi simplu. «De-dramatizare» care îşi va atinge punctul culminant într-un interviu pe care-l citim, cu uimire, într-un ziar parizian, la întoarcere, în care afirmă că pînă şi Michnik s-a văzut acuzat în ţara lui de comunism. Şi atunci cum să te mai miri de Iliescu? Simpla alăturare a acestor două nume e o blasfemie” (Monica Lovinescu).

■ A. E., azi, cu toate că ne socotim amici, e dispus a mă probozi: “Pleşu te numeşte un «neooportunist» şi bine face. N-ai încotro, trebuie să-i dai dreptate. Nu i-ai slujit oare, prin înalte ranguri ce te-au dus în preajma lor, pe trei din cei patru preşedinţi postdecembrişti ai ţării? Au contat oare pentru tine deosebirile dintre ei şi dintre ei şi tine? Recunoaşte. Ai atins o performanţă deloc de invidiat”. Cred că te-ai întrecut cu gluma, dragul meu. Cum de ţi-ai îngăduit o atare scandaloasă ironie tocmai faţă de Pleşu, riscînd să fii acuzat de un nou “linşaj mediatic”? Riscînd aşijderea încă o manifestaţie în Piaţa Universităţii în favoarea d-sale? Nu e mult prea mult?

■ “Stimulaţi tot de colegii de la **Dilema veche**, am deschis şi noi *site*-ul *dumblaws.com.* de la secţiunea *Internaţional*, România lipseşte, însă ne putem consola cu alte stupizenii de prin Europa. De pildă, în Franţa nu ai voie să-ţi botezi porcul Napoleon (*sic!*), în Germania e ilegal să porţi mască, în Marea Britanie nu e permis să spargi oul la capătul ascuţit. Pe alte meridiane, lucrurile stau şi mai bine. În Singapore nu e voie să faci pipi în lift şi nici să umbli prin casă în pielea goală. În Mexic, în schimb, membrii clerului nu trebuie să apară în public în strai preoţesc. Dar tot China conduce detaşat: ca să mergi la facultate, trebuie să fii deştept. Viaţa nu e uşoară nicăieri, nu?” (**România literară**, 2015).

■ Nu ajunge oare creaţia la un soi de enigmatică gelozie pe cei ce-o înfăptuiesc, urmărind să li se substituie?

■ Ideal: să-ţi eternizezi sensibilitatea.

■ Simplitatea nu poate fi imitată decît prin simplitate.

■ “După-amiază unduitoare. Multe versuri, puţină muzică acompaniindu-le precum umbra tremurîndă a perdelei diafane mişcate de vînt. Cîte unul din aceste versuri intră în rezonanţă cu mişcările perdelei şi dezvăluie subit un mirabil ţinut de frumuseţe, o întreagă lume în care credem mai ferm şi mai irezistibil decît în propria-ne existenţă. Atîta forţă şi veridicitate poate să aibă cîte un vers minuscul de numai cinci cuvinte, care se pot rosti dintr-o suflare” (Ivo Andrić).

■ În simţămîntul de teamă/ atracţie pe care îl exercită asupra noastră necunoscutul, intră cu certitudine un factor infantil. O ingenuitate a confruntării mitice cu lumea, ca o prefaţă a confruntării reale.

■ Observam altădată că Gabriel Liiceanu confirmă cu repetiţie o formulă caragialescă: “Văz enorm şi simt monstruos”. După ce l-a declarat, atît de exaltant, pe un publicist care nu se mai află între noi, drept “un arheu al poporului român”, după ce l-a uns pe Andrei Pleşu nu mai puţin decît ca pe un alt Kierkegaard, după ce a afurisit-o cu dichis pe sărmana Mona Muscă, într-o lume care colcăie de vinovăţii cu mult mai mari, ce face acum? Îl ia în vizor pe Papa Francisc I, care, într-o călătorie, a avertizat, surîzător, că persoana care ar rosti o grosolănie despre mama sa ar trebui să se aştepte la un pumn. N-a fost decît o simplă glumă. Un moment de pedagogie “pe înţelesul tuturor”. De ajuns însă pentru a produce inflamarea, colera incomensurabilă a lui Liiceanu. Spirit lipsit deopotrivă de simţul proporţiilor şi de cel al umorului, însă chiar prin aceasta devenind amuzant, d-sa se dezlănţuie furibund. Se răfuieşte cu inocentul gest papal pe un amplu spaţiu frazeologic, nu fără a recurge la complicităţile forţate ale unor Thomas Hobbes, Max Weber, Norbert Elias. Şi chiar la complicitatea lui... Isus: “Nu ceruse oare Isus de la noi o răsturnare interioară de asemenea proporţii încît să ajungi să-ţi iubeşti duşmanul şi să-ntorci, celui care te loveşte, şi celălalt obraz? Şi toate astea în speranţa că specia umană, educată, în spiritul noii religii, ar fi urmat cîndva să se «domolească». Cum să fie atunci, pentru Apostolul lui Isus, lovitura cu pumnul «normală»?” Pentru a se întreba ultrapatetic: “Cine are, oare, dreptate: Papa Francisc? Sau Isus?”. Şi nu fără a insista în cheie catastrofică: “Cum e cu putinţă ca slujirea unui zeu să provoace deopotrivă lacrimi de iubire şi sînge?” La vorbele caragialeşti putem alipi în linişte o zicală populară: “A face din ţînţar armăsar”...

■ Sub zodia tinereţii, mă gîndeam, transportat, la lucruri care erau irezistibile pentru că ar fi putut să se împlinească. Sub zodia senectuţii, mă gîndesc, la fel de transportat, la lucruri irezistibile pentru că nu s-au putut împlini.

■ Nume uitate de mult, care-ţi răsar în minte cînd nu te gîndeşti la ele, aidoma unor stele ivite brusc pe boltă, când începe înserarea.

■ A. E.: „Visul nocturn nu se explică decît prin sine însuşi, precum înfăţişarea unei figuri umane prin răsfrîngerea sa în oglindă. A-i da diverse interpretări contorsionate mă tem că e de multe ori o operaţie care se află în pragul hazardului. Un ceremonial al unor ingeniozităţi ce se slujesc doar pe ele însele. Să fie visul neapărat «împlinirea (deghizată) a unei dorinţi (reprimate, refulate)», «un rebus», «o metaforă», «un text sacru»? Uneori, numai uneori se brodeşte ceva în exegeza aplicată oniricului pe o astfel de cale lunecoasă. Prea adesea însă e numai o fandare a autorităţii psihanalitice în sine. Cineva definea psihanaliza drept «o tentativă a imposibilului de-a deveni posibil pentru ca acesta să devină din nou imposibil».

(continuare în p. 12)

Reculegere. Suferinţa ta nu e decît o minusculă parte dintr-un înveliş al suferinţei tuturor fiinţelor omeneşti ca şi a necuvîntătoarelor, care suferinţă nu e, la rîndu-i, decît un minuscul înveliş al suferinţei lui Dumnezeu.

aforisme

Nicolae Oprea

Foto: Liviu Ioan Stoiciu

Cronica literară

Un scriitor din exil: Vintilă Horia

Cazul lui Vintilă Horia este oarecum atipic pentru un scriitor din exil format în climatul artistic interbelic. Spre deosebire de Ştefan Baciu, Aron Cotruş sau Horia Stamatu - dintre poeţi, de Mircea Eliade sau Mihail Villara – dintre prozatori, el a părăsit ţara în timpul războiului mondial fără să fie recunoscut ca o valoare certă în patrie.

La doi ani după susţinerea tezei sale de doctorat cu o temă îndrăzneaţă, *Un scriitor din exil şi tema exilului: Vintilă Horia*, Mădălina Violeta Dîrmină se hotărăşte să publice rezultatele cercetării sale laborioase într-un volum cu acelaşi titlu (Editura Eikon, 2016), clarificând multe dintre penumbrele vieţii şi operei unui scriitor de excepţie din diaspora, în tentativa de reintegrare definitivă a acestuia în circuitul valorilor naţionale. Dintre recuperările postrevoluţionare, prozatorul Vintilă Horia - de la a cărui naştere s-a împlinit anul trecut un secol - reprezintă un caz singular în literatura română, întrucât consacrarea sa europeană datează din 1960, când i se atribuie Premiul Goncourt pentru romanul *Dieu est né en exil* de la Editura Fayard. Controversele iscate, la vremea respectivă, în legătură cu trecutul său legionar, n-au avut darul să anuleze opţiunea Academiei Goncourt. Istoria decernării premiilor menţionează, totuşi, în dreptul anului 1960: *attribué mais non decerné*. Este surprinzător sau, mai degrabă, simptomatic cât de puţine informaţii ne parvin pe filiera istorico-literară despre emigrantul în Argentina din 1948, după ce puterea comunistă îl condamnase pe Vintilă Horia, în contumacie, la 25 de ani de muncă silnică pentru inventate "crime de război".

Studiul monografic al Mădălinei Dîrmină se deschide cu o bio-bibliografie extinsă cu bună-ştiinţă pentru a acoperi petele albe din dicţionarele literare româneşti din care proscrisul Vintilă Horia a fost eliminat timp de aproape cinci decenii. Sunt puse în evidenţă date şi fapte care marchează mai întâi evoluţia tânărului scriitor din perioada românească: debutul de la *Gândirea* din 1936 (după pre-debutul din revista Liceului Sf. Sava) şi „botezul" literar primit de la Nichifor Crainic care i-a sugerat, pare-se, pseudonimul (numele real: Gheorghe Caftangioglu); întemeierea revistei *Meşterul Manole* din 1939 şi programul acesteia; debutul editorial cu volumul poetic *Procesiuni*, din acelaşi an, urmat în 1942 de debutul în proză, cu romanul *Acolo şi stelele ard* ş.a.

Perioada exilului este prefaţată de o trecere în revistă a percepţiei diferite asupra exilului prin prisma intelectualilor români nevoiţi să-şi părăsească patria, în secţiunea *Calea exilului*. Remarcabilă este, în context, opinia lui Vintilă Horia însuşi, inserată în ediţia franceză a *Jurnalului unui ţăran de la Dunăre* din 1966, în traducerea autoarei: „Viaţa exilatului e o gândire despicată, o schizofrenie în înţelesul semantic al cuvântului. Mereu *ruptură:* între existenţa primordială a paradisului pierdut, să zicem, şi actualitatea exodică. Exilul în sine este o rană pe care întoarcerea nu o vindecă. Dimpotrivă". Din acest interval de timp, prelungit dincolo de Revoluţie, autoarea studiului punctează semnificativ evenimentele modelatoare: stadiul de ataşat de presă şi deportarea în lagăre fasciste, întâlnirea cu Giovanni Papini, stabilirea în Spania, colaborările la diverse reviste de pe mapamond (din Spania, Italia, Germania, Argentina, Chile etc.), periplul argentinian, profesoratul universitar de la Buenos Aires şi Madrid, imposibilitatea întoarcerii în ţară. De asemenea, sunt prezentate rezumativ scrierile care îi marchează maturizarea artistică.

Polivalenţa scriitorului este reliefată aproape schematic în al doilea capitol al monografiei, conturând din fragmente ipostazele creatorului: poetul, prozatorul, eseistul, publicistul, criticul literar, universitarul studios şi filosoful. Autoarea insistă asupra profilului poetic, beneficiind şi de aprecierea entuziastă a altui mare scriitor din exil, Mircea Eliade. După apariţia culegerii poetice *A murit un sfânt* din 1951, unde este transfigurată experienţa exilului, acesta nu ezită să-l declare *mare poet* – într-o scrisoare amicală publicată într-un volum postum de *Corespondenţă* -: „Ruperile şi valurile ţi-au purificat poezia (...) Aduci un univers cu totul şi cu totul nou în poezia românească. Experienţa iniţiatică a deşţărării!...Coborârea în infern, rătăcirea în labirint". În schimb, secvenţa consacrată prozatorului este expeditivă, pentru că amână abordarea analitică a prozei pentru capitolul-nucleu al lucrării.

Într-un capitol de tranziţie, *Istoria premiului Goncourt – un premiu nedecernat*, se reconstituie, apoi, circumstanţele acordării premiului francez de consacrare care i-a fost atribuit pentru valoarea romanului *Dumnezeu s-a născut în exil*, dar nu a fost urmat de decernare (caz unic în istoria premiilor), sub presiunea statului comunist român, autorul fiind declarat „criminal de război". Mădălina Violeta Dîrmină transcrie în româneşte fondul interviului televizat, în care prozatorul român dialoghează cu contracandidatul său Henri Thomas. Capitolul acesta va fi completat în Anexele lucrării cu un dosar publicistic, *Scandalul Goncourt*, reunind toate articolele controversate (şi incriminate de regimul comunist) publicate de tânărul Vintilă Horia între 1937-1941 în revista de orientare legionară *Sfarmă Piatră*; unde au publicat şi Emil Cioran sau Mircea Eliade, congenerii săi, şi ei incriminaţi de unii sau alţii.

Coordonatele prozei constituie partea cea mai substanţială a monografiei, demonstrând analitic valoarea indubitabilă a romancierului. În *Jurnalul unui ţăran de la Dunăre*, Vintilă Horia mărturisea că prima temă a prozei sale – a doua fiind tema dragostei – o constituie *exilul*, văzut ca ruptură spaţială tragică. Este tema care se adecvează concepţiei romanului ca simbol cultural. Prin prisma sa, arta romanescă rezidă într-o *tehnică simbolică a cunoaşterii:* „Literatura în genere, şi în special romanul, este termenul cel mai adecvat pentru o apropiere a diverselor tehnici de cunoaştere, căci ea subliniază cum romancierul, mai mult sau în aceeaşi măsură cu filosoful, oferă lumii actuale posibilitatea unei sinteze gnoseologice". Romanul premiat, *Dieu est né en exil*, transcris în limba română abia în 1990, deschide, din acest punct de vedere, seria tematică a romanelor simbolic-gnoseologice. În această suită omogenă de naraţiuni, tema exilului – sub diverse forme, inclusiv, exilul interior – apare ilustrată prin intermediul unor figuri excepţionale din istoria civilizaţiei europene. Mădălina Violeta Dîrmină deschide şi dumneaei comentariul aplicat cu romanele de acest gen, alcătuind fundamentala trilogie a exilului: *Dumnezeu s-a născut în exil, Cavalerul resemnării, Salvarea de ostrogoţi*.

În structura capitolului central intră, de fapt, trei secvenţe unitare, pornind de la tema exilului ca factor ordonator. În afara celor mai bune romane grupate în trilogie, se analizează, în grupaje tematice, întreaga creaţie epică a lui Vintilă Horia, de la *iubirea eternă* (din primul roman, *Acolo şi stelele ard*) şi *romanul istoric* (ultimul roman, *Mai sus de miazănoapte*), trecând prin *Exilul ca etapă de iniţiere* (din *Un mormânt în cer*), până la nuvelistica în care apar personaje şi motive ce prefaţează romanele de maturitate artistică. Comentariul se încheie firesc cu jurnalul intim care nu a fost încă tradus din franceză, *Journal d'un paysan du Danube*, analizat după ediţia princeps, cu citatele traduse de autoare (profesoară de Franceză în viaţa de toate zilele) în cadrul Notelor de subsol. În ultima secvenţă se revine la condiţia exilatului, printr-o caracterizare minuţioasă a personajelor din acest unghi, exponenţiale tipologic: poetul Ovidiu, principele Radu Negru şi profesorul Toma Singuran, din romanele fundamentale care alcătuiesc „trilogia exilului".

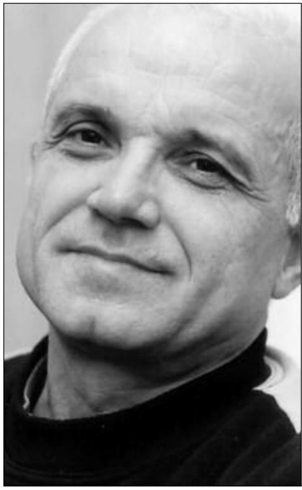
Într-un discurs cât se poate de obiectiv, Mădălina Dîrmină reuşeşte să redea o imagine completă asupra contribuţiei de excepţie a lui Vintilă Horia în evoluţia prozei noastre postbelice, dar şi în propagarea culturii române pe meridianele lumii (în Europa şi America de Sud). Absenţa exerciţiului critic permanent se face simţită, pe alocuri, în exprimarea uneori didacticistă a ideilor, dar autoarea compensează acest deficit prin forţă analitică, priză la text şi tenacitate în cercetare. Dintre concluziile studiului monografic, e de reţinut opinia semnificativă a cercetătoarei: Originalitatea prozei lui Vintilă Horia rezultă în primul rând din crearea unor personaje autentice proiectate într-o lume ficţională. După cum scriitorul mărturisea, exilul este o formă de cunoaştere, de realizare, cu funcţie creatoare. Personajele devin paradigme ale autorului, iar lectura operei sale scoate la iveală elemente autobiografice".

Cazul lui Vintilă Horia este oarecum atipic pentru un scriitor din exil format în climatul artistic interbelic. Spre deosebire de Ştefan Baciu, Aron Cotruş sau Horia Stamatu - dintre poeţi, de Mircea Eliade sau Mihail Villara – dintre prozatori, el a părăsit ţara în timpul războiului mondial fără să fie recunoscut ca o valoare certă în patrie. Deşi debutase editorial ca poet în 1937 cu placheta *Procesiuni*, urmată în anii dinaintea războiului de *Cetatea cu duhuri* şi *Cartea omului singur, Istoria* lui G. Călinescu *de la origini până în prezent* (prezentul din 1941, când Horia publică ultimul volum de poezii în româneşte) nu îl înregistrează nici măcar la Bibliografie. Cu atât mai mult este de apreciat acţiunea recuperatoare concentrată a cercetătoarei, care reuşeşte să-l plaseze într-un tablou sinoptic adecvat, punând în valoare atât opera rămasă în bibliotecile din ţară (dar pusă la index de cenzura comunistă), cât şi opera creată peste hotare, recuperată cu mare întârziere şi nu integral.

Laborioasă în cercetare, Mădălina Dîrmină a parcurs o bibliografie de mare întindere, utilizată ponderat în conceperea tezei. A citit cam tot ce s-a scris important despre literatura română a exilului, începând cu *Enciclopedia exilului românesc* a lui Florin Manolescu şi continuând cu: Eva Behring (*Scriitori români din exil*), Cornel Ungureanu (*La Vest de Eden. O introducere în literatura exilului*), Nicolae Băciuţ (*Literatura exilului, exilul literaturii*), Gheorghe Glodeanu (*Incursiuni în literatura diasporei şi a disidenţei*), Gabriel Stănescu (*Ţara şi exilul*), Sonia Elvireanu (*Exilul românesc postbelic*) ş.a. De un interes aparte se bucură studiile consacrate lui Vintilă Horia, multe dintre ele lucrări doctorale la origine: *Întoarcerea lui Vintilă Horia* de Marilena Rotaru,*Vintilă Horia - Al zecelea cerc* de Crenguţa Gânscă, *Vintilă Horia sau un scriitor contra timpului său* de Georgeta Orian, *Vintilă Horia sau vocaţia totalităţii* de Cristian Radu, *Vintilă Horia – neferictul fericit* de Adina Lemnian. În comentariul prozei, mai cu seamă, pe fondul analizei atente a textelor, sunt asimilate în discursul propriu şi dezvoltate opiniile majorităţii criticilor literari captaţi de opera lui V. Horia, atât din interbelic cât şi din postbelic: Ovidiu Papadima, Pericle Martinescu, Monica Lovinescu, Marian Popa, Dumitru Micu, Eugen Simion, Constantin Ciopraga, Nicolae Florescu, Vasile Spiridon ş.m.a.

În totul, Mădălina Violeta Dîrmină realizează un studiu monografic util, profund documentat, apelând la sursele primare, şi într-un discurs critic bine articulat.

Liviu Ioan Stoiciu

Labiș, azi - „60 de ani de amintire"

60 de ani de posteritate — Nicolae Labiș. Câți poeți români mai au norocul să li se numere anii de posteritate? Labiș a murit în 22 decembrie 1956, accidentat în 10 decembrie, cu măduva spinării complet secționată (o variantă: a alegat după tramvaiul 13 plecat din fața Spitalului Colțea, a urcat pe scara din spate a primului vagon și a alunecat, a căzut între vagoane; altă variantă: securistul care îl urmărea l-a tras de palton când a urcat pe scara tramvaiului; securistul a venit la spital la Labiș și l-a pus să semneze că a fost un simplu accident). În decembrie 1956 Labiș spunea cui voia să-l asculte că vrea să se izoleze, să părăsească pentru totdeauna Bucureștiul (nu avea casă, nu avea serviciu, nici din ce trăi, Școala de literatură nu-i asigurase un viitor; la Facultatea de filologie n-a stat decât un seminar). Abia împlinise 21 de ani, pe 2 decembrie, și-și serbase ziua onomastică (pe 6 decembrie, Sf. Nicolae), în 10 decembrie s-a lăsat sedus într-o celebră cârciumă din București de o... balerină (cu siguranță, balerină cu grade), Maria Polevoi, angajată a Ministerului de Interne, la Ansamblul „Ciocârlia". De reținut, balerina l-a „agățat" pe Labiș (un singuratic, intrat într-o perioadă de boemă) și l-a invitat acasă la ea, dar fără să atragă atenția, venind separat cu tramvaiul 13. Lui Labiș i-a ieșit în cale ceasul rău... E curios: unde e dosarul lui Labiș de la Securitate? Maria Polevoi s-a sinucis în 1978... Cum să îndrăznești să intri în pielea lui Labiș, din 1956, când vezi cu cât cinism e expediat între statuile fără suflet ale comunismului? Atunci, în 1956, în primăvară, Hrușciov a dat de gol crimele lui Stalin numărate cu milioanele, compromițând definitiv imaginea idilică a comunismului, iar din 23 octombrie a avut loc revoluția studențească antibolșevică din Ungaria (reprimată de trupele sovietice, în 11 noiembrie, soldată cu mii de morți) — cum ar fi putut trece aceste evenimente politice neobservate de tânărul poet Labiș? Un Labiș dovedit până în 1956 imprudent, cântând imnul regal (avea 13 ani când dispărea România ca regat) și recitând „Doina" lui Eminescu (ambele, aflate sub obroc până în... 1989!), după ce fusese suspendat din UTC deoarece deținea și citea cărți interzise de bolșevici (avusese parte de un proces inchizitorial pentru posesie și răspândire de cărți interzise)... Vi se par fleacuri? În anul morții lui, Labiș a fost admonestat în raportul general prezentat la Congresul scriitorilor (din 18-23 iunie 1956) de secretarul general al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română, Mihai Beniuc: *„Se găsesc și de aceia care preferă libertatea de a nu vorbi despre marile adevăruri ale vieții, ale omului, și de a purta pe cititor de nas. Snobism, evazionism, influențe ale ideologiei burgheze, infiltrații liberaliste în capul artistului, slabă pregătire ideologică, lipsă de contact multilateral cu realitatea precum și confuzii cu privire la raportul dintre libertate și îndrumare, pot face câteodată și pe la noi pe unii să alunece în gropile de lângă drum și să pornească după focuri mincinoase pe cărări inexistente. Adesea este cazul la tinerii care vor să «măsoare veacul cu pasul lor și singur». Întocmai cum spune un copil pe care vrei să-l ajuți să treacă peste prag și el răspunde încăpățânat «Eu trec» și cade. Așa tânărul poet Labiș, de exemplu"* (am preluat citatul din *Bucovina literară* 7-8 / 2016, din istoricul literar N. Cârlan, monografistul sucevean al lui Labiș)... Teribil, Labiș *a căzut* la propriu din tramvaiul ucigaș. Credeți că era floare la ureche ca însuși „secretarul general" al USR din 1956, Mihai Beniuc, să te arate cu degetul la congresul scriitorilor? Labiș era deja în postura de „refractar" al regimului... Cu toate acestea, un coleg al lui Labiș, la Școala de literatură, Marin Ioniță, îi răspunde în revista *Litere* 7-8 / 2016 redactorului șef Tudor Cristea: *Câteva cuvinte, totuși, despre sfârșitul tragic al poetului, la vârsta de numai 21 de ani. Am îndoieli că a fost asasinat din motive politice. Argumentele mele? El nu prezenta nici un pericol pentru putere, iar puterea nu avea interes să-l elimine. Dimpotrivă, își pusese în el toate speranțele și încerca să-l facă marele poet al clasei muncitoare. Fiul iubit care mai rătăcea câteodată, dar putea să fie readus la matcă. Labiș avea ușa deschisă la Comitetul Central al Partidului. Iată două exemple dintre cele mai grăitoare: Vinul pe care l-am băut noi de Revelion a fost adus de el din protocolul Comitetului Central. Altădată m-a dus de mână acolo ca să cer o anchetă în legătură cu eliminarea mea din școală. Ofițerul de la ușă, cu pistolul la șold, mi-a pus mâna în piept, dar a fost suficient ca Labiș să-i spună: — Lăsați-l, e cu mine! Nu avea rival în aprecierea puterii. Se desprinsese foarte mult de ceilalți din generația lui. Pe cine altcineva ar fi putut să conteze? Poetul nu a afișat o poziție ostilă în timpul evenimentelor din Ungaria. Și chiar dacă ar fi fost așa, și chiar dacă ar fi participat în mod public, nu ar fi fost sancționat mai greu decât, de pildă, soții Covaci. Și, în sfârșit, dacă s-ar fi hotărât să-l suprime, n-ar fi avut nevoie de un asemenea scenariu în care să se compromită. Puterea ar fi fost în măsură de asemenea atrocități. O făcuse cu Foriș, căruia i-au zdrobit capul cu ranga, cu Lucrețiu Pătrășcanu, împușcat în celulă. Câteva picături de otravă ar fi fost de ajuns... Dar de mergem pe urma evenimentelor din acea noapte fatală, Labiș a băut până s-a amețit într-un bar, s-a mutat apoi într-un alt local unde a continuat, a ajuns într-o stație de tramvai măturată de vânt, clătinându-se pe picioare, și a mers paralel cu vehicolul înainte ca acesta să oprească și din mers s-a urcat pe scara cu zăpadă înghețată, dacă nu cumva alunecase mai înainte între tampoane. Suntem bolnavi de scenarită și încă nu ne-am vindecat. Eminescu a fost ucis cu praștia, Marin Preda cu otravă, Dan Deșliu înecat în mare, toți din motive politice, de ce n-ar fi fost omorât și Labiș? Dar, încă o dată, de data aceasta de ce ar fi făcut-o? Neplauzibilă ni se pare și ipoteza că Labiș căuta să-și regizeze sfârșitul. Convins că este un poet terminat, care nu merită să mai trăiască steril și din amintiri. Rămân la părerea că a fost un accident stupid*... Așa o fi. Oare cum ar fi arătat Nicolae Labiș azi, la vârsta lui Marin Ioniță?

*

Am fost invitat, alături de Doina Popa, la a 48-a ediție a Festivalului-concurs de poezie „N. Labiș" — ați citit bine, a 48-a ediție (16-17 septembrie 2016). O mai fi vreun festival național cu o asemenea continuitate? 48 de ani Labiș a fost evocat, s-au lansat cărți despre el sau cu poeziile lui de sertar, și în numele lui au fost scoși pe bandă premianți, debutanți (debutanții de mai dedemult, sunt nume cunoscute în literatura română; eu n-am fost premiat la acest concurs). În anii din urmă, de când coordonează acest festival, poeta Carmen Veronica Steiciuc, director al revistei *Bucovina literară* și președinte al Societății Scriitorilor Bucovineni (de un an e și director al teatrului municipal inițiat de ea, „Matei Vișniec", la Suceava), juriul concursului de debut „N. Labiș" e format numai din critici literari (Mircea Martin, Mircea A. Diaconu, Paul Cernat, Vasile Spiridon, Adrian Dinu Rachieru — ultimul, bucovinean), iar Festivalul Labiș prezintă *un poet recunoscut* la Fălticeni (unde a studiat și Labiș), la liceul „Nicu Gane", în cadrul unui recital al poeților invitați. La Liceul „Petru Mușat"-Suceava e deschiderea oficială a festivalului (la care, de regulă, sunt vedete surorile poetului, Margareta și Teodora Labiș; Teodora vine din când în când, Margareta are un cult remarcabil al poetului), Mircea A. Diaconu și N. Cârlan având un cuvânt greu de spus despre actualitatea lui Labiș. Biblioteca județeană găzduiește prezentări sobre de autori și cărți noi, de reviste literare și edituri, anul acesta s-a mizat și pe autoprezentare (eu am lansat „Opera Poetică", volumul 1, apărut la Editura Paralela 45; Mircea A. Diaconu a lansat o carte masivă, de peste 700 de pagini, intitulată „Biblioteca română de poezie postbelică — Experiențe & existențe poetice", studii, eseuri, cronici; Doina Popa a lansat romanul „Ca frunza-n vânt", apărut anul acesta la Editura Junimea și suceveanul Vasile Tudor a lansat o antologie de versuri)... A doua zi a Festivalului are loc în comuna natală a poetului, Mălini (aici a avut el casa părintească, dar s-a născut într-un sat ce aparține comunei, Poiana Mărului), unde primarul Petru Nistor e o gazdă ideală, ținându-l pe Nicolae Labiș la inimă. Aici sunt acordate premiile concursului de debut „N. Labiș" și localnicii „încântă ochiul și urechile". Un fapt divers... extraordinar: primarul Petru Nistor a cumpărat din... Alexandria un bust al lui Labiș (copie în bronz a bustului de piatră din fața casei memoriale din Mălini; bust de bronz scos din fața casei de cultură din Alexandria, dacă am înțeles bine, și ascuns după Revoluție, Labiș fiind considerat la Alexandria un poet... comunist) și instalat în fața primăriei din Mălini. Același primar, sponsor al Festivalului Labiș, a înălțat pe dealul din satul Suha o biserică („maramureșeană"; în pridvorul acestei biserici noi majestuoase Carmen Veronica Steiciuc va modera acum un recital-surpriză de poezie; anul trecut recitalul de poezie a avut loc la Mănăstirea Slatina) și un cămin de bătrâni după model occidental. Nu pot decât să-mi scot pălăria că mai există și asemenea primari, care nu neglijează „partea spirituală din om" (respectând bătrânețea acestei lumi) și dă scriitorului român importanță... Altfel, Festivalul Labiș s-a făcut cu bani puțini, cu invitați „punctuali" din țară (strict conform programului). M-am bucurat să revăd și să ascult poezia scriitorilor bucovineni, prezenți la cele două recitaluri — plus poezia celor premiați (în majoritate fete) și a îndrumătorului lor, Gh. Cîrstian, o personalitate rară.

Închei cu versuri din Nicolae Labiș, plecat la 21 de ani: „Pentru ce-am plecat, / Unde mă-ndrept? / S-au întunecat / Sensurile-n piept / Dar o flacără / Mă cheamă acolo"... Sau: „Plecările din tine-n alte lumi / Să nu le iei nicicând drept despărțire"... Sau „Și totuși, ceva mai lipsește. Flămând, Inima încă-mi mai bate, cerând. / Lipsește o floare, neînflorită / Nici în somnu-mi adânc". Frumos...

22 septembrie 2016. BV

Un Labiș dovedit până în 1956 imprudent, cântând imnul regal (avea 13 ani când dispărea România ca regat) și recitând „Doina" lui Eminescu (ambele, aflate sub obroc până în... 1989!), după ce fusese suspendat din UTC deoarece deținea și citea cărți interzise de bolșevici (avusese parte de un proces inchizitorial pentru posesie și răspândire de cărți interzise)...

Poemul de colecție

Nicolae Coande

Un respect uriaș

Trăiesc mă bărbieresc scriu
Nu știu să-mbătrînesc mă-mbrac
În bacterii cum face toată lumea
Ies pe ușă afară: respir
Salut un popor de morți
Cîndva un respect uriaș
Se va năpusti peste mine.

litere

Theodor George Calcan

Îl cunosc și citesc de peste patru decenii și depun mărturie, în deplină cunoștință de cauză, că Theodor George Calcan și-a consacrat întreaga ființă/existență poeziei & cărții, bibliotecar până la pensionare în Târgu Neamț. Ca poet, *pururea tânăr* și în lucrare, a făcut parte din gruparea Școlii de poezie de la Tg.Neamț, ai cărei corifei – Aurel Dumitrașcu, Daniel Corbu, Adrian Alui Gheorghe, Nicolae Sava, Radu Florescu –, sunt nume impuse în literatura de azi. Care vor fi fost circumstanțele defavorizante unui parcurs similar ca recunoaștere în cazul lui Calcan? În primul rând, cred, însăși valoarea poeziei lui, ieșită din serie, originalitatea vocii, timbrul complicat personal, insolita prin unicitate prezență umană. Ce sare în ochi în discursul său phitic, stihial oracular, este Nebunia sacră pentru alchimia Verbului. Destule considerente ca să se atragă atenția asupra acestei lirici personalizate, cum alta nu știu să se mai scrie în spațiul literelor noastre. **(MARIAN DRĂGHICI)**

Nu mai putem repeta geometria
Când sărbatorim străzile tulburi
Nu mai putem repeta geometria
Când sărbatorim străzile tulburi
Nu mai putem repeta geometria

Cel de al şaptelea Bonsai

Râzi viaţa mea niponă
Râzi
Ca o paiaţă cu gura mare
Mare oricând
Şi voi luaţi-mi această durere
Aud timpul spărgând clopote în pătrate
Lumea e presărată
Cu cioburi
De speranţă, ură, furie, spaimă,
Durere.

Acum seara
Pe cerul şi el la ceas de amurg
Peste codrul care se unduieşte
În valuri spre nord
Unghiul unor păsări abia de se mişcă
Un punct infim contra vântului
Departe, departe, undeva înspre sud
Mi-aduc aminte de tine.
Ca o pernă stând aşezată
Între cuvinte
Înmiresmata ta apropiere
Ceaşca aceea de duioşie
Şi zborul trupului sus, tot mai sus
Dar de ce totul, parcă, ne e împotrivă?
Împotriva mea
Şi a ta întotdeauna?

Compozitorul interpretează trist
O nocturnă
Oamenii calcă-n picioare
Pietrişul roşu cu cioburi multicolore
Se duc pe cărarea bătătorită
Calcă nepăsători, nevăzându-le.
Nesocotind sclipirile chinului
Pe care tot ei îl îndură
O, voi, luaţi-mi, luaţi-mi această
Durere
Această pierdere fără de margini.

Capul ţigăncii din fântână strigă
Numai aurul astrelor străluminat
Un şarpe murmurat pe colburi
La fel de multicolore
Se tolăneşte peste cerul meu
Soarele singur nevăzut în piatră
Se bucură de iarba limpezită
Doar noaptea cuvântului meu
Prunc blond în pântecul cu cercuri
Şi pasărea curată la izvoare.

Cum înotau fiorii câtor lumi
Râzi viaţa mea niponă
Ca paiaţa
Cu gura mare, mare-ntredeschisă
Râzi viaţa mea, de mine însumi, râzi!

Când sărbatorim străzile tulburi
Nu mai putem repeta geometria.
Când sărbatorim străzile tulburi
Nu mai putem repeta geometria.
Când sărbatorim străzile tulburi
Nu mai putem repeta geometria.
Când sărbatorim străzile tulburi

Când sărbatorim străzile tulburi
nu mai putem repeta geometria

La rădăcina filozofiei,
Se naşte vociferând
O mladă firavă a verii
Dar degeaba ne scriem poemele
Cu ochii minţii
Dacă nu le putem vedea
Şi cu ochiul din suflet
Care pluteşte-n singurătate
Peste neant.
Eu lucrez în derivă la poemul lui Yeats
Iar Tiresias îmi ispiteşte roz vişinul nemulţumit
Calmele ore curbate
Sunt reperele sale
Priveşte confuz sigiliul cuvintelor
Şi nedemnitatea
Şi înţelege în fine
Că nimic n-a văzut şi n-a auzit
După grilă
Femeia de mână cu jokerul vesel
Ne ispiteşte cu viziuni mute
Sub norul de hidrargir, auriu
În crepuscul
Iar în noaptea promisă
Şi internetul pare o noapte
Cu peşti vineţi şi translucizi
Înotând ca nişte cili vibratili.

Undeva, către peştera orelor spuza
Se pot vedea în apa destul de clară
Bărbatul cu copilul de mână
Trecând destul de grăbiţi amândoi
Prin hala de peşte
Alunecând, vreau să zic
Pe un patinoar plin de pixeli.
Mai multe culise de spirit
Şi-o sabie, poate fi crucea pe care
El, boreal, se individualizează
Şi ar putea răstignit
Să şi moară.
Uşor, uşor, pietrişul lui avatar
De pe mal
Se retrage în sine
Se retarge sub val şi sub mal
O simplă dojană aspră poate schimba
Starea de spirit a unui copil
Care poate visa la nesfârşit
Torsul Ledei şi-al lebedei sale
Aplecându-se în lumina blândă
A focului care arde cu flacără
Destul de mică
Şi mi-l închipui sever pe Pitagora
Aplecat peste scut
Şi uimit de starea de spirit
A populaţiei.

Dăltuite de mână dar şi de
Calculatorul destul de vag
Al câtorva oameni de geniu
Aceasta poate fi ziua nevinovată
Dar şi neverosimilă
A unui prunc european
Îmbăiat şi săpunit totodată
În tristeţea unor fonduri Phare
Nerambursate şi prost cheltuite
Dar, naturile noastre cele două,
Nu s-ar putea, zic eu, contopi
Deşi după Auden ca şi după Yeats
Viaţa prinsă-n obezi
Se poate desface uşor
De filozofie
Şi fazele lunii
O pot pândi pe Atena
Cum îl prinde de gât pe Achilles
Trăgându-l de păr nervoasă
Şi înverşunată.

Vântul bate destul de batjocoritor
După ei amândoi
Strângând într-o mână metaforele
Şi în cealaltă capitalul simbolic.
Şuvoaiele iraţionale de sânge
Pândesc pământul
O lumină pare a fi
Trupul mort al lui Hector
Într-o fereastră a Troiei
Dar noi râdem cu toţii
De gestul unui bufon
Şi trecem grăbiţi mai departe.

Hamlet rămâne semeţ
Ca şi Ofelia la fel de nebună
Alături de blânda Cordelie neconsolată
Raţiunea destul de perversă
Ne-ndeamnă să rămânem
Cruzi şi lucizi
Actorul ştie că şi Hamlet
Şi Lear sunt vinovaţi
Dar joacă cu măiestrie
Rolul lor tragic.

Hamlet rămâne semeţ
Ca şi Ofelia la fel de nebună
Alături de blânda Cordelie neconsolată
Raţiunea destul de perversă
Ne-ndeamnă să rămânem
Cruzi şi lucizi
Actorul ştie că şi Hamlet
Şi Lear sunt vinovaţi
Dar joacă cu măiestrie
Rolul lor tragic.

Magda Grigore

În numele poemului (ea nu mai e aici)

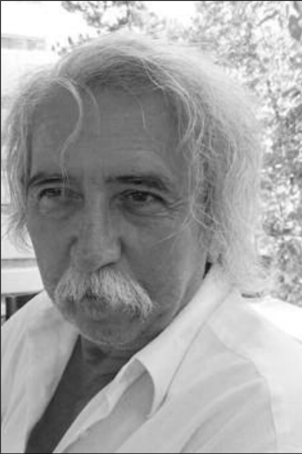
Ne-am aşezat la cină, în tăcere, obosiţi şi încercănaţi.
Cu trupurile tremurând şi necunoscând odihnă.
Cu gândurile izvorând în grija pentru tihnă.
Ne-am aşezat în jurul mesei, flămânzi,
toată ziua am strâns anotimpuri. Anotimpurile din noi
risipite în grabă, ascunse, neştiute prin cotloane,
printre fructe şi sâmburi, printre flori fărâmate în culori vechi,
păstrate în carne şi sub ochi.
Toată ziua n-am scos o vorbă. Doar pământul gemea încet
a durere uitată prin vremi sau a cântec,
a fior rece sau a descântec.
Toată ziua nu ne-am putut opri mâinile să atingă obiecte uitate
sub colbul distanţei dintre noi.
Ştiam că este ziua în care ne vom preface în melci
şi fiecare, pentru el însuşi îndurerat, va pleca mai departe
cu casa în spate asemeni melcului trecător printr-o lume
care nu e a lui. E a tuturor şi a nimănui.
Seara am întins masa şi am coborât cu toţii
într-o tăcere şi mai adâncă.

Pe masă o inimă sau o lună plină
pulsa spre împăcarea deplină.

A fost cu noi toată ziua. A vorbit, a râs şi a plâns,
ne-a învăţat că tăcerea împacă, ne-a arătat că liniştea e vie
respiră în grădina verde, pentru cel ce n-o pierde,
se ascute în timp şi intră în oase ca frigul.
I-am văzut chipul, i-am auzit vocea, i-am atins mâna grăbiţi,
cu trupuri fragede, cu ochi limpezi şi fericiţi!
Ne-am aşezat la masă *împreună*, în cuibul cald de rândunici –
deşi ea nu mai e aici.

poesis

Ion Tudor Iovian

***

și vii acasă cu zilele-n mână
mai puțin cu o minune mai mult cu o rană
strada e în fiecare zi alta
prin ceea ce îi lipsește
deși n-are capăt și nu va avea niciodată

de la ferestre imaginare
te mai strigă te mai agață-n cârlig o tristețe

un râu de lumină al unei dimineți uitate
îți sare-n grumaz gata să te sfâșie

de la un timp te-ajunge din urmă
o foarte veche dorință
despre care ai crezut că nu mai există și ai părăsit-o definitiv
așa cum îți părăsești brusc iubita și casa

dar nu poți s-o numești
și va rămâne mai nimic din dulceața ei

și vii acasă
și casa e la capătul străzii
și capătul străzii nu mai există

bandaj

n-aș fi crezut că-n trup chiar în trup
zi și noapte
cu îndărătnicie și aproape fără să bagi de seamă
crește o
armură de fier

întâi i-am simțit răceala
când te sărutam- copac singuratic în câmpie trăsnit

apoi mărul lui Adam
în cătușa celei dintâi tristeți fără leac

într-o zi
genunchiul nu m-a mai ascultat nici de la pat la ușă
prins în fier

într-o noapte am auzit clar mult timp
zaua de fier în foșnet
ca și cum cineva s-ar fi mișcat în trup – altcineva altcineva

azi în artere
sângele abia s-a strecurat ca un șarpe solzos pe moarte
până la gură până la ochi

prin vizieră
cerul se vede greu și țeapăn

mica serenadă pe autostrada București-Cuca Măcăii

la prima ninsoare din an
barba țepoasă și ochii încercănați ca niște goale cuiburi
de rândunică

înăuntru ușile vraiște sărite din balamale
sentimentele măcinate în râșnița de cafea

din loc în loc cusătura realității plesnește
și se văd
urâtele vertebre și peisajele pârjolite și bulboanele
noroioase ale visului
aici
durerea de-a fi spaima că ești
un conglomerat
de stele și deșeuri menajere și reclame
și voci enervate și muzici și iubire și ură
amintirile au mușcat adânc din prezent
așa că vezi unde te ascunzi
sub care cută a realității ca o căpușă albastră

azi mereu azi

mâinile arse de soda caustică a fricii
aortele zilei plesnite
tapetul ochiului scrijelat și plin de sânge
(nu-i așa că nu despre tine e vorba)

scrâșnetul ploii pe geam
geamătul vântului printre mobile și izbitura-n obloane
ușa încuiată de trei ori și dâra de apă
pic pic pe scări
tavanul coborând vertiginos pe scripeți neunși
te-mping în tine însuți

și faci încercări
de-a lega toate acestea:
"îți jur că moartea e pretutindeni și ești chiar tu"
"astă iarnă te-a părăsit iubita ca pe un ciorap deșirat
și murdar"
"a dat în aur
câmpul de floarea soarelui. peste o lună totul va fi scrum"
"prinde în pioneze pata de soare de pe dușumea"

degeaba:
legătura cu amintirile s-a rupt dintr-o dată
sintaxa evenimentelor
se destramă

(nu-i așa că nu despre tine e vorba nu despre tine nu)

dincolo de strigăt începe lumea

dacă în seara asta coboară din tine
drapați în gheață cei care niciodată n-au somn și râvnesc
pacea rotitoarelor stele

dacă pe mâini
ceața sângerie
și varul spaimei
nu s-au uscat

dacă a înțepenit grumazul
în cleștii unei tristeți fără leac
și nu mai poți înghiți acest pahar
pe care ți-l întinde provocator viața

dacă până la pat drumul ți se pare o veșnicie
și este o veșnicie
și cearșaful mai greu decât o lespede

dacă în loc să-ți ascunzi fața în palme primești
în plin
pumnul realității

dacă nu mai știi să numești nici un lucru familiar
care există ca să te trădeze
dacă în strigătul tău se aude și strigătul lumii însângerate

loc interzis

nimic altceva:
zvârcolirea în aer a unei frunze de salcâm
căldura
unei pietre traversate de încărcătura atomică
unei picături de sânge
și acestea
nu-ți stârnesc în minte
imaginea în ruină a anotimpului

doar mișcarea unor degete care se răcesc pe-ncetul
peste mica planetă a poeziei abia smulsă nopții

imemorială privire
sprijinind cerul
cu iscălituri îndrăznețe

un foarte îndepărtat izvor al singurătății
în fața frunzei de salcâm care se zvârcolește încă în aer

și acest amestec ciudat
al culorii râului în asfințit
cu țipătul
inimii care se trezește
în sârma ghimpată a tufei de trandafiri

să spunem că a fost o privire aruncată
în acest loc INTERZIS

exerciții de existență

aici ar fi trebuit să fie o pasăre picotind pe umărul
unui bărbat singur și obosit
-nu mai există
nici măcar fâlfâitul ei prin aerul rar
nici măcar scoaba care a ucis-o

la câțiva pași de chioșcul de ziare
un castan albastru ar fi trebuit să fie scăldat în lumina rece
a minții

și mintea care l-a imaginat și l-a hrănit cu sângele ei
împotriva tuturor
e acum un cuib părăsit plin de negură

o casă ar fi trebuit să fie la capătul atâtor păduri

nu există

întâlnire

la colțul casei
dimineața când pleci – acoperite cu o batistă în carouri
aceleași lucruri
pe care privirea le face inexistente ca și cum niciodată
n-au fost
un hopa-mitică
un briceag cu o pată de sânge viu în vârf
câteva litere de plumb de la mașina de copiat vise
niște imagini alb-negru furate din paradis
o păpădie de carton și luna verde ca o lacrimă peste toate

și nu vei putea ticlui niciodată
întâlnirea cu omulețul cu priviri încărcate de tristețe
de la colțul casei care nu mai există

oricum astăzi nu și nici mâine și nici în vreo altă zi –

un albastru înnegrit de ploaie și nodul din gât
și ochii ficși
și tărâmul realității îndepărtându-se tot mai mult
și cheia care nu se mai potrivește la nici o ușă

scrâșnetul ploii pe geam

geamătul vântului printre mobile și izbitura-n obloane

ușa încuiată de trei ori și dâra de apă

pic pic pe scări

tavanul coborând vertiginos pe scripeți neunși

te-mping în tine însuți

poesis

Nina Ceranu

Mireasa

Se dădea lumea la o parte, să facă loc de trecere cortegiului acestuia inedit. Mireasa răsărea, ca un pistil uriaş, din tomberonul nămeţit de flori, dintre petale prinse-n aracet, pe câmpia verde a plasticului; era cel mai ideal mijloc de a o purta, ca într-o lectică, pe ea, regina târnului, spre ofiţerul Stării Civile.

Părea străină. Se înstrăinase de ea cea de toate zilele, cum probabil se separă, nevoit, toate miresele din lume, când nu-şi mai aparţin aproape deloc; intră pe mâna remodelatorilor, cu tot corpul lor, ca să sfârşească, şi mai străine, în patul unui mire despre care nu ştiu mai nimic.

Ea, acum, era făcută din piese răzleţe, nici una în armonie cu cealaltă, aşa încât privindu-se în oglinda lipită provizoriu, cu scoci, pe peretele chioşcului de ziare, îi păru că are faţa fetei de la cosmetică, părul doamnei Elisa, şi cum încerca să ducă mâinile la ochi să stăvilească imaginile care-o îndepărtau de cum ştia ea că arată, descoperi de dincolo din apele căutătorii că şi oja de pe unghii era ca a doamnei Anica...

Părul Ricăi, proaspăt coafat, atunci desprins de pe moaţe, arăta ca al şvăboaicelor înainte de paştele catolic, sârmos şi decolorat, uşor înfoiat, ca o imortelă, încadrându-i faţa spelbă ca o floare de ceară, dar armonizându-se de minune cu sprâncenele bălane, pensate, mai groase la rădăcinile ochilor şi subţiri, ca nişte firişoare de aţă neagră, spre coadă.

TIŢIAN. Noli me tangere

Nu se plăcea nici un pic. Iar ideea de a se duce la altar în dricul ăsta de cărat gunoiul era de-a dreptul idioată, cu toate că se voise a fi o caleaşcă la care trăgeau „doi cai", cum nu mai avusese nimeni.

Mirele şi cumnaţii de mână:

Adam şchiop, de la un cui ce-i dăduse-n talpa dreaptă, Toni, geamănul, şontăcăind şi el de acelaşi picior, amândoi cu părul scârcior, roşcovani, cu tenul rozaliu ca nişte funduri de bebeluşi, la fel îmbrăcaţi: cămăşi albe, papioane, pantaloni bleumarin, călcaţi la dungă, lăsaţi peste pantofii cu vârful ascuţit, bine ieşiţi din modă, aduşi de careva din Italia, din cine ştie ce sursă, iar mirele — se zicea că erau de unică folosinţă pentru „cei ce nu se mai întorceau din drum" —, un pic răzleţit de cei trei, ieşit din decorul festiv, aducea a cioban din vârful muntelui — şi poate asta şi era —, scoborât de pe creste, forţat, pentru o ceremonie pusă la cale de nişte inşi iresponsabili, sau puşi pe şotii. Nu-şi ieşea din ritm: mergea mocăneşte, cocoşat, sub imperiul unei timidităţi exagerate. Pe el, doamna Elisa, maestra de ceremonii, îl încorsetase în veşmintele vreunui mire vechi, achiziţionate de firma Krauser: costum negru, jiletcă cu piepţii brodaţi, cămaşă cu balene la guler. La pantofi se-mpotmoliseră, şi nici gazdele nu găsiseră-n depozitul lor ceva pe mărimea cu care acesta călca potecile. Nici magazinele nu comandau asemenea mărimi. Aşa că regizoarea fără portofoliu s-a mulţumit să-l vadă în bocancii lui cu care probabil suia muntele primăvara şi pe care-i abandona pe-o poliţă, până-n toamnă, când începea coborâtul oilor la iernat şi erau de mare folos pentru aderenţa tălpilor la grohotişul care-i fugea de sub picioare.

Din punctul de vedere al doamnei Elisa, mirele, parcă n-avea faţă. Sau nu una pe care ea s-o distingă cu claritate: barbă rară, spânatică, nişte buze subţiri, fără de sprâncene, ca şi când i le smulsese careva din rădăcini şi nu mai odrăslise nici măcar un fir, de neam, un nas mare cărnos. Totul fără armonie aşa că pentru privirea ei mioapă figura lui părea estompată ca în spatele unei perdele de fum de ţigară, când printre rotocoale se străvede un pic din nas, un ochi albastru-apos, de-un deget din pielea feţei şi-un pic din bretonul tunsorii cum obişnuiau s-o arate oierii ieşit de sub clopul ca un cioi caraghios, nici acoperiş capului, poate mai mult semn de apartenenţă la o îndeletnicire. Dar nici ea nu se străduise să-i articuleze vreo trăsătură, s-o facă mai vizibilă, să-i dea penel gros.

Celor patru, de-acum li se alăturaseră mulţimea de gură-cască. Unii spuneau că veniseră în spatele lor încă de pe malul Begheiului unde mireasa se spălase, la fel şi cei doi fraţi ai ei, nărăvaşii care acum purtau sarcofagul, la una din fântânile ţâşnitoare, secondaţi, la oarecare distanţă, de curioşi. Săpunul mirositor, abia scos din ambalaj, pieptenele pe care străluceau picurii de apă, un prosop pentru toţi trei, ustensile trebuincioase, înşirate pe buza bazinetului, iar pe marginea tomberonului încă neîmpodobit erau resfirate hainele de schimb pentru cununie.

Când ei erau gata-gata — fraţii se primeniseră sub podul Michelangelo, iar ea în toaleta cafenelei lui Ivan, spaţiu comercial primit ca recompensă de actualul patron pentru că luptase în revoluţie —, Adam spoise cu bidineaua cu aracet carcasa verde a tomberonului, iar Toni aruncase asupră-i petale viu colorate, adunate de la florarii din Piaţa 700. Ici-colo, se strecurase şi adăposteau câte-un trandafir, ori o calã roşie, care parcă ardea. Din timp, aranjase Rica cu vânzătorii de flori să-i facă un buchet de mireasă şi să-i adune florile nevândute pentru această ceremonie.

De cum dăduseră colţul, Ricăi i se păru că aude sunetul de flaut al domnului Fortunat ca şi când ar fi acompaniat discret marşul inedit. Şi aşa şi era; pe ea n-o minţea auzul ei de melomană care asculta din odaia cu ustensile de făcut curăţenie, toate repetiţiile. Ba, ar fi putut spune şi trebuie să intre fiecare instrument în ansamblul de sunete.

Acesta era într-o camionetă ce venea aşteamătul alaiului, îmbrăcat în haine galben-pai, în armonie deplină cu furnirul broancei pe care o luase alături, ca să-i întregească personalitatea. Flautul era de avarie, ca acum, dar instrumentul care-i reprezenta starea lui adevărată era măgăoaia asta cu cordele pudrate cu sacâz.

Cum cortegiul acesta ciudat întrerupsese deplasarea fluentă pe carosabil, micimanul Telă, de serviciu în ziua aceea, ţinea legătura prin staţie cu postul de poliţie din Piaţa 700.

— Ce fac cu ei, don' şef? Că creează busculade... Un drac de tomberon şi patru oameni... C-o mireasă de pomină, doi nebuni care se dau cai şi care şontăcăie de acelaşi picior, gemeni... şi-un cioban, ginere...

— Du-i la balamuc, frate! Sună la 112 şi vine Salvarea! Ori trimit duba şi-i încarcă una-două! Cu tomberon cu tot!

— Păi să vedeţi... Dacă-i dirijez pe alt traseu?! Ce ziceţi, e bine?

— Faci cum crezi, eşti la tine-n parohie... Sau dacă-ţi asumi riscul, cheamă mai bine ofiţerul Stării Civile şi pe popă, să-i cunune undeva-n parc! Că ajungem pe la vreun post de televiziune... Şi aşa nu scăpăm!

Pe Rica o dureau picioarele. Pantofii cu tocuri înalte, mai mici cu un număr decât piciorul ei, o chinuiau îngrozitor; s-ar fi descălţat dar avea teamă că nu se mai vede din tomberon, şi aşa era acoperită de prinosul de flori şi de sovonul vechi.

Cu orientarea în spaţiu nu avea treabă; se încredea în cei doi trăpaşi şchiopi care făceau drumul acesta zilnic şi ştiau fiecare crăpătură din caldarâm şi fiecare fir de iarbă crescut între pietre. Mergeau drept înainte şi nu mai aveau mult de parcurs că Telă le indicase abaterea ce se cerea a fi făcută, spre părculeţul tânăr iscat într-o noapte în jurul bisericii şi ea răsărită la răscruce, una dintre multele înălţate în ultimul timp.

Ca naşi... era o problemă. Domnul Fortunat — era deja stabilit — avea să coboare numai cu flautul în buzunarul de la piept, şi să-şi abandoneze contrabasul ca să se alăture doamnei Anica. Dar aceasta nu se vedea; nu ştia de devierea traseului pe alt itinerar, şi la biserica asta mică, soluţie de compromis, găsită de subofiţerul Telă.

Cine s-o înştiinţeze nu avea, şi nici nu ştiau unde era la ea la ora aceea, aşa că Fortunat, intrat oarecum în panică, ochi în cortegiu o doamnă arătoasă pe care o ştia din vedere. Pentru nevoile lui nu s-ar fi rugat de cineva pentru nimic în lume, mai ales de vreun străin, dar în cazul acesta nu avu încotro:

— Dragă doamnă, iertaţi-mă că intru abrupt în problemă, dar e caz de forţă majoră... vedeţi în ce postură sunt pus, dintr-o prostie de-a mea de a sări în ajutor sărmanilor...

— Că asta mă miră şi pe mine, cum un om de condiţia domneavoastră... că vă ştiu de la concerte...

— Asta e! I-am promis miresei c-o s-o cunun şi... Numai că perechea mea, cum ar veni naşa, care nu mi-e soţie, întârzie. Fiţi bună şi acceptaţi, în numele unei sfinte cauze, rolul de naşă... Cât durează, acolo... pirostriile, *Isaia dănţuieşte*, doi-trei paşi în dreapta, doi-trei în stânga... mă salvaţi...

— Dacă-i circ, apăi... cu plăcere! Dar e pentru vreun film sau e pe bune?

— E pe bune! Mie mi-a venit ideea asta inedită... cu tomberonul... să ne folosim fiecare cu mijloace de la locul de muncă, nu? Nunta asta o s-o ţină minte toată lumea care o vedea-o. Deci, sunteţi de acord?

— Fără nici o problemă! Soţ nu am ca să mă tragă la răspundere... şi nici alte obligaţii... Dar poate vine până la urmă doamna...

Doamna Anica nu se arăta la orizont. Probabil luase drumul Catedralei, după ce ieşise de la coafor, ori nu găsise cine să-i aibă grijă de patrupede...

Fortunat o sunase îndelung, şi când cineva, în sfârşit, ridicase receptorul, auzise doar hămăiturile câinilor.

(Fragment din romanul în pregătire „Oraşul încărunţise")

proză

Din poezia lumii

HAIKU MODERN

În prezentarea şi traducerea lui **Leo BUTNARU**

…În fine (de mai mult timp deja acest „în fine), chiar şi oarecum rigizii japonezi, care susţineau că metafora e *non grata* în poezia lor de formă tradiţională, au cedat presiunilor necesităţilor de înnoire a genului haiku, de diversificare a registrului stilistic, tehnic, cromatic al acestuia. Tomizawa Kakio (1902–1962) a resimţit influenţa poeţilor simbolişti, încercând să exprime spleenul / angoasa modernilor şi să introducă, în manieră occidentală, abstracţiunea, metafora, analogicul. Iar până la el, Nakatsuka Ippekiro (1887–1946) a introdus stilul vorbit în haikuurile sale, eliberate de obligativitatea celor 17 silabe. El e considerat fondatorul haikuului în formă liberă. A scris haiku în formă liberă şi (mereu) tânărul (1961 – 1987) Sumitaku Kenshin. Apoi descătuşarea prozodică a haikului a continuat cu Nagata Kôi (1900 – 1997), poet de un stil foarte personalizat, uneori obscur, legat de imageria decrepitudinii, singurătăţii, fragilităţii omului şi lumii lucrurilor care-l înconjoară. De asemenea, acest autor a insistat în promovarea aspectului comic, ironic în reflecţiile despre om şi lume. Nakamura Kusatao (1901–1983) şi-a exprimat nemulţumirea faţă de tendinţele ce încurajau diletantismul şi reîntoarcerea la tradiţia rigidă, fiind primul care a valorificat ideile haikuului care integrează realitatea socială, reflecţiile filosofice şi spiritului unei emoţii poetice autentice, opuse lirismului convenţional şi academismului rigid. Această modernizare a haikuului m-a şi încurajat să traduc unele mostre din contemporaneitatea sa. Am făcut-o prin intermediul limbii franceze, deoarece... deocammdară, nu cunosc... japoneza...

Kakimoto TAE (n. 1928)

* * *

Vara trecu.
Ridic storurile
Nu privesc la nimic.

* * *

Un drapel roşu
Pe o stradelă din Nara
Şi luna-n cerul zilei.

* * *

Printre crizanteme
Îmi trec mâinile peste obraji
Ce aspre sunt.

* * *

Durere de dinţi.
Evident, în câmp
Prajii sunt verzi.

* * *

Am ridicat rămăşiţele
Unui greier.
Din apa în care căzuse.

* * *

Au înflorit lotuşii.
Eu sunt alături de un elefant
Cu urechile scorţoase.

* * *

Albul
Picioarelor pline de noroi.
Ţărm de primăvară.

* * *

Aproape de mine un fluture iernatic.
Marele clopot al templului
Se leagănă uşor.

Takahashi MUTSUO (n. 1937)

* * *

El bate o bucată de cărbune
De o alta de parcă
Ar măsura adâncimea tenebrelor.

* * *

Ea aduce vasul cu apă pe creştet
Încât îi cad stropi
Pe umeri şi pe sâni.

* * *

În ţara mea
Totul cade în apa din cuvele pline
Cu haine de vară.

* * *

Blândă căldură de primăvară!
Sunetele unghiilor pe care le tai
Şi cad.

* * *

Ierburi, buruieni cresc
În intenţia de-a deveni arbori.
Zi de caniculă!

* * *

Plajă la Ichiburi.
Crestele valurilor
Se agaţă de zăpadă.

* * *

Verdeaţa mi-a vopsit
Până şi viscerele.
Două zile-n călătorie.

* * *

În călătorie
Mă trezesc din primul vis al acestui an
Cu valuri care îmi mătură perna.

Sugawa YOKO (n. 1938)

* * *

Ziua în care am pierdut războiul
Nu găsii măcar un colţ de umbră unde să mă odihnesc
Astfel că am mers am mers fără răgaz.

* * *

În final
Abandonând cu disperare toate cele
Rachetele focurilor de artificii.

* * *

Prin aşternutul frunziş autumnal
Chiar dacă drumul urmă ne-ncetat
Iată ici o curbă spre coborâş.

* * *

Hortensii înflorite…
Închipuind pe tatami
Un plan al străzilor Parisului.

* * *

La bucătărie
Prajii sunt spălaţi
Noră nouă.

* * *

Lovind brusc
Boneta de urs a halebardierului
Ucide tăunul enervant.

* * *

La tusea cuiva mă întorn
Unul din cavalerii de gardă din spatele meu
E o femeie.

* * *

Codobatură…
Cerul iernatic
Ca un sughiţ.

Imai SEI (n. 1950)

* * *

Farurile
Luminând o floarea-soarelui
Au murit.

* * *

Primăvara a venit.
Ascult vuietul valurilor
De sub biroul meu.

* * *

Sub un cal
O micuţă şopârlă
Clipeşte din ochi.

* * *

Timp secetos
În delta râului
O mare pendulă sfărâmată.

* * *

Autostrăzile din Tokyo
Seamănă unor viscere
Sub lună plină.

* * *

Un fluture alb apare
Între
Dungile zebrei.

* * *

Iată zeci de mii de locuri vacante
La stadionul de baseball.
Prima rândunea a anului.

* * *

N-am auzit decât pocnetul
Ochelarilor puşi pe birou.
Munte încoronat de zăpadă.

* * *

Ieşind de la cinema
M-am pomenit într-o ciudată noapte-n
Clarul de lună.

* * *

La piaţa de pălării
Am întrebat-o de unde vine.
„Din Israel” mi-a răspuns.

* * *

Eu ies de la cinema –
Panoramată
Lumina lunară.

Natsuiishi BAN'YA (n. 1955)

* * *

Stânca
Zâmbeşte până la cer
Începe un nou continent.

* * *

Cu-ncetul
Un cal negru se înălbeşte
În pădure.

* * *

Durere de ochi
Eu umblu aiurit ca
Un peştişor de aur.

* * *

Muntele fugi înzăpezit
Un profesor operează
Un alt profesor.

* * *

Îmbrăţişarea planetelor
De multe ori depinde
De zvonuri.

* * *

Febra de Genova
Poezia, fotbalul
Şi ambulanţa

Printre crizanteme Îmi trec mâinile peste obraji Ce aspre sunt.
K.T.

Ierburi, buruieni cresc În intenţia de-a deveni arbori. Zi de caniculă!
T.M.

Autostrăzile din Tokyo Seamănă unor viscere Sub lună plină.
I.S.

traduceri

Victor Rusu

O poezie ca „preţ al iertării” şi uitării

Volumul de versuri „**Camera Dezastru**”, de **Liliana Hinoveanu**, apărut cu câteva luni în urmă, la editura „Aius”, marchează, fără îndoială, începutul vârstei deplinei maturităţi artistice a înzestratei poete craiovene. Un volum sub toate aspectele remarcabil, de o rară, impresionantă unitate tematică şi stilistică, aparţinând unei poete care şi-a intuit cu instinct artistic sigur factura disponibilităţilor sale de creaţie şi a optat inteligent, inspirat şi pentru o formulă poetică adecvată acestora. O poezie confesiv-meditativă, cu timbru grav, ritualic şi, adesea, copleşitor de trist, în care tehnica notaţiei amănuntelor semnificative şi a unei gestici revelatoare, sugestive, este pusă în valoare de o autoare cu o temeinică, întinsă cultură poetică şi o inteligenţă artistică pe măsură, ce izbuteşte, de cele mai multe ori, să reconstituie cu autenticitate şi accente de un inefabil, fulgurant lirism o anume stare de spirit sau o atmosferă tensionată, intens nuanţată emoţional: „Resturi de carne/ agăţate în cârligele încovoiate/ de lanţurile ce coboară din cer/ spânzurătorile nopţilor trădate/ trec peste mine tăvălugul/ ruginit al zbaterii/ aruncând în groapa comună/ revoltele bicefale// cuvintele/ siluete defilând dezinvolt/ în vitrinele aburite ale însingurării/ devin eşafoade ale tăcerii”. („Resturi de carne”, p. 52) Sau: „Aşteptarea s-a îngropat singură/ după ce a dat târcoale prin pustietatea/ destrămată/ străzile mirosind a levănţică/ s-au transformat în călăreţi gonind la galop/ caii sălbatici din vieţile noastre apuse”. („Aşteptarea s-a îngropat singură”, p. 5). Ca şi: „Nevinovată tristeţea se cuibărea în urmele/ paşilor/ ce-şi continuă drumul pe muchia subţire a/ dorinţei/ prin grădinile supraetajate ale tentaţiilor”. („Au trecut paşii pe lângă mine”, p. 6).

Aceeaşi expresivitate aparte, aceleaşi virtuţi în planul sugestiei lirice au şi crochiurile naturiste, schiţate rapid, cu apel la un imaginar cu discrete note suprarealiste, evocând, cu predilecţie, secvenţe din peisajul marin în care poeta îşi plasează contradictoriile, convulsionatele tribulaţii şi trăiri erotice, povestea iubirii sale „de-o vară”, sub semnul unei depline rezonanţe afective, în manieră romantică sau folclorică, dintre eul poetic şi cadrul natural în care evoluează: „Nisipul păstrează şi acum/ urma mâinii care îşi desena umbra (admirabil vers! n.n,)/ doar umbre/ tăcute/ geamanduri care niciodată nu reuşeau să/ găsească nordul/ se pierdeau în hăţişul de alge putrede/ mirositoare/ cu peşti morţi şi delfini argintii/ părul meu se prelungea în alge/ căutând umbra verii pe trupul toropit”. („Nisipul păstrează şi acum”, p. 45). Sau: „Muşcau din miezul zemos al dimineţii/ cu pofta celui care se lasă ispitit de dorinţă/ uitarea prin sitele nopţii se scurgea densă/ ca un şuvoi de smoală fierbinte/ poticnindu-se în marginile abrupte ale timpului// stranii crucişătoare despicau fluviul înnegrit/ şuieratul lor/ ca o pierdere/ amestecă sângele coclit/ agăţându-l în coralii păzitori” („Muşcau din miezul zemos al dimineţii, p. 43).

Dată fiind unitatea sa tematică şi stilistică, volumul „Camera Dezastru” de Liliana Hinoveanu poate fi citit ca un jurnal liric de o excepţională încărcătură şi intensitate emoţională, sensibil frisonat de fluxul continuu al unui autentic persuasiv lirism, ca o veritabilă monografie a sentimentului etern al iubirii, în cazul acesta, al unei iubiri triste, de o sfâşietoare neîmplinire, în care eul poetic cunoaşte, în sarabanda voluptoaselor sale trăiri, de o nedisimulată, frustă senzorialitate/ senzualitate, mai toate ipostazele care marchează cu indicibile nelinişti, îndoieli şi suferinţe (poeta le tot numeşte „răni”) orice posibil scenariu erotic, de la momentul sărbătoresc, de explozivă înflorire a sufletului de vârsta candorii primare şi a dăruirii mistuitoare, totale („Ca o sărbătoare şi ca o durere/ a venit către mine dragostea/ vocea ei se căţăra precum smeura/ înţepându-mi simţurile/ amestecându-mă cu cohorte de fructe galbene/ ascunse în patul de frunze/ striviţi de pietre/ peşti cântători/ se lipeau de trupul meu/ cântecul lor ajungând în vertebre// trupul cel stâng şi cel drept/ se legănau unul pe celălalt/ învăţând descântecul”...), până la momentele de o acută, devastatoare conştiinţă a unui dezolant eşec: „... Claustrat între două linii decolorate/ am tăiat zborul şi l-am împrăştiat în aerul/ fierbinte/ forme ce definesc trecerea/ simţeam cum se întorc în mine toate culorile (memorabil vers! s.n. şi n.n.)/ invadându-mi celulele rămase goale de când cu/ plecarea ta neanunţată”. (p. 12) Sau acest inspirat final de poem: „Umbra bărbatului călător/ se lua la întrecere cu umbra verii/ amândouă rămăseseră în mine/ ca două porţi din lemn masiv mereu închise”. (p. 45) Ca şi acest început de poem de un cuceritor, rafinat aer elegiac: „Cântăreţii timpului încearcă zborul/ ascultând cântecul neterminat al înserării/ glasul tău a destrămat apusul/ şi s-a topit într-o altă chemare”. (p. 9).

De remarcat, de asemenea, ideea poetică conform căreia în accepţiunea/ viziunea autoarei, iubirea este un suprem, veritabil act de creaţie, o zidire existenţială care implică inevitabil sacrificiul sugerat alegoric de mitul autohton al jertfei/ suferinţei pentru creaţie, „mitul estetic” (G. Călinescu) care se constituie în substanţa poetică generoasă, polivalentă, a inestimabilei balade „Mănăstirea Argeşului”. Liliana Hinoveanu are revelaţia tulburătoare, copleşitoare a faptului că este o descendentă profund rănită şi dezamăgită a Anei, care, de dragul trăirilor sale de o nerepetabilă frumuseţe şi candoare adolescentină, se zideşte singură, cu voluptate, în propria poveste „de-o vară”: „.... mă zidisem în camera dezastru (din sine n.n.)/ sub lumina infraroşie a unui final atârnat în / cuiul albastru/ spectator intuind următorul pas al dialogului/ curmat de uşile devenite cărămizi ziditoare de/ Ane”. (p. 5). Sau această mică bijuterie lirică pe care o transcriem in extenso pentru fiorul de rar dramatism, vibrant, ce o traversează: „În piaţa publică/ construiam treptele/ pe care să-mi înfăşor iertările/ mumii uitate în sarcofage de lut/ arse deja/ de rechizitorii/ unui timp dezordonat şi imberb// cea închisă în mine/ îmbracă ziduri/ aşteptând/ să se nască strigătul”. (p. 29).

Un discurs liric cu puternic impact emoţional, de reală forţă de sugestie, susţinut cu naturaleţe şi sinceritate de autentice trăiri, ce reclamă (cu justeţe, motivat, după opinia noastră) un plus de receptivitate şi preţuire din partea criticii noastre literare, pentru că, din păcate, Liliana Hinoveanu, nu ocupă nici pe departe locul pe care îl merită cu prisosinţă, în peisajul liricii feminine actuale.

Liliana Hinoveanu are revelaţia tulburătoare, copleşitoare a faptului că este o descendentă profund rănită şi dezamăgită a Anei, care, de dragul trăirilor sale de o nerepetabilă frumuseţe şi candoare adolescentină, se zideşte singură, cu voluptate, în propria poveste „de-o vară”...

cronici

N. Georgescu

Literatura media

Scrisul și văzul

E firesc să aștepți și să cauți imagini în cartea unui cinefil, mai ales când este o carte de călătorii; Marina Almăjan adaugă chiar fotografii la descrierile ei, ca pentru a fi mai elocventă, zicându-și, oarecum, că trebuie să fie și mai elocventă, tot mai elocventă, că dacă i-a scăpat ceva din cuvinte să se regăsească cel puțin în imagini. *Ut pictura poesis*, principiul străvechi, compara între ele două arte; aceste cărți de călătorii compară frecvent două tehnici – și, din păcate, tehnica fotografică își aruncă umbra și asupra scrisului, mai ales când fotografiile – și ele amplu comentate – sunt aliniate tehnic în pagină. Vorbesc despre cartea „Și eu am descoperit America” – unde o văd, de pildă, pe autoare fotografiată cu un grup de turiști lângă o statuie stradală despre care spune că ar reprezenta un taur (explicație amplă despre rolul taurului în societățile tradiționale) – care mie, ca fost crescător de vite în copilărie și tinerețe, mi se pare vacă în lege: capul aplecat a poveri, botul blând, coarnele întregi gata să primească sfoara în ele, etc. (cred că partea ocupată de figurile altor turiști ascunde un uger generos).

De ce spun că este o carte cam tehnicistă? Pentru că autoarea compară prea des, și mai mereu inabil. Comparația este, la începutul artei, la începutul celui care pășește spre arte vreau să zic, o metodă mnemotehnică. Iat-o pe cea mai inabilă, cred: „Nu-mi amintesc să-mi fi plimbat vreodată vreun musafir venit de aiurea într-o vizită la Gara de Nord. Din simplul motiv că în Gara de Nord nu prea ai ce vizita! Ca de altfel în niciuna din/*tre*/ gările Bucureștiului. La noi, la români, gările sunt, în principiu, un loc de care trebuie să te ții cât mai departe, nu pe care să-l vizitezi! Și, mai ales, trebuie să-i ții departe pe oaspeții străini! Iată însă că la New York, pe lista obiectivelor turistice recomandate de agenții de turism, la loc de cinste se află Grand Central Terminal – Cara Centrală...” Hodoronc-tronc s-ar zice. N-a văzut Muzeul Căilor Ferate din Gara de Nord, nici statuia din fața Gării de Nord...Iar la gara new-yorkeză o fascinează totul: are 100 de ani vechime, traficul anual de 20 milioane de oameni, suprafața imensă, mari magazine în care te pierzi, etc., etc. Și apoi...această comparație, ce importanță are ea, ce relevanță, ce scop în narațiune? În altă parte zice: „Așa cum nu-ți poți imagina Parisul fără Turnul Eiffel, Moscova fără Piața Roșie, Londra fără Big Ban și Bucureștiul fără...gropi și cerșetori (!), nu poți rosti nici New York fără s-i atașezi repede imaginea celui mai important bulevard al său – Fifth Avenue – adicătelea cel cu nr. 5.” Costache Negruzzi zicea mai plastic: Tronc, Marițo! De parcă gropile din New York, Moscova etc n-ar fi tot gropi, de parcă cerșetorii lor n-ar cerși...Dar vedeți cum zice: *să-i atașezi imaginea* – și cred că am stabilit: într-o fotografie se confundă foarte ușor boul cu vaca.

Acest gen de literatură media se citește repede, se agață puțin în memorie – parazitând-o întrucâtva mai mult pe cea vizuală – are pretenția că educă – deci iese din gestul gratuit al creației artistice, fiind un fel de artă cu tendință, un fel de neorealism globalist – și găsește, desigur, destui cărora „le-a căzut cu tronc” – chit că, iată, confundă taurii cu vacile. Adevărata probă de scriitor ar trebui să fie poezia, unde ești între cuvinte, ceea ce te obligă să faci *cuvântătură*, nu vorbărie. Ceea ce place la Marina Almăjan – și, când va avea răgaz meditativ nu mă îndoiesc că pe această coardă își va încânta cititorii – este fraza, cursivitatea vorbelor, chiar o anumită eufonie căutată, nuielele lungi ale propozițiilor, mlădierea argumentelor, îmbrățișarea ideii. Dacă ar înflori aceste nuiele, dacă ar avea frunze, dacă ar face umbră...

Radu Duțescu

Străini în propria lume

„Luna Zadar”, cel mai recent roman semnat de Adrian Alui Gheorghe, are darul să te deconcerteze. Obişnuiţi cu poveşti care îşi consumă combustia în timpul lecturii, romanul în discuţie are ceva în plus: te face să te întorci să reciteşti pagini, să reiei secvenţe consistente, să te identifici chiar cu unul sau cu altul dintre personaje. În cuvântul de pe coperta a patra, autorul spune că mişcarea interioară a cărţii, circumscrierea personajelor într-un univers epic, are ceva din starea de abulie a personajului/ personajelor din „Străinul” lui Albert Camus. Da, într-adevăr, după lectură constatăm că avem de a face cu un „străin”, personajul ideal pentru fiecare autor în parte care vrea să îşi proiecteze dublul său ca identitate „de serviciu”. În orice carte, de altfel, alter-egoul este *străinul* cu care autorul face o pace provizorie, timp (sau preţ!) de o poveste. Marius Miheţ pune un diagnostic critic sintetic: „*Luna Zadar* este romanul unui rebel fără cauză care trăieşte într-o lume-azil, fără limite, globalizată. Albert, un melancolic paradoxal, transformă dramaticul în fantasmagorii, sperând cu patimă că doar delirul cuvintelor poate înlocui viaţa. Adrian Alui Gheorghe experimentează poetic şi teatral deopotrivă, în doze bine echilibrate stilistic, schimbând macazul absurdist cu cel istoric şi invers, caută să convertească transa în tristeţe şi iubirea în aventură picarescă”. De la „Urma” la „Laika” (Premiul USR pentru anul 2014) şi până la această proiecţie epică din „Luna Zadar”, descoperim în romanele semnate de Adrian Alui Gheorghe de fapt lumea noastră ieşită din comunism, modificată, demonizată, exorcizată, în cele din urmă, prin poveste.

Ce se întâmplă, de fapt, în „Luna Zadar”, romanul lui Adrian Alui Gheorghe? Un tânăr, Albert, un nonconformist care se trezeşte la viaţă în perioada „post-revoluţiei”, îşi trăieşte revolta vârstei şi fuge de acasă, într-o perioadă în care Europa era un paradis greu de atins de către românii rămaşi captivi politicilor localiste aberante, de genul „nu ne vindem ţara”. Albert părăseşte România, împreună cu Şobi, prietenul său şi aleg să fugă spre civilizaţie prin Iugoslavia, un teren alunecos istoriceşte, şubrezit de politica mondială. Înainte de a ajunge la Belgrad sunt „lefteriţi” de un personaj celebru în lumea hoţilor de buzunare din Balcani, Chappi. Captivi într-o lume greu de înţeles, cei doi, Albert şi Şobi, încearcă să supravieţuiască. Dacă Şobi are norocul „omului practic”, Albert este în acea lume când model pentru o pictoriţă cu un apetit sexual sporit, când „gigollo”, când gropar în cimitir, când „badigard” pentru un hoţ urmărit internaţional. Din această ultimă postură, Albert intră în povestea unui Belgrad bombardat de către „trupele aliate”. Este rănit în anul 1999 în timp ce fuge din Belgrad, spre Grecia, după ce trenul este bombardat de către „aliaţi”. Reîntors în ţară, după consistente episoade epice, intră în străfundurile „arhivelor fostei securităţi”, unde descoperă că mama sa, în calitate de ghid turistic internaţional pe vremea „cealaltă”, dispărută între timp într-un accident în Austria, fusese parte în structurile fostei securităţi. Memoria documentelor din „infernul CNSAS-ului” îi relevă şi faptul că tatăl său era, de fapt, un norvegian, care lucrase la Măgurele, acolo unde se punea la cale, în anii 80, o centrală nuclearo-electrică. Călătoria în căutarea tatălui, la Stockholm, după adresele de pe plicurile expediate de mama sa, Albertina, dar neajunse vreodată la destinaţie, este partea cea mai „tare” a romanului. Călătoria în sine e un adevărat act de iniţiere. Descoperirea tatălui, după un întreg parcurs detectivistic, intrând adânc în lumea Stockholmului şi a unei mentalităţi proprie nordicilor, este punctul culminant. Tatăl, Olaf, este acum o ruină, un alcoolic eşuat într-un azil pentru persoane fără căpătâi. Provocat de Albert, care îi spune că îl caută doar pentru că face un studiu despre preocupările pentru energia nucleară ale lui Nicolae Ceauşescu, Olaf relatează cu cinismul beţivului aventura erotică avută cu Albertina şi cu alte „româncuţe”, potenţialul erotic al acestora fiind unul apreciabil: *„Asta, Albertina, avea un cur cam jos, era nostimă, parcă era o raţă care cădea pe spate la primul hop. După curul ei umblau mulţi, că parcă le făcea semn bărbaţilor, să o urmeze. Era unul, Renatto, care se ţinea de ea, o iubea sincer, toată ziua flori şi poezii, ea îi spunea, bă, Renatto, lasă-mi curul în pace, că nu-i de nasul tău ...!. Ăsta, Renatto, face o plîngere la partidul lor, la Securitate, că Albertina umblă cu străini, că în loc să se combine cu români, ea îşi strică ovulul pe spermatozoidul străinului. Şedinţă de partid, se discută cazul. Tovarăşă Albertina, este adevărat că ai refuzat să te combini cu tovarăşul Renatto în vederea creşterii natalităţii? Că în România era o nebunie cu creşterea natalităţii pe atunci. Este adevărat tovarăşe, nu ştiu cum îi spuneau ei celui de la partid ...! Dar eu nu îl iubesc pe tovarăşul Renatto, că o are mică, mică de tot. La care tovarăşul Renatto se ridică roşu ca un rac în picioare şi spune bîlbîindu-se: Tovarăşi, nu eu o am mică, ea are gura mare ...! Rîsete, aplauze. După scena asta tovarăşul Renatto şi-a cerut transferul şi dus a fost. Da, Albertina ...! Albertina asta era dracu gol. Ştii cum se regula? Făceam cu ea trenuleţul. Ştii cum e ăla, trenuleţul ...?”*. Finalul, cu fiul târându-şi tatăl în spate printr-un oraş străin, noaptea, este unul cu multă gestică „cinematografică”. De fapt, toată povestea şi chiar şi modul de povestire este unul apropiat de scenariul cinematografic, scenele au concreteţe, replicile sunt „dramatice”. Dialogul din „realitatea epică” este completat cu alte replici, din memorie, fie ale unor personaje concrete, fie ale unor personaje din scrieri semnate de Kafka, Strindberg sau Ibsen, toate topite în acţiune. Un regizor poate scoate efecte concludente din acest roman cu structură de scenariu.

Subtextul romanului colcăie de o lume simbolică. Pe lîngă personajele care au o identitate epică, apar altele care, deşi sugerate, par să acopere „partea ocultă” a romanului. E vorba de Adolf şi Visarionovici, două personaje pe care toată lumea le cunoaşte, le intuieşte ca dinamizatoare ale oricărei acţiuni apocaliptice, dar pe care nimeni nu le vede. Adolf (Hitler) şi Visarionovici (Stalin), sunt, desigur, cele două „embleme epice” care apar în orice context. Ei sunt la baza bombardamentelor din Iugoslavia, ei sunt la baza teroriii individuale şi colective din lume, chiar dacă războaiele mondiale s-au încheiat de multă vreme, ei sunt pericolul care ne pîndeşte la primul colţ, au devenit vectorii spaimei în orice context.

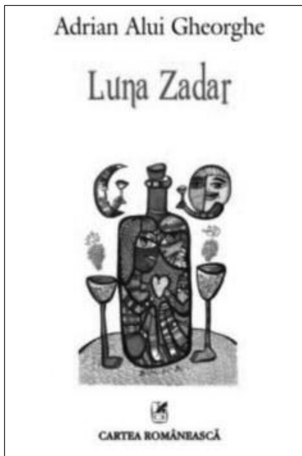
Personajele sunt caractere în evoluţie. Aiana, Tanko, Şobi, Zobar, Ceka, Arkan, Zoica, Anita, Knut, altele şi altele sunt parte dintr-o lume extrem de mobilă. Zobar, personaj pitoresc, cîntăreţ sârb şi interlop are replici spumoase, în discuţia cu Albert, românul eşuat în Belgradul aflat sub atacurile „aliate” : *„Băiete, băiete, ce ţară e Rumânskaia voastră! Ce ţară! Tanko, România are biserici cît n-are toată Europa bordeluri! Iar nunta de la Timişoara, dragă Tanko, a fost mai ceva decît înmormîntarea lui Tito!”*. Sunt multe pasaje din categoria ingenuităţii memoriei bine inserate în text. Povesteşte Albert: *„Prima fofoloancă pe care am văzut-o în viaţa asta a fost a doamnei Friţ. În altă viaţă, nu ştiu ...! Aveam vreo patru, cinci ani. Doamna Friţ se întinsese într-un fotoliu cu un ziar în faţă. Citind, a adormit. Piciorul drept i-a alunecat pe marginea fotoliului, halatul de casă, de molton gros, i-a alunecat şi el. Eu stăteam întins pe covor şi desenam puncte colorate pe un caiet de dictando. După ce am terminat pagina am vrut să îi arăt doamnei Friţ cerul înstelat de pe pagina mea. Am ridicat privirea. Şi atunci, între picioarele doamnei Friţ am văzut ceva. Ceva roşcat. Un şoarece? M-am apropiat să văd. Am început să analizez. De aproape. De foarte aproape. Am ajuns cu ochii pînă lîngă botul acelui animal ciudat. Numai că animalul acela roşcat a început să mişte, să se încordeze. Probabil că voia să sară la mine, să mă muşte de faţă. Mi-am dus mîinile la ochi şi am ţipat. Doamna Friţ a ţipat şi ea. Atîta a fost. Doamna Friţ şi-a tras halatul peste picioarele groase, albe, umflate la genunchi. Un şoarece! Am văzut un şoarece acolo!, i-am spus eu îngrozit. Gata, nu mai e, mi-a spus doamna Friţ. L-am prins în capcană. Mă duc să îl duc afară! Şi doamna Friţ s-a dus la baie. Peste cîteva minute am auzit cum a tras apa. Şoarecele se dusese.”*

Cu cât dezvolţi lectura romanului, mai ales în părţile ultime, gândul te duce spre un J. D. Salinger din „The Cacher in the Rye” (“De veghe în lanul de secară”), cu perplexităţile eroului Holden Caulfield ambalate într-un *slang* balcanic. Aiana şi Albert sunt personaje complementare. Aiana e un specimen de visător într-un spaţiu prea îngust, de asta viziunile sale par să fie înghesuite într-o lume creată să te sufoce, pe când Albert este un continuu supravieţuitor şi asta pentru că trebuie să ducă la capăt destinul său epic, de „personaj al propriei vieţi”. Şi unul şi altul se agaţă de cuvinte cu disperare, traduc pe rând realitatea în cuvinte, în primul rând pentru a o înţelege ei înşişi, apoi pentru a o face suportabilă. Spune Aiana: *„Băi, ştii cum cred eu că a apărut lumea? Stăteau în cer specialiştii în toate cele cîte există pe faţa universului, de la planete la muzica sferelor şi umblau teleleu de la o galaxie la alta. Erau laolaltă dumnezeii creştinilor, dumnezeii musulmanilor, ai negrilor, ai verzilor, ai roşcaţilor, ai bărbaţilor, ai femeilor şi aşa mai departe. Şi au făcut un experiment aici, au încrucişat materia cu spiritul, să vadă ce iese. Se plictiseau şi au zis, hait, hai să facem ceva. Că dacă încrucişau materie cu materie, ieşea tot un rahat. Dacă încrucişau spirit cu spirit, nu ieşea decît un abur. Şi atunci au zis, hai să ne jucăm şi să facem lumea. Unul a modelat elefantul din lut şi i-a dat spirit, cît a putut şi el. Altul a modelat vrăbiuţa. Altul a modelat ciocîrlia. Lucrau pe ateliere, la întrecere. Aşa le-a ieşit lumea. Ăla care şi-a imaginat omul, a dat lovitura. I-a ieşit capodopera: premii, lauri, covorul roşu la Cannes, premiul Nobel pentru invenţie. Şi apoi, pe ruşi i-au făcut specialiştii în ruşi. Pe americani i-au făcut specialiştii în americani. Pe francezi i-au făcut specialiştii în francezi. Pe nemţi i-au făcut specialiştii în nemţi. Şi aşa mai departe. Stăteau ăia, specialiştii, se uitau la spaţiul afectat, mai măsurau, se mai scărpinau în cap, după care luau deciziile, gata. Ăla care i-a făcut pe români a luat o menţiune specială, pentru originalitate. A făcut risipă de imaginaţie.”*

Un roman bun este unul care se citeşte uşor, fără poticneli şi abisuri care să îl piardă pe drum pe cititor. Scris alert, cu mult umor, postmodern în modul de aglutinare a datelor culturale, istorice, psiho-sociale şi chiar morale, „Luna Zadar” întregeşte şi fixează profilul de romancier al lui Adrian Alui Gheorghe.

* (*Adrian Alui Gheorghe, Luna Zadar, Cartea Românească, 2016, 254 pagini*)

Subtextul romanului colcăie de o lume simbolică. Pe lîngă personajele care au o identitate epică, apar altele care, deşi sugerate, par să acopere „partea ocultă” a romanului. E vorba de Adolf şi Visarionovici, două personaje pe care toată lumea le cunoaşte, le intuieşte ca dinamizatoare ale oricărei acţiuni apocaliptice, dar pe care nimeni nu le vede.

cronici

Constantin Trandafir

Un roman fantastic

Iulian Moreanu are, în această carte, calitatea de a se alia eposului magic-folcloric, deopotrivă mitologic şi în pas cu o mitologie modernă.

În realitatea de toate zilele, Iulian Moreanu e profesor la Colegiul „I. L. Caragiale" din M. Fac specificarea aceasta pentru că în cel mai recent roman al său, *Exit*, am întâlnit urme care par că vin şi din proza fantastică (şi psihologică) a marelui dramaturg. Ştefania, eroina principală, seamănă ba cu Mânjoloaia (cocoana Marghioala), ba cu Anca din *Năpasta*, iar Cristian Anghel are ceva de la tânărul boier din *La Hanul lui Mânjoală*. Tentaţia analogică îndeamnă şi către proza fantastică a lui Mircea Eliade şi către alte surse (Poe, Hoffmann, Meyrink), pentru a ajunge la concluzia diferenţierii, în această sincronie, a naraţiunii de faţă.

Excelentul autor de proză scurtă a purces, inevitabil, şi în spaţiul genului rege, cu *Năvala norilor*, unde i-au izbutit tot secvenţele aparţinătoare povestitorului. *Exit* dă şi buna măsură a constructorului de structură narativă mai complexă. Cu o singură menţiune: *povestea* e atât de captivantă, încât nu mai contează alunecarea peste consacrata construcţie etajată, inelară, paralelă, sincretică. E o naraţiune în care combinarea nucleelor, deschiderea epică şi jocul întâmplărilor exterioare sau al motivărilor interioare au o considerabilă mobilitate. Iulian Moreanu trece cu atenţie peste moda oximoronului şi se împarte, personal, între mai vechea relaţie real-ficţiune, prin atenţia specială acordată imaginaţiei sub forma fantasticului. Şi astfel, naraţiunea se distribuie în secvenţe alternative, trecut-prezent, care dau prioritatea inventivităţii tensionate. Eroul, Cristian Anghel, ajunge după multe încercări în satul natal, care nu mai seamănă cu un sat, ci cu o simbolică răspântie bântuită de spirite în general malefice. Aici o întâlneşte/regăseşte pe prietena şi colega din copilărie, Fănica, fostă urâtă şi slabă la învăţătură, care acum e patroană şi e (sau pare) foarte arătoasă, sub numele Ştefania. A venit în acest loc parcă împins de un resort secret, doar pentru câteva ore şi e nevoit să rămână sub puterea vrăjitoriei. Între realitatea (destul de îndoielnică) şi irealitatea vastă există mai multe uşi trecute nu se ştie de câte ori şi în cât timp. Realitatea de altădată văzută sub forma amintirii, apare succint, consecutiv cu o irealitate care se amplifică în prezentul absurd. Restaurantul şi pensiunea Ştefaniei ţin de domeniul fabulosului, reacţiile ei şi ale celor foarte puţini din preajmă îl derutează pe Cristian până la pierderea spiritului de orientare. Îşi amintesc de copilăria cu întâmplări neverosimile, cum ar fi vizita lor repetată la casa de lângă sat, nevăzută de nimeni altcineva, unde stă o bătrână, ciudată, desigur, şi, din când în când, un bătrân. Tertipurile femeii îl determină/obligă să amâne plecarea. Povestea lui are iarăşi elemente de transfigurare. Plecat cu maică-sa la Braşov, face, imediat după revoluţie, facultatea de psihologie, devine psihoterapeut, se căsătoreşte de două ori, primeşte o sumă mare de la un avocat diabolic pentru moştenirea din „febra restaurărilor «in integrum»". De amintirile induse ori imaginate nu este „destul de sigur", iar de la un moment dat nu mai înţelege nimic din această lume pe dos. Îşi aduce aminte, în treacăt, de Căminul cultural, de caravana cinematografică, de Bufet şi de secretarul UTC. Întâmplarea cu căutarea în zonă a surselor de uraniu s-a petrecut într-adevăr, dar e pusă tot în registru insolit. Mai încoace, cei trei săteni vorbesc despre vremurile prezente: „bişniţă", „economie de piaţă", - „totul se-nvârte în jurul banilor", de vânzarea Uzinei Mecanice din orăşelul apropiat. Atât cât există, satira implicită e împinsă către fiorul misterios.

Povestea Ştefaniei, dominantă, se vrea adevărată, dar are în ea mult peste ordinea firii. Continuă vizitele la bătrâna din căsuţa mărginaşă, într-o atmosferă mai palpitantă; paralel, intervine povestea „în ramă" despre monstrul Neculuţă, ca urmare a blestematei căsătorii dintre preafrumoasa fată de ţigan şi fierarul Căruţaşu. Ea, „piticania", l-a iubit tot timpul pe Cristian, face studii superioare, se întoarce în sat şi construieşte aceste acareturi de basm negru. Îl poartă prin locuri şi mai incredibile, cea mai năucitoare fiind camera subterană, unde e sechestrat pocitul Neculuţă, cu care, chipurile, ea s-ar fi măritat: „Scenarii funeste îmi zburdau prin minte şi un atac de panică mă pândea în fiecare fracţiune de secundă. Nu aştepta decât un semnal, fie şi sub forma unei aluzii, pentru a se declanşa. Mă stăpâneam cu o voinţă ce-mi tot scădea, pe măsură ce timpul trecea, chiar şi în frânturi cât de mici. Din ce în ce mai mici". „De necrezut" sunt toate scenele care urmează, transformările magice pe care le are femeia. „Fănica, răţuşca cea urâtă, nu putea fi un referenţial pentru Ştefania, cea din faţa mea, nu trebuia să-mi spună cineva, *tocmai mie* (psihoterapeutul!), că oamenii se pot transforma până la a nu mai putea fi recunoscuţi într-un timp şi mai scurt, o lună, un an, cu atât mai mult în de ani". Fără nici un reper spaţio-temporal, se lasă furat de frumuseţea ei, îşi pierde puterea de a fi lucid, totul se amestecă în mintea lui. Către final, scena erotică decide ambiguitatea fatală: femeia e fecioară şi diabolică în iubire şi răzbunare:

" - De ce-mi faci asta, Ştefania? am întrebat-o

- Din mai multe motive, îmi răspunse. Din mai multe. Şi pentru că te iubesc, şi pentru că te urăsc, şi pentru ce mi-ai făcut... Şi pentru multe altele. Pentru tot.

Şi zicând asta a ieşit din cameră.

Nu mai eram capabil de nici un gând, de nici o mişcare.

Privirea mi se împăienjenise.

Pe măsuţa cu rotile am văzut sticluţa de *Diana*.

Nu mai aveam puterea să ajung la ea.

Am închis ochii şi am murit".

Absurdul şi dedublarea care ţin de natura fantasticului intensifică impresia artistică, într-o încordare peste marginile experienţei normale. Toate simţurile sunt puse în contemplaţie sau în alertă maximă, iar psihologul şi scriitorul care este autorul surprinde trecerile bruşte de la o stare la alta. Dualitatea vederii îi înlesneşte realizarea a ceea ce se numeşte echilibrul antitezelor, cum însuşi remarcă undeva: dragoste şi ură, adevăr şi minciună, certitudine şi îndoială, absurd şi raţional, real şi iluzie, macabru şi ispită, întrebări şi non-răspunsuri, viaţă şi moarte, „adică tot sau nimic".

Iulian Moreanu are, în această carte, calitatea de a se alia eposului magic-folcloric, deopotrivă mitologic şi în pas cu o mitologie modernă.

"Longevitatea regalităţii"

Ipostază divină: a ascunde lucrurile pe care le faci sub cele pe care nu le faci, a acoperi cu vălul neputinţei puterile tale.

(urmare din p. 3)

■ Gheorghe Erizianu, directorul Editurii Cartier din Chişinău, oferă un decalog al editorilor faţă cu piaţa: "1. Fii sigur, nu cunoşti piaţa de carte, chiar dacă ai senzaţia că o ştii ca pe Tatăl nostru. Piaţa de carte e imprevizibilă. 2. Evită să lucrezi cu scriitorii mediocri şi cu moştenitorii marilor scriitori. 3. E foarte uşor să lucrezi cu marii scriitori. 4. Nu te aventura în tiraje mari. 5. Nu vinde cartea în chioşcuri şi magazine, alege mai bine cîteva librării cu librari. 6. Nu avea iluzii că vei deveni bogat. 7. Dacă nu poţi face bani, atunci fă, cel puţin, cultură. 8. Pune preţul la carte pe copertă. Fii corect cu cititorul şi autorul tău. 9. Fă ebookul fără DRM. Respectă onestitatea cititorului tău. Pune DRM editorul care îşi priveşte cititorul ca pe un potenţial hoţ. 10. Va trebui să fii generos cu autorul, tipograful, distribuitorul, librarul. Ţie îţi va rămîne foarte puţin" (**Observator cultural**, 2014). Cîţi editori ţin oare seama de asemenea poveţe?

■ Cred că m-am mai referit la acea împrejurare: mă găseam la Bacău, într-unul din anii '70, la o festivitate închinată lui Bacovia, cu numeroşi participanţi. Între ei, Alexandru Ivasiuc. Cu aparenţa unei perfecte remontări după anii de detenţie, atletic, deja satisfăcător înşurubat în viaţa literară, acesta domina întreaga societate a condeierilor prin faconda sa neostenită. Inteligenţă publică, prezenţă ostentativă, carismă pretenţioasă. Cineva a observat: "Dacă Bacovia ar fi avut măcar un sfert din darurile persoanei lui Ivasiuc, soarta sa ar fi fost cu totul alta". Neîntîmplîndu-se (din nenorocire sau...?) aşa ceva, fiecare a rămas, fatalmente, la locul său.

■ A. E.: "Cu cîtă inoportună frivolitate ne ferim de moarte. Maşinal, ducem mîna la obraz ca şi cum am vrea să alungăm o insectă sîcîitoare. Pe cînd, dacă am avea un dram de răspundere în plus, călcînd pe şinele unei linii ferate, căci asta e viaţa, s-ar cădea să sărim în lături, precum din faţa unui tren care vine cu viteză".

■ "Într-o societate a oamenilor care trăiesc o viaţă spirituală, un om cu însuşiri morale superioare lor va ajunge în mod firesc să-i influenţeze şi să-i conducă. În societatea oamenilor care trăiesc numai viaţa corporală, mireană, inevitabil mereu va ajunge în fruntea lor şi-şi va exercita puterea omul cu cele mai slabe însuşiri morale" (Tolstoi).

■ Focul posedă o dublă semnificaţie simbolică, în funcţie de modul în care e obţinut. Dacă se produce prin percuţie (prin fulger), are un caracter spiritualizant, o intenţie de purificare (vezi incinerările), iar dacă e produsul frecării, are o conotaţie sexuală. Mircea Eliade socoteşte că focul e "fie de origine divină, fie demoniacă (deoarece, după anumite credinţe arhaice, el ia naştere în mod magic în organul genital al vrăjitoarelor)".

■ A. E., uşor iritat: "Ce părere ai despre beţia iluştrilor tăi confraţi?" Ce să zic? Poe, Verlaine, Dylan Thomas... "Lasă-i acum pe străini. Să privim mai pe aproape. Uite, Bacovia, bunăoară, a băut şi a băut, foarte probabil pentru că se simţea un învins nativ, un marginal iremediabil, cu un «aspect» cu care, întrucît isca suspiciune, s-ar fi cuvenit să moară, dar şi cu neşansele unei biografii aidoma unei nesfîrşite ploi autumnale. Cu un destin apăsător cum o bucată de plumb. A simţit «necesitatea unui vin» ca o părelnică eliberare, urmată de recăderi tot mai brutale". Nimic de zis. Ai dreptate. "Dar falnicul, copleşitul de glorie, Nichita? Nu ne-a înfăţişat spectacolul unei cu totul alte beţii? A uneia «de bine», precum o suprasaturaţie, o regurgitaţie de după un prînz copios. Departe de-a avea alura unei compensaţii ca la Bacovia, o beţie care o dădea pe răsfăţ. Ghicesc ce vrei să adaugi acum. Că patima pentru pahar i-ar fi fost cultivată, de la un punct, bardului **Necuvintelor** de către «organele» pururi treze, ca să-i inducă un soi de prostraţie prielnică lor". Şi nu a fost aşa? "Ba da, într-un fel. Ambele părţi au bătut palma, simţindu-se, după toate probabilităţile, mulţumite de tîrgul făcut".

■ Ipostază divină: a ascunde lucrurile pe care le faci sub cele pe care nu le faci, a acoperi cu vălul neputinţei puterile tale.

GHEORGHE GRIGURCU

cronici

Adrian Crețu

în oraşul de provincie copleşit sub soarele nemilos de iunie

în oraşul de provincie cu două catedrale falnice
erectate nemilos chiar în inima lui
oamenii se târâie, abrutizaţi de soare,
pe asfaltul moale
transpirându-şi în tăcere vieţile goale
pe strada principală

în oraşul de provincie cu singurul său cinematograf -
mişună nestingheriţi şobolani uriaşi
şi câţiva adolescenţi excitaţi se pipăie febril pe întuneric
şi mănâncă popcorn din pungile jumbo size

în oraşul de provincie o pisică tărcată
se furişează pe lângă zidul crăpat
al unei alimentare -
e atât de slăbită încât i se văd coastele
şi burta îi e lipită de şira spinării -
doar foamea i se mai vede
în ochii lărgiţi de frică
în drum spre tomberoanele de gunoi

în oraşul de provincie copleşit sub soarele nemilos de iunie
deznădejdea se insinuează parşiv peste tot
în betoane, în blocurile coşcovite
în magazinele de haine second-hand
şi în tablăria încinsă a maşinilor grăbite

în oraşul de provincie uitat de toţi zeii
şi demonii creştinătăţii
în care visele au murit de mult
singura luptă demnă de a mai fi purtată
este să nu-ţi pierzi minţile
să ajungi întreg până la dimineaţa zilei următoare

urbancolia

poem recenzie
mi-a luat o după-amiază întreagă
o bucată bună din seară
4 cafele şi aproape un pachet de camel galben
să dau gata ***Urbancolia***
lui dan sociu

intoxicat de cofeină şi nicotină
am luptat câteva ore bune
cu această lungă diaree existenţială
de vreo 200 de pagini
despre dragoste, singurătate şi delir

pe la începutul serii
pe când mă apropiam încet
de finalul romanului
mi s-a aplecat de la prea multă cafea

şi a trebuit să cobor la cramă
de unde m-am aprovizionat
cu trei sticle de vin
pentru a face faţă restului de lectură
şi ce mai rămăsese din zi

dar e prima carte adevărată
pe care am citit-o
în ultimii şase ani
lucru care nu mă lasă deloc indiferent

senzaţie

uneori
mi se strânge inima
atât de tare
în piept
încât nu mai pot
respira

atunci îmi vine să smulg
pielea
de pe mine
să ajungă aerul
mai uşor
în suflet

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Eros, philia şi agape

Iubirea nefericită – tratament şi vindecare (trad. de Iosif Ţiba, Ed. Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuş, 2015) este alcătuită dintr-o serie de conferinţe ale lui Pascal Ide, care, spune el, au fost transcrise după casete audio de Părintele Iosif Ţiba, astfel încât cartea apărută în limba română este de fapt prima, neexistând un original francez scris. Spontaneităţii discursului oral i se adaugă luciditatea preotului catolic, rezultat al îmbinării experienţei confesionalului şi culturii filosofice, literare, cinematografice, teologice, bineînţeles, perfect asimilate. Toate contribuie la încercarea de a exprima ceva din misterul, altminteri inepuizabil al iubirii.

Pascal Ide ne propune un fel de radiografie a iubirii: ce se întâmplă atunci când iubim? Aceasta e întrebarea fenomenologică, de care se leagă altele, metafizice, despre posibilitatea iubirii în general, existenţa iubirii dezinteresate, rolul sentimentului şi al raţiunii în iubire, finitudinea sau infinitudinea ei. Spirit realist ca orice creştin veritabil, autorul începe prin a combate iluzia unei aşa-zise iubiri platonice, pur spirituală: iubirea începe la nivelul simţurilor prin atracţia exercitată de frumuseţea sau forţa celuilalt. „Nu trebuie să ne facem iluzii, spune el, căci nu avem acces direct la sufletul celuilalt". Debutând ca o noutate foarte plăcută, ca o renaştere spre dorinţa fuziunii cu altul prin abolirea diferenţelor, iubirea sfârşeşte adesea prin a provoca suferinţă şi dezamăgire protagoniştilor. Interesul cărţii constă în profunzimea şi claritatea cu care Ide analizează cauzele eşecului, falsele soluţii şi cele adevărate.

Suferinţa în iubire se leagă chiar de originea ei senzitivă, continuată în sentimentul guvernat de imaginaţia idealizantă. Idealizarea persoanei iubite – de fapt, demonstrează autorul, o formă a iubirii de sine – conduce la pierderea simţului realităţii. Ca reacţie în cascadă apar: teama pierderii obiectului iubirii, depresia, gelozia, ura, pierderea libertăţii şi chiar moartea. Cantonată doar în domeniul simţurilor, iubirea funcţionează ca drog, cu toate tribulaţiile şi riscurile implicate de dependenţa faţă de acesta. Nu e de mirare că mulţi încearcă soluţii de ieşire din logica ucigătoare a iubirii sentimentale. Cele false merg de la donjuanism, ca înlocuire a finitului unei iubirii cu infinitul cuceririlor, la narcisism, ca iubire de iubire, transformarea suferinţei într-o sursă de plăcere, înţelegerea iubirii ca o declaraţie de război între sexe sau indiferenţă. Toate au ca numitor comun paradoxul iubirii, adică asimetria după care cu cât unul iubeşte mai mult, cu atât celălalt iubeşte mai puţin şi invers. Iubirea se transformă astfel într-o permanentă cântărire a ceea ce primim în schimb, devenind o relaţie de dominaţie. Nici închiderea în sine, refuzul sentimentului nu reprezintă o soluţie, căci omul e făcut să trăiască printre semeni, nu singur. Lipsa soluţiei, ca şi faptul că modelul fuzional, de origine romantică, al iubirii senzuale nu poate dura decât cu preţul morţii reale sau simbolice a unuia sau a ambilor protagonişti, îi conferă acestui tip de iubire un caracter tragic.

Totuşi, în ciuda eşecului inevitabil, iubirea sentimentală conţine de la început şi o altă posibilitate: o dorinţă reală de celălalt, o deschidere spre personalitatea acestuia, fără anularea diferenţelor. Chiar de la prima întâlnire, afirmă Ide, apare ceva mai mult decât oferă simţurile, „un nu ştiu ce invizibil, care nu-i altceva decât sufletul celuilalt pe care-l aşteptăm şi-l dorim". Trecerea de la iubirea sentimentală, cu tot cortegiul ei de suferinţe şi false soluţii, care de obicei sporesc durerea, la un alt tip de iubire presupune ca o condiţie ontologică (re)stabilirea adevăratei ierarhii între suflet şi corp, cu întâietatea primului, fără anularea nevoilor celui de-al doilea. Aşa se poate naşte iubirea de prietenie, a cărei principală caracteristică este că implică voinţa şi deci decizia conştientă. Nu mai e oarbă şi pasivă ca iubirea rămasă la nivelul simţurilor, ci lucidă şi activă. Nu sfârşeşte în dependenţă şi moarte, ci afirmă pe celălalt ca bine. Abia dăruirea plină de încredere, bazată totuşi pe cunoaştere şi dezinteresată faţă de celălalt, lasă un spaţiu adecvat distanţei prin care ambii parteneri pot contribui în mod liber la realizarea comuniunii, unde personalităţile lor nu se şterg, ci sunt potenţate. Aici funcţionează un principiu diferit de cel al dominaţiei la care ajungea iubirea sentimentală, caracterizat de Nicolae Steinhardt prin sintagma: „dăruind vei dobândi".

Cele trei tipuri de iubire, de sentiment, de prietenie şi de Dumnezeu, corespund celor trei termeni greceşti: eros, philia şi agape.

Iubirea de prietenie, binevoitoare şi reciprocă, nu exclude simţurile, sentimentul, sexualitatea, ci le integrează. Din consideraţiile lui Pascal Ide reiese că ele sunt materialul pe care inteligenţa îl prelucrează transfigurându-l. Se realizează astfel o unificare a fiinţei umane, depăşindu-se clivajul trup-suflet (sentiment-voinţă), care abia astfel devine capabilă de dăruire. Durabilitatea iubirii de prietenie depinde de capacitatea creşterii dăruirii de sine, a „dublării mizei", spune autorul. Altminteri riscul regresului spre iubirea de tip fuzional nu e de neglijat.

Obţinerea iubirii de prietenie nu este deci uşoară, dar mai există o altă forţă, centrifugă, care tocmai pentru că reaminteşte faptul că iubirea noastră rămâne fatalmente finită şi nu poate împlini aşteptările infinite ale sufletului, trimite spre iubirea infinită a lui Dumnezeu. Cele trei tipuri de iubire, de sentiment, de prietenie şi de Dumnezeu, corespund celor trei termeni greceşti: eros, philia şi agape. Pe lângă această distincţie majoră, cartea clarifică şi altele, precum: plăcere – bucurie, masculin – feminin, fuziune – comuniune... Împreună cu anumite formulări şi citate memorabile, ele dau mărturie despre riscul de a aştepta de la iubire mai mult decât poate oferi (absolutul, nemurirea), dar şi al căderii în deznădejde şi cinism cu manifestările lor concrete întâlnite în cotidian, în mass-media sau în statistici. Cu referire la ele, Pascal Ide îşi pune în *Cuvântul înainte* problema gravităţii, aş spune metafizice, a înţelegerii greşite a iubirii într-o lume profund decreştinată: „Pusă în valoare şi decepţionantă în acelaşi timp, cum ar putea iubirea unei fiinţe finite să nu lase un gust amar unei alte fiinţe făcute pentru nimic altceva mai prejos decât infinitul?"

Marian Ilea

Mărturisirea de credinţă a călugărului Kelemberger Ignaţiu

Adevărul, cîtă putere are în el! S-a făcut noapte în curtea asta, călugăre. În lumină şi-n întuneric se vede, de aici se vede tot, cum curge necredinţa ca o infecţie. Citesc în ochii tăi, în mintea ta, că ţi-a fost teamă să-mi spui. Că-n locurile unde pe vremea molimei ciumei erai pus la loc de cinste oamenii s-au schimbat. Că preoţii umblă cu căruţe pline de paie în care ascund bucăţi de craniu dezgolit de carne, oase de la degete, mandibule pe care le vînd ţăranilor şi minerilor din Mittelstadt ca moaşte apărătoare de molima ciumei ce va să vină.

Au trecut mulţi ani de la molima ciumei din Mittelstadt. Amintirile sînt ca îngropate în laptele fiert al ceţii ce nu te lasă să vezi la trei metri în curtea mănăstirii. S-au spus şi s-au scris multe neadevăruri despre acele vremuri. Toţi învăţaţii străini de oraş au tulburat minţile cu scrieri mincinoase.

Mintea mea şi mîinile mele pot scrie că după molima ciumei a venit vremea necredinţei, care a durat trei ani.

După ce doctorul Marton Csausz a dispărut din biserică în timpul slujbei şi-n văzul tuturor, şi după ce episcopul Zborovski a strigat acolo: „Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem", s-au pornit fărădelegile. Preoţii din Şişeşti, Dăneşti, Şurdeşti şi protopopul din Capnic nu s-au sfiit să picure în urechile credincioşilor mîlul necredinţei. Episcopul Zborovski a tăcut. În loc să taie răul cu sabia, a preferat stofa moale a blîndeţii.

Treburile zilnice îşi urmau curgerea. La mănăstire a rămas locotenentul Klinka, care-şi schimbase năravul. Klinka din Mittelstadt, de pe vremea molimei ciumei, dispăruse. Klinka din Debrecen şi din Gyula ieşise la suprafaţă, ca oloiul cel stricat care se ridică şi el deasupra apei.

Mănăstirea cumpărase un măgar. Mi-am reluat activitatea zilnică. Asudam, în acele vremuri, umblînd prin sate şi-n Mittelstadt şi aducînd ouăle. Iclejia lui Pachi le ducea în tîrguri. Trecea pe lîngă Klinka cu ochii înfipţi în ţărînă.

În toamna anului una mie şapte sute unsprezece, am primit trei daruri de care m-am speriat.

Treceam prin curtea mănăstirii, mă întîlneam cu cîte un călugăr care alerga la treaba lui şi simţeam cum lasă în urmă-i miros de mormînt. Dacă persista duhoarea cinci minute, îl găseam pe acela mort în dimineaţa care urma. Dacă se întîmpla la fel în vreo curte de om cînd tîrguiam ouăle, acela era îngropat după trei zile.

Cînd episcopul Zborovski, aşezat în biroul său de lucru, întreba: „Unde e călugărul Kelemberger?", lăsam măgarul şi treburile zilei, oriunde mă aflam, şi alergam la birou, întrebînd: „M-aţi chemat?".

Al treilea şi ultimul dar pe care l-am primit sălăşluia în palma mea dreaptă. Vindecam printr-o simplă apăsare a frunţii oricui orice durere cruntă de cap. Au prins să mă caute suferinzii. Cînd parcă nu mă lăsa cineva să pun mîna pe locul dureros, auzeam după un minut înjurături.

Am priceput cu greu şi doresc să subliniez aici faptul că Dumnezeu este suveran şi ne conduce spre un final glorios sau plin de durere şi că toate sînt sub controlul său.

Multe dintre împrejurările acestea şi multe altele au fost ascunse cu ştiinţă sau involuntar şi aduse la suprafaţă la timpul lor. Impactul uriaş are şi consecinţe încă nedesluşite.

După trecerea atîtor ani, pentru mine cel puţin, e clar că oamenii sau familiile din Mittelstadt s-au ridicat pentru o anumită perioadă de timp şi fiecare şi-a găsit locul în istorie după ce a dispărut.

Am ferma încredinţare că şi episcopul Zborovski a fost folosit de către puterea Celui de Sus şi cînd acela şi-a încheiat planul cu el episcopul a dispărut de pe scenă.

Mulţi oameni învăţaţi au scris despre mănăstirea din Mittelstadt ca fiind aşezată într-un loc plăcut la poalele unui munte acoperit de fagi, în juru-i trăind unguri şi saşi catolici, alături şi împreună în satele învecinate cu ţărani români ajunşi bogaţi din munca lor.

Mănăstirea le apărea acelor scriitori ca o fortăreaţă bine aşezată pe un deluşor, puternică prin poziţie şi prin credinţă, stînd de strajă oraşului.

Norocul călugărilor a fost că, inspirat de Sfîntul Spirit, constructorul a ridicat două bastioane ca de cetate, care aveau camerele de rugăciune şi pivniţa pentru vinul cel vechi.

Într-o liniştită seară de august în anul una mie şapte sute treisprezece, episcopul Zborovski m-a aşteptat pe banca de sub teiul argintiu. Mi-a spus cuvinte pe care n-aveam cum să le uit chiar dacă timpul acela a trecut şi îmi pare că nu mai este:

„Vrednicule călugăr Kelemberger, ai ştiut că te aştept de parcă ai fi desluşitor de gînduri, stai lîngă mine, Ignaţiu, pe bancă. E o seară plină de întrebări. Îmi aduc aminte de vremurile cînd eram student teolog la Wittenberg, trimis de unchiul meu, şi cînd, într-o seară asemenea acesteia, am participat la o licitaţie publică fugind de la internat. N-am putut cumpăra decît o grămadă de cărţi ferfeniţite şi hîrţoage afumate pe care nu le-a vrut nimenea. Au ajuns în posesia mea, călugăre Kelemberger. Dar, ha, ha, he! Dar cîtă batjocură am mîncat de la colegii mei cînd m-am întors cu braţele pline de marfă. Că am răscumpărat cu o avere o mare comoară din vrafuri de cărţi bune de pus pe foc, că le-aş putea da ca garanţie pentru a acoperi creditele luate de văduvele din Wittenberg, şi altele cîte n-au fost zise. Nu m-a impresionat batjocura dinspre prieteni şi colegi, cu toate că am fost aproape să pornesc un adevărat scandal. Dar, călugăre Kelemberger, ştiam deja că folosindu-te de ajutorul unui biet pui de găină găseşti mărgăritarele din gunoi. Şi nu mi-am pierdut speranţa. După două zile, cînd tocmai îmi examinam achiziţia, am găsit un manuscris in folio cu o membrană de pergament inscripţionată cu literele făcute de-un călugăr copist. Erau două sute de pagini de documente bisericeşti şi două pagini răzleţe, scrise în rînduri atît de dese şi cu caractere atît de mărunte, cu cuvinte prescurtate, încît abia a suta parte se putea citi. Mi-am încreţit nasul rîzînd tremurat, călugăre, şi m-am apucat de investigat. Găsisem sfaturile profesorului Melanchton pentru apărarea credinţei, Kelemberger. Scrise pe vremurile bune de la Wittenberg şi considerate pierdute. Am aşezat cu grijă cele două foi de sfaturi în membrana de pergament inscripţionată. Celelalte foi de manuscris le-am oferit profesorilor mei, neobosiţi cercetători ai lucrurilor, care mi-au mulţumit şi mi-au zîmbit, călugăre, pînă am plecat la Budapesta pentru a mă desăvîrşi în studiul teologiei. Am plecat cu recomandări elogioase mai mult decît meritam. Cît am stat după aceea în Wittenberg, călugăre Kelemberger, am cunoscut invidia şi bîrfa celor care, ca şi mine, buchiseau teologia. Nu s-au ruşinat să spună în urechile credulilor că eu am scris lucrările acelea bisericeşti, că le-am inventat pentru credulii cei proşti. M-am cufundat în reflecţii singuratice ale sufletului. Toate erau minciuni sfruntate şi scîrboase. Cînd am plecat la Budapesta, i-am adunat pe toţi la un loc, în camera mea de internat, şi le-am spus răspicat: "Dacă gîndeşte cineva astfel, cîtă vreme mă va şti în viaţă, să-şi verse în mod public otrava şi să nu flecărească pe ascuns, ca să pot arăta pe dată că acela este un mincinos, înşelător, deşert şi invidios şi de nici o ispravă, un neisprăvit".

Nimeni n-a mai spus nimic după ce am plecat. S-au speriat de adevăr, Kelemberger. Adevărul, cîtă putere are în el! S-a făcut noapte în curtea asta, călugăre. În lumină şi-n întuneric se vede, de aici se vede tot, cum curge necredinţa ca o infecţie. Citesc în ochii tăi, în mintea ta, că ţi-a fost teamă să-mi spui. Că-n locurile unde pe vremea molimei ciumei erai pus la loc de cinste oamenii s-au schimbat. Că preoţii umblă cu căruţe pline de paie în care ascund bucăţi de craniu dezgolit de carne, oase de la degete, mandibule pe care le vînd ţăranilor şi minerilor din Mittelstadt ca moaşte apărătoare de molima ciumei ce va să vină. Oasele martirilor ciumei ajunse batjocura preoţilor, Kelemberger! Preoţi care-şi fac singuri, în numele nostru, indulgenţe şi le vînd prin tîrguri folosind intermediari. Fac bani din spaimă şi teroare.

S-au afundat păzitorii credinţei în negustorii şi alte preocupări nedemne. Degeaba spun eu, episcopul acestui loc, la slujbele duminicale: "Mai bine cîntaţi inimile celorlalţi, nu ardeţi în inimile voastre şi nu îndrăzniţi să inventaţi alte biserici".

Nimeni n-are exclusivitate asupra lui Cristos, călugăre. Îţi citesc uimirea de pe faţă. Aşa e. Dar în vremea scurtă a necredinţei avem noi exclusivitatea, pînă se aşază lucrurile în făgaşul lor.

Călugăre Kelemberger, au fost vremuri în care biserica stăpînea Mittelstadt-ul, alegea, destituia magistraţii, or azi judele minelor are atribuţiile.

Eu, Zborovski, episcopul de Mittelstadt, primus inter pares!

"Urmaţi-l pe episcop cu toţii, doar rugile lui sînt primite, acolo unde e el, e comunitatea. Tot ce încuviinţează el e plăcut lui Dumnezeu."

S-au dus vremurile acelea. Doar teama îi va face să se lepede de greşeală.

Sînt vremurile necredinţei, cînd constrîngerea e bună la ceva. Oricine se împotriveşte puterii noastre, începînd de mîine, se va împotrivi ordinii stabilite.

Cum poţi să aduci "purgatoriu" în mintea credincioşilor, cum poţi tu, preot de ţară ori protopop de Capnic, să stabileşti locul de iertare unde se plăteşte taxă! Cum poţi tu, popă, să ajungi ca un chelner de cîrciumă, dependent de bacşişul clientului! După o molimă a ciumei se poate. Adică, pui moneda de argint în cutiuţa milei din biserică, Kelemberger, şi sufletul celui la care ai ţinut se porneşte la clinchetul ei din "purgatoriu" către rai!

Aceşti farisei au compromis ascultarea. Pentru ei, bisericile sînt locuri de muncă, aşa ca tîrgurile ori drumul mare şi pustiu pentru răufăcători.

Dar bisericile, Kelemberger, sînt ale credincioşilor. Mi-au pus chipul în vîrfuri de băţ, chipul desenat, şi umblă cu el prin sate, învinovăţindu-mă de cele rele. Apoi spun către credincioşii speriaţi: "Îndată ce moneda va zornăi în cutie, sufletul din purgatoriu va fugi"".

Episcopul Zborovski a tăcut. „Te aud oftînd, călugăre Kelemberger", mi-a spus. Avea o voce de metal. „Te-am chemat în noaptea asta pentru a-ţi încredinţa cele două foi de hîrtie cu sfaturile împotriva necredinţei. Eşti singurul şi bunul copist al mănăstirii din Mittelstadt. În noaptea asta, în atelierul tău din biserică, vei găsi zeci de lumînări aprinse. Masa de lucru te aşteaptă. Vei face trei còpii, mărind literele de parcă ai avea ochiul care priveşte printr-o lupă, dar cu mai multă precizie şi fidelitate. Trei exemplare, călugăre Kelemberger. Unul pentru episcopul tău, altul pentru biblioteca mănăstirii şi ultimul pentru tine."

A urmat tăcerea grea. Am luat cele două foi de hîrtie scrise de către profesorul Melanchton pentru apărarea credinţei. Am pornit ca la bătălie către atelierul de lucru. Dimineaţa, treaba era gata. Se aflau răspunsurile la toate cîte se petrecuseră în Mittelstadt împotriva credinţei.

Cred că asta a fost într-o sîmbătă noaptea. La slujba de duminică au fost prezenţi protopopul din Capnic şi toţi preoţii care se aflau în subordinea episcopului. →

proză

Aurelia Corbeanu

Porumbeii doctorului

Se mutase singur de câteva luni, într-o garsonieră de la ultimul etaj al blocului. Nu știa nimeni de unde venise și cine era. Cobora foarte rar numai până la magazinul din colț să-și ia alimente. Nu era prietenos și, nu se știe din ce motiv, evita discuțiile cu vecinii din bloc. Nu-și scrisese numele pe ușă. Vecinii îl numeau STRĂINUL.

Cu toate acestea, a început să se șoptească de către unii și alții că fusese doctor, făcuse un accident în care îi muriseră și soția și fiul. După o spitalizare îndelungată și după luni bune prin sanatorii de recuperare, s-a pensionat, și-a vândut casa și s-a mutat în blocul nostru. Plini de compasiune, oamenii îi respectau singurătatea și tăcerea.

Curând, pe balustrada garsonierei lui au sosit doi porumbei. Bătrânul a deschis fereastra și le-a fărâmițat pâine. Ei s-au apropiat. Au ciugulit câteva bucățele, apoi i s-au așezat prietenoși pe umeri. Doctorul i-a acceptat privindu-i cu surprindere. După un timp au zburat de câteva ori în jurul blocului. Curând s-au întors la fereastră. Și acolo au rămas toată noaptea. Și au rămas definitiv. În timpul zilei, zburau în cercuri tot mai largi până dispăreau în lumina soarelui sau în nori. Doctorul îi aștepta în balcon, oferindu-le brațul, pe care ei se așezau și se odihneau. Grijuliu, bătrânul le cumpăra grâu, le dădea mâncare și apă, vorbea cu ei mângâindu-i pe fiecare după numele celor dispăruți.

Cu timpul, Străinul a început să se schimbe. Căpătase o privire mai vie, se purta mai prietenos și uneori povestea vecinilor de palier despre porumbeii lui, numindu-i "familia mea", sau "cei dragi care au venit să-i aline singurătatea și durerea".

După un an, doctorul a murit. Au venit puține rude să-l înmormânteze. În timpul priveghiului, porumbeii nu s-au îndepărtat de la fereastră. Stăteau nemișcați, parcă împietriți de durere. Cineva le-a fărâmițat pâine și le-a pus apă. Ei nici nu s-au uitat la ceea ce li se oferea. Odată cu ridicarea sicriului din casă, porumbeii și-au luat zborul. Unii au spus că au însoțit cortegiul până la cimitir. Înapoi la fereastră nu s-au mai întors niciodată.

Petru Pistol

Diortosiri

Moto-ul: *„că nu este nici o gramă / Dîn a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă”* (*Levantul*).

Paremiologie. Alea iacta est.

Operele clasicilor nu sunt întotdeauna exclusiv „proptele pentru opiniile literare și artistice” contemporane (Paul Zarifopol). Iată o incursiune în paremiologia romană stârnind interesul „modern”: *Est-ce qu'on peut parler de norme dans la traduction des proverbes? Equivalence de quelques proverbes latins en francais et en roumain,* Mirela Ivan, în *Perspective contemporane asupra lumii medievale*. Nr. 2/2010, Pitești. Din partea „clasicistului”, întâlnirea într-un spațiu ca ipostază a *vechimii noutăților* constituie un motiv de bucurie. Argumentul bucuriei se notifică și în preluarea dialogului cu *cei vechi*.

Se pare că Caesar nu trece Rubiconul *aequo animo*, „cu suflet liniștit, echilibrat”, de vreme ce „scapă” o vorbă precum aceasta: *Alea iacta est*, „zarurile au fost aruncate”. Redăm traducerea, deși apoftegma este arhicunoscută în limbile europene, pentru că transpunerea în limbile moderne este puțin „nedreaptă”: ar trebui să traducem, *ad litteram*, „zarul a fost aruncat”. Noi, modernii, ne-am complicat jocul adăugând încă un *zar* la cel vechi, sporind astfel – sau diminuând – șansele zeiței *Fortuna* de a ne ferici ori oropsi. Atunci – 10 ian. 49 a. Hr. – sufletul lui Cezar era tulburat, de bună seamă, pentru că Statul Roman (Roma, *Urbs*) nu își dorea deloc, cum niciun stat cu minte nu-și dorește, un război fratricid. (*N.B.* Judecată de valoare, marcă P.P.: Nimeni n-ar putea spune că refuzul mai vârstnicului Pompei de a-i spune *tată* lui Cezar, tatăl Iuliei, soția celui dintâi, ar fi fost adevăratul *casus belli*.)

Ne întrebăm ce s-ar fi întâmplat dacă jocul de zar(uri) s-ar fi consumat pe atunci cu două zaruri, ca astăzi, și nu cu unul singur. Ar mai fi fost Caesar *cezar, țar, Kaiser*, ori s-ar fi retras în cochilia unei etimologii „incisive”: *caedo,-ĕre, caesi, caesum* – „a tăia” (probabil vreun strămoș de-al dictatorului se va fi născut prin *cezar*iană)? Ce s-ar fi întâmplat cu Cleopatra? Ar mai fi fost ea „cântată” (*monstrum fatale*) de Horațiu? Dar cu Brutus? Ar mai fi purtat el stigma „fiului” tiranocton? Dar cu ziua de azi?...

Se pare că Caesar nu trece Rubiconul *aequo animo,* „cu suflet liniștit, echilibrat”, de vreme ce „scapă” o vorbă precum aceasta: Alea iacta est, „zarurile au fost aruncate”.

Capitel romanic, Iisus și Maria Magdalena (Noli me tangere) - detaliu. Sec. XIII

⟶ În acele cîteva minute bune în care episcopul Zborovski din Mittelstadt a citit sfaturile profesorului de la Wittenberg, bunul său renume și prestigiul i-au sporit. Credincioșii și-au recăpătat încrederea și și-au păstrat-o în toți anii vieții ce-i mai avea înainte.

La fiecare frază, episcopul privea către protopop și către preoți, zicînd cu voce de clopot: „Și dacă încă o dată se mai întîmplă, vă voi lega în numele Domnului cu legătura anatemei”.

Slujitorii aceia falși ai credinței îngălbeniseră. Către sfîrșit tremurau.

La sfîrșitul sfaturilor de apărare a credinței, s-au apropiat cu toții, au îngenunchiat, au sărutat mîna acelui care le știa faptele, le iertase și nu mai dorea repetarea lor.

Am stat, ca oricare dintre călugării mănăstirii, în genunchi, pînă s-a terminat slujba. Adulmecam cu nările.

„Încă nu s-a terminat, călugăre Kelemberger, mai avem de lucru în Mittelstadt”, mi-a zis episcopul cu glas tare. M-am rușinat. În biserica mănăstirii nu mirosea a mormînt.

La două luni după ce am copiat sfaturile profesorului din Wittenberg, Iclejia lui Pachi a născut un băiețel. N-a mai apărut la mănăstire cu calul pe la jumătatea lui octombrie, n-a mai luat ouăle pe care le strîngeam. Sarcina de a le vinde prin tîrguri mi-a fost repartizată tot mie. Și la mănăstiri boul care trage primește sarcini suplimentare. Așa gîndeam. „Ai dreptate, călugăre Kelemberger”, mi-a spus episcopul, zîmbind.

În noiembrie, ultima zi a lunii, judele minelor a venit la mănăstire. Procesul trebuia să se desfășoare în curtea mănăstirii. Sub teiul argintiu.

Din august, Pachi începuse să-și bănuiască nevasta. Aruncase înspre episcopul Zborovski un mare rău și o defăimare nedreaptă. Bărbatul Iclejiei lui Pachi trebuia pedepsit.

La judecată au fost prezenți: judele minelor din Mittelstadt, locotenentul Klinka, episcopul Zborovski, care m-a adus și pe mine pentru a nota într-un document istoric faptele și sentința.

Judele minelor a vorbit:

„Deoarece avem întîmpinările, apărările, mărturiile și dovezile, sîntem în stare să judecăm speța născută între respectabilul nostru episcop de Mittelstadt și numitul Desideriu Pachi, tot din Mittelstadt, căsătorit cu Iclejia, mamă a unui băiețel. În conformitate cu Dumnezeu și cu dreptatea lui, noi, judele minelor din oraș, vom pronunța sentința după cum urmează:

Deoarece acest Pachi l-a bîrfit cu numeroase calomnii și-n numeroase locuri publice pe episcopul nostru, deoarece acele vorbe asumate nesăbuit sînt criminale și enorme, și-n loc să-l respecte, cu o dublă cinstire, a încercat a-i vătăma reputația și onorabilitatea, umilindu-l și strigînd despre el: "Bandit", "Tîlhar", "Hoț", "Păstor diabolic" și "Curvar", și uneori Pachi striga aceste cuvinte în public..., am hotărît ca-n răstimp de cincisprezece zile să nu se atingă corporal de nevasta lui, Iclejia, pentru a se curăți de infamiile care i-au pătruns în minte, i se va interzice împreunarea trupească cu aceasta, avînd în vedere vorbele cu care a acuzat-o tot timpul și-n virtutea cărora a folosit termenul "curvar" la adresa episcopului Zborovski.

După ce va jura că respectă prima parte a sentinței acesteia și vor trece zilele cuprinse în dispozitiv, Pachi va fi legat în lanțuri și expus în piața publică din Mittelstadt, va fi pus pe butuci de dimineața pînă la amiază. Gîdele orașului îi va tăia barba și mustățile, apoi lipsit de barbă se va lovi cu mîna peste gură și va striga că a mințit cu privire la toate pe care le-a răspîndit printre minerii ori negustorii din Mittelstadt. Va striga tare că băiețelul născut de Iclejia este al lui, nu al episcopului Zborovski, și apoi va fi dus de către gîde afară din oraș, unde nu va mai îndrăzni niciodată să pună piciorul. Dacă va fi prins umblînd prin împrejurimi ori prin ținutul Mittelstadt-ului, i se va tăia limba și după trei zile capul".

Cît timp s-a citit sentința, în vreme ce scriam, priveam fața albă a locotenentului Klinka și fața liniștită a episcopului Zborovski de Mittelstadt.

De atunci au trecut ani mulți. Pachi nu s-a mai întors în oraș. Nimeni n-a mai vorbit despre el. „Aceia care păcătuiesc să fie certați înaintea tuturor, ca să se teamă și ceilalți", a spus episcopul către judele minelor în Ziua Judecății lui Pachi.

A mai fost ceva. În patru mai, anul una mie șapte sute șaisprezece, episcopul Zborovski m-a chemat în biserica mănăstirii. M-am dus. M-a întrebat, cu o lumină blîndă în ochi: „După ce miroși, călugăre Kelemberger, spune-mi ce ai de zis".

În nări îmi intrase duhoarea de mormînt. Am tăcut.

„Nările unui călugăr și duhoarea de mormînt a episcopului său, Kelemberger, nu-s de ici, de colo, astea. De-acum e gata pregătită ieșirea din scenă. Cam atîta mi-a fost dat să făptuiesc, călugăre."

Jean Băileşteanu

VIAŢA CA O... PARADĂ
(Jurnal de scriitor sub dictatură)

Ovidiu Ghidirmic m-a luat pe după umeri şi m-a tras de-o parte. Apoi a început să-mi vorbească în şoaptă:

-Nu te sfătuiesc... Dacă vrei să n-ai belele, nu veni... Sunt invitaţi numai omul şi locul... Iar jumătate sunt securişti...

-Domnul Băileşteanu, mi-a zis el după ce s-a aşezat pe fotoliu, e cea mai ingrată misiune a mea, dar sunt obligat s-o fac..., a început să se scuze mai întâi nea Matei.

-Despre ce e vorba? Spuneţi, nu vă faceţi probleme, suport orice...

Omul nu prea îndrăznea să vorbească.

-Domnul Băileşteanu, a început el până la urmă, domnul Jean, nu ştia cum să înceapă omul, vă rog să mă iertaţi... Ştiţi, aţi auzit, pe 15 septembrie tovarăşul Ceauşescu deschide anul universitar aici, la Craiova...

-Da, am auzit... Şi ce e cu asta?

Locuiam înntr-un bloc, cum am mai spus, peste stradă de Universitate, iar Ceauşescu dăduse ordin ca şi facultăţile să înceapă odată cu şcolile, tot la 15 septembrie şi nu la 1 octombrie, ca până aci.

-Au venit nişte tovarăşi azi la noi la bloc, au cercetat podul, subsolul, acoperişul, tot, tot ce s-a putut controla şi m-au însărcinat la urmă să vin şi să vă anunţ ca, în zilele alea, când vine *tovarăşul* la Craiova, dumneavoastră să plecaţi din localitate...

-Cum să plec din casa mea? am ripostat eu.

-Nu numai din casă, ci şi din Craiova...

-Asta s-o creadă ei..., m-am revoltat eu. Nu plec nicăieri...

-Domnul Băileşteanu, sunt om bătrân, ascultaţi-mă ce vă spun... Ăştia sunt oameni periculoşi... E spre binele dumneavoastră să nu vă puneţi cu ei...

-Dar ce-i fac eu lui Ceauşescu, domnul Matei?

Iisus i se arată Mariei Magdalena după Înviere - ALEXANDER ANDREYEVICH IVANOV

-Domnul Jean, eu n-am nicio vină... Vă spun numai ce mi s-a transmis... Dumneavoastră, până la urmă, faceţi ce vreţi... Sfatul meu, de om mai bătrân, e să faceţi ce vor ăia... E mai bine aşa... Nici nu ştiţi ce agitaţi erau... De ce să intraţi în încurcătură?

-Domnul Matei, în ce ţară trăim, domnul Matei? Cum adică, dacă vine Ceauşescu la Universitate, eu trebuie să plec din casa mea, ba chiar şi din oraş?!

-Nu mai ştiu nici eu, domnul Jean... Nu vedeţi ce vremuri trăim? Dumneavoastră faceţi cum vreţi, eu mi-am făcut doar datoria... Să nu vă supăraţi pe mine...

-Care datorie?

-Aceea de a vă înştiinţa ce mi-au transmis ăia...

-Mă mai gândesc, domnul Matei... Iar dacă mai vin pe-aci, să le spuneţi că sunt un om foarte periculos... Duşman de ţară, de neam, de popor, de tot...

S-a sculat de pe fotoliu şeful de scară şi a dat să plece:

-Domnul Jean, a mai adăugat el, să nu vă supăraţi pe mine..., eu n-am nicio vină..., a mai adăugat el din uşă.

-Nu, domnul Matei, staţi liniştit... N-am nimic nici cu dumneavoastră, nici cu ăia... Doar mă miră absurdul şi ridicolul ce domneşte în ţara asta în care trăim...

Se apropia 15 septembrie şi nu ştiam ce să fac. Soţia îmi zicea să plecăm la ţară, să-i lăsăm dracului în pace şi să pândească pe-aci cât vor. Eu, nu şi nu, să vedem ce-mi fac dacă stau în casă, că la *marea adunare populară*, la cuvântul de deschidere în niciun caz nu mă voi duce. O să mă ţină în arest la domiciliu? Cât stă Ceauşescu la Universitate, am început eu să râd, îi invit colea în casă, nu să stea la uşă, şi-i servesc şi cu un *nechezol*. Să vedem dacă ei servesc aşa ceva. Le spun că în cinstea lui Ceauşescu şi pentru onoarea de-a fi venit la Craiova...

-Fii, Jean, cuminte..., mi-a zis Tamara. Nu mai glumi că nu e de glumit...

Oricum, hotărârea mea fusese luată: nu voi pleca din casă, să vedem ce-mi vor face. Norocul meu, dacă ăsta se poate numi noroc, a fost că Ceauşescu s-a răzgândit în ultimul moment şi n-a mai venit la Craiova, fiindcă mă hotărâsem să nu plec de-acasă, să vedem ce fac, ce explicaţii îmi vor da. În cel mai rău caz, mă luau şi mă închideau la spital de psihiatrie ca pe pictoriţa poloneză de dormea în clopotniţă la *Mânuleasa*.

-I-or fi transmis că nu vreau să plec de-acasă, mă amuzam eu cu nevastă-mea după aceea, şi i-o fi fost frică de mine... I-or fi spus Vâlceanu sau Lupescu că vreau să-l împuşc...

-Nu mai glumi cu de-astea, Jean... Mi-e atât de scârbă de tot... Când îi văd pe ăia de la CFR ce aere îşi dau, parcă cine ştie ce prinţi ar fi... Dar şi în şedinţe când îi prind, îi tamponez de nu se văd, fără nicio reţinere... Când îşi dau seama că nu au argumente, se fac mici, mici... Dar ştiu aşa să dea din gură şi să umilească oamenii cum n-ai văzut... Le-am spus de-atâtea ori în şedinţi că nu fac ce spun ei, că nu vreau să plătesc din buzunar, le-am spus pe şleau că eu am venit la serviciu să câştig un salariu, nu să dau din buzunar din cauza nepăsării şi prostiei lor... Sunt şi ei conştienţi că la calea ferată nu te joci... Numai să facă ce trebuie nu... Şi plătesc proştii pe urmă... Uite, că eu nu vreau să plătesc... Şi nici nu voi plăti vreodată...

Pentru intrarea mea în partidul comunist, nu m-a mai căutat nimeni, cum mă asigurase şi Alexandru, şi Boboc. Dar nici eu n-am mai deschis discuţia şi n-am mai intervenit la nimeni. Aproape că şi uitasem.

Într-o zi, am citit în ziarul local că a venit la Craiova traducătorul Mihail Fridman, iar a doua zi avea o întâlnire, cu publicul interesat, la Institutul de Cercetări, unde se transferase Ovidiu Ghidirmic. Exact în ziua aceea, a venit şi Ghidirmic la Bibliotecă, nu ştiu pentru ce. Cum l-am văzut, m-am şi înfiinţat în curte, în faţa lui, peste poate de bucuros:

-Nea Ovidiu, e Fridman la Craiova, am văzut în ziar... Asta e chiar culmea, nu l-am întâlnit la Moscova şi o să-l întâlnesc aici la Craiova... Ce mică e lumea asta... Vin şi eu mâine la întâlnirea cu el...

Ovidiu Ghidirmic m-a luat pe după umeri şi m-a tras de-o parte. Apoi a început să-mi vorbească în şoaptă:

-Nu te sfătuiesc... Dacă vrei să n-ai belele, nu veni... Sunt invitaţi numai omul şi locul... Iar jumătate sunt securişti... Te rog eu, oricât îţi doreşti să-l întâlneşti şi să-l cunoşti, nu veni... Renunţă...

-Chiar aşa, nea Ovidiu? În ziar spune că poate veni oricine...

-Ei..., ziarul e ziar... Tu te iei după tot ce scrie în ziar? Te rog eu, pentru binele tău, ascultă-mă...

-Bine, n-am să vin... Dacă spui dumneata să nu vin, nu vin... Deşi îmi doream atât de mult...

-Tu îţi dai seama cum ar sări Vâlceanu pe tine? N-are rost să-i mai dai ocazia... Lasă, că-ţi povestesc eu...

L-am ascultat pe Ghidirmic şi nu m-am dus. Acasă, Tamarei, i-am spus c-ar trebui să mă duc să-i cer scrisoarea lui Vâlceanu şi să i-o dau lui Fridman la Craiova, dacă la Moscova n-am putut.

-Ce-ai, Jean, tu vezi care e situaţia în ţară şi-ţi mai arde de glume...

-Păi dacă n-am mai şi glumi, am înebuni dracului... Ne-am duce toţi la balamuc... Deşi, dacă stau bine şi mă gândesc, tot într-un balamuc suntem toţi... Nu vrem să recunoaştem... Ce suntem altceva decât o ţară închisă la balamuc şi ţinută toată în cămaşa de forţă? Exact în perioada aceea, nevastă-mea a venit într-o după amiază de la serviciu şi mi-a zis că a fost propusă să meargă un an la şcoala de partid, după care să i se dea o funcţie măricică.

-Nu le-am dat niciun răspuns, am zis să-mi dea răgaz de gândire să vorbesc şi eu mai întâi cu familia... Mi-au zis că e sarcină de partid... Nici nu ştiu ce dracului să le spun fiindcă, sincer, nu vreau... Tu ce zici?

-Mâine, poimâine te văd primăriţă...

-Hai, Jean, nu mai glumi...

-Te plătesc?

-Îmi dau acelaşi salariu...

-Eu zic să te duci... Du-te, pe cuvânt... Poate, prin tine, scap şi eu de Vâlceanu... Eu cred că nu e întâmplător... Mă vei avea în supraveghere, mă vei educa..., după mintea lor... Poate mă vor lăsa dracului în pace când or auzi că am nevasta activistă PCR... Asta chiar e veste!

-Dar mi-e scârbă, Jean...

-Du-te, am îndemnat-o, nu mai sta pe gânduri... Acum, dă-l în p... mă-si şi pe Ceauşescu, e bătrân, cât crezi c-o să mai trăiască... Până la urmă trebuie să intrăm şi noi într-un normal... Mai e un pic până la Congres (congresul partidului urma să aibă loc în foarte scurt timp şi toată lumea vorbea că o să demisioneze şi o să-l lase la conducere pe fiu-său cel mic, pe Nicuşor), şi poate scăpăm de *nea Nicu*...

-Tu zici să mă duc...

-Du-te, pe cuvânt... Vorbesc serios... Nici nu ştii de ce belele mă scapi... Tu eşti femeie serioasă şi te duce capul... Îţi spun eu, după şcoală, te vor trimite la *Ştefan Gheorghiu*... Şi o să-ţi zic şi eu după aceea, ca ăla de la mine din carte, când cu Răscoala de la 1907: „mânca-ţi-aş curul de muiere, că mă scăpaşi de la moarte..."

-Jean, mi-a atras atenţia Tamara, nu e de glumă... Tu le iei pe toate în râs... Eu mă gândesc ce se întâmplă dacă refuz...

-Păi ce, eu am zis că e de glumă? Serios, du-te, ce e mai bine şi mai bine să fii astăzi în România: muncitor cu gura... Ia mai dă-o-n p... mă-si de mândrie şi-ncearcă să profiţi şi tu, dacă ţi s-a ivit ocazia... Că destul am fost eu un prost, cum mi-a zis şi Traian Ştefănescu... Serios, Tamara, du-te că n-ai ce pierde... Dimpotrivă, ai de câştigat... Şi-apoi tu eşti om serios, nu eşti hahaleră ca toţi ceilalţi activişti...

Peste câteva zile, nevastă-mea şi-a făcut lichidarea la CFR şi s-a prezentat pe Brestei, la şcoala de partid.

Venea acasă după amiaza și învăța pe rupte. Nu voia să se prezinte oricum. Majoritatea profesorilor pe care îi avea erau cu catedra la Universitate și, în mare parte, îmi erau prieteni. Inclusiv pe directorul școlii, pe Constantin Fira, îl cunoșteam. Asta o obliga și mai mult. Venea încântată de ce i se preda. Făcea foarte multă istorie și socialism.

-Mă, Jean, discutam de multe ori amândoi seara acasă, socialismul ăsta, dacă ar fi așa cum scrie la carte, ar fi ideal... Una scrie însă în carte și alta e pe teren... Păi ce trăim noi față de ce ne predau oamenii ăia, e diferență ca de la cer la pământ...

-Da, i-am zis eu, pentru că noi nu trăim în socialism, ci în ceaușism...

-Măi, și ne spun profesorii ăia niște lucruri atât de curajoase... Eu, de multe ori mă și mir cum nu le e frică... Eu cred că, dacă i-ar auzi Ceaușescu ce spun, i-ar împușca...

-Până să-i împuște el, cred că va fi el împușcat, dacă o mai ține așa...

Cel mai mult era încântată de profesorul de istorie de la Universitate, Virgil Joița. Nu era o noutate pentru mine. Umblasem cu el mult prin sate și prin întreprinderi și asistasem de nenumărate ori la conferințele lui, avusesem ocazia să-l ascult și eu. Sau la mesele festive la care participam.

-Da, i-am zis, e un om de curaj și e tobă de carte... Și are argumente... Dar noi nu trăim în socialism, Tamara, cum ți-am mai spus, nu ți-ai dat seama? Ăsta nu e socialismul... Noi trăim într-o altă epocă, în ceaușism... Dar o să treacă și asta, n-o să trăiască și Ceaușescu cât lumea...

Oricum, lumea se zdruncina. Gorbaciov începuse reforme în URSS, fusese de acord cu dărâmarea zidului Berlinului și cu unirea Germaniei, polonezii începuseră deja să rupă coada la pisică, ce mai, Europa fierbea. Peste tot se făceau schimbări, numai noi ne țineam țanțoși, iar Gorbaciov, când a venit la București, n-a putut să se înțeleagă cu *nea Nicu* al nostru. În Basarabia deja se trecuse la alfabetul latin, la tricolorul românesc, la scurt timp, și la imnul României, ce mai, lucrurile începuseră să se rostogolească cu o rapiditate uimitoare.

La Congres însă Ceaușescu n-a abdicat, cum se aștepta o țară întreagă.

La câteva zile, am ajuns pe la nea Nicu Pârvulescu. Își vânduse casa de pe Reforma Agrară, cum am mai spus, și-și cumpărase un apartament în spatele Judecătoriei. Ne-am așezat la o cafea și am început să discutăm. Vrând, nevrând, am ajuns până la urmă tot la povestea noastră cu Ceaușescu și la problemele mari ale țării. Oamenii o duceau din ce în ce mai greu, deși se vorbea că, în sfârșit, scăpasem de datorii. Se ajunsese până acolo încât, pentru un litru de lapte, trebuia să te scoli și să te așezi la rând încă de la trei dimineața și tot nu erai sigur că apuci. Se ajunsese până acolo încât din asta își făcuseră unii chiar o sursă de câștig. De regulă, pensionarii, se duceau la miezul nopții și se așezau cu scaunul la ușa magazinului, iar mai spre ziuă, vindeau locul. La rând la benzină, pentru niște amărâți de litri, la fel. Acolo se stătea chiar câteva zile în șir. Se făcea uneori rândul de mașini de la stația din spatele hotelului „Jiul", unde eram arondat, în funcție de numărul mașinii, aproape pe toată lungimea străzii „Ștefan cel Mare", până aproape de strada Gării. De multe ori, când ajungeai, în sfârșit, aproape de stație, se termina benzina și trebuia să mai aștepți încă o zi, două. Asta, în timp ce alții, plini de relații, se băgau în față și nu-și luau numai cota repartizată, ci chiar își umpleau rezervorul.

Mi-aduc aminte, mulți se îmbogățiseeră pe seama asta. Nu se mulțumeau că luau pentru ei, luau și pentru alții.

Cei mai tari erau vânzătorii, fiindcă vindeau la suprapreț. Nu le mai dădeai cu prăjina de nas, iar la doi, trei ani își schimbau până și mobila din casă.

Mi-aduc aminte că într-o zi mă dădeam de ceasul morții să găsesc o canistră de benzină să pot pleca la București, nu știu ce urgență aveam și m-am plâns la prietenul nostru, nea Ion Filimon.

-Stai că te rezolv eu... , mi-a zis, a pus mâna pe telefon și l-a sunat pe fiul directorului de la PECO, care avea copilul elev în clasă la el. Acesta era activist la UTC. I-a spus să mă duc urgent la el. M-am dus, mi-a dat un bilet și m-a trimis la stația PECO de pe strada Caracal. Mi-a mai zis să iau și niște canistre cu mine. Pe lângă bilet, între timp, foarte amabil, a mai dat și telefon celor de la stație. M-am dus apoi acolo și, pe lângă rezervor, au umplut și toate canistrele din portbagaj. Lăsând la o parte faptul că Ceaușescu dăduse ordin, pentru economie de benzină, ca, o duminică să circule mașinile cu număr cu soț, iar în cealaltă duminică, mașinile cu număr fără soț. Ce mai, după regulile lui, mașina ți-o cumpărai mai mult de bibelou, nu să-ți faci treburile cu ea. Dacă n-aveai o cunoștință, ceva, pe vremea aceea, îți mureau copiii de foame în casă, n-aveai ce să le dai să mănânce.

Într-o zi, m-am dus la Balș, la un șef de restaurant, cu un prieten profesor, care era dirigintele fiului său, la liceu. Ne-a dat telefon c-a primit marfă și ne-am dus în grabă. Contra cost, bineînțeles, ne-a umplut portbagajul cu de toate: salam, cașcaval, unt...

Dimineața, fiu-meu a plecat la grădiniță și tanti Marița i-a pus în ghiozdan niște felii cu unt și cașcaval. După amiaza, mi-a zis copilul cu satisfacție:

-Când m-au văzut copiii ceilalți cu unt și cașcaval, așa făcuseră niște ochi la mine...

Le-am spus Tamarei și mătușii:

-De mâine, în afară de un măr, nu-i mai dați nimic de mâncare la el... Că nu moare de foame până la prânz...

Apoi am luat copilul într-o cameră și i-am spus:

-Tată, nu trebuie să te miri și nici să te bucuri că tu mănânci cașcaval la grădiniță, iar ceilalți copii se uitau la tine, că ar fi mâncat și ei... Întâmplător, am cunoscut niște oameni și am putut să fac rost... Și părinții lor, dacă ar fi avut posibilitatea, le-ar fi cumpărat și ei, dar pe-astea nu prea au de unde să le ia, că nu se găsesc la magazin... Nu trebuie să râzi și nici să mai mănânci la grădiniță, ca să le faci și lor poftă... Mănânci acasă...

Din ziua aceea, fiu-meu n-a mai plecat la grădiniță decât cu un măr în ghizdan. Seara însă, la televizor, în cele două ore de program, câte mai rămăseseră, din cauza economiei de curent, îl vedeam numai pe Ceaușescu, împreună cu „savanta" lui „de renume mondial" în tot felul de vizite de lucru, sau să ni se spună despre bunăstarea și prosperitatea poporului, cât de fericiți eram că trăiam într-un stat socialist multilateral dezvoltat, conduși de „genialul conducător."

Trăiam într-o sărăcie lucie, dar eram obligați să batem din palme, să strigăm ura și tot felul de lozinci la adresa conducătorului *mult iubit*. Pe de altă parte, țara era împânzită de securiști care ne pândeau pe toate părțile să nu care cumva să ne manifestăm vreo nemulțumire.

Țin minte, când se auzea că se bagă la alimentară picioare de porc, *adidași*, cum zicem noi, sau căpățâni, *calculatoare*, Biblioteca se golea de personal într-un minut. O luau toți la fugă și se așezau la rând. De cele mai multe ori, se așezau chiar degeaba, fiindcă nici din alea nu apucau.

Nea Nicu Pârvulescu mi-a zis într-o zi:

-Nu pică Ceaușescu la Congres, cum ne așteptam... Nu-și dă ăsta demisia nici mort... Va sta cu dinții-nfipți în scaun până în ultima clipă, ai să vezi...

Deși Constantin Pârvulescu, om în vârstă și ilegalist, probabil se gândise că nu mai are ce pierde la anii lui de viață, îl criticase aspru pe Ceaușescu la Congres, ceva nemaiîtâlnit până atunci, în loc să i se fi alăturat și alții, fusese declarat reacționar și dușman al poporului, iar aplauzele la adresa Ceaușeștilor au fost și mai înflăcărate ca oricând.

-Nu lasă ăla puterea din mână, nea Nicule, nici mort...

-Da, bă, toți speram, la Congresul ăsta, să se retragă... Chiar ar fi crescut în ochii lumii, „dom'ne, sunt bătrân... "

Din câte se auzea, încă din 1988, țara scăpase de datorii. Toată lumea se aștepta ca Ceaușescu, după atâtea sacrificii făcute de populație, să slăbească cureaua, să dea drumul la mâncare și să n-o mai vândă peste graniță. Ne ținea însă în continuare tot în aceleași chingi, fiindcă îi intrase în cap, de astă dată, să strângă bani cât mai mulți în trezoreria statului și să facă și el un fel de bancă mondială împreună cu niște țări arabe, să dea și el cu împrumut bani la alte țări, cum făcea FMI și Banca Mondială. De astă dată, chiar se pusese cu cine nu trebuia. Cred că asta le-a adus și sfârșitul, în cele din urmă, atât de tragic, lui și soției lui. Se băgase singur în gura lupului.

Oricum, în toamna și-n vara lui 1989, țara era plină de mașini cu număr de URSS, chipurile, cu excursioniști. Năvăliseră, vezi Doamne, turiștii ruși peste noi să ne viziteze, să admire țara și... *mărețele realizări*. Mergeam cu mașina prin țară și, la două, trei mașini românești, una era sigur rusească.

-Tamara, îi spuneam adesea soției, se va întâmpla ceva... Nu se poate să năvălească atâția ruși dintr-o dată numai de dragul de-a ne vizita meleagurile...

Toată lumea aștepta cu sufletul la gură să se întâmple ceva. Se vorbea, de asemenea, că soarta lui Ceaușescu fusese deja pecetluită la Malta, la întâlnirea dintre Gorbaciov și Bush și, în curând, vrând, nevrând, va pica.

Deja Polonia intrase în transformări sociale masive, cum aveam să aflăm de la „Europa liberă", cele două Germanii se uniseră, în Cehoslovacia avusese loc revoluția de catifea, Jivkov, la bulgari, dăduse în primire și el, ungurii, la fel, numai Ceaușescu se ținea țanțoș și urla cât îl ținea gura împotriva capitalismului și a imperialismului. Tăvălugul venea dinspre vestul Europei cu pași repezi și-nspre noi, numai Ceaușescu nu voia să vadă realitatea și se luase în coarne cu toți. Știam că sfârșitul lui e pe-aproape, dar nimeni nu se gândea c-o să trecem și noi în curând la capitalism. Ne gândeam numai că ni se va schimba conducătorul și vom începe și noi o nouă viață, un socialism... *cu o față umană*... Și nici n-aveam cum altfel, când la granița de est se afla colosul și uriașul URSS. Nici prin gând nu ne trecea că, în curând, vom trece la un alt sistem social, iar vecina noastră mare se va destrăma și ea și va lua același drum ca și noi. Oricum, URSS-ul, instituit de Lenin și desăvârșit de Stalin, a fost cel mai scurt imperiu din istorie.

(Fragment din trilogia cu acelaș nume, vol. I, *Dictatura politică sau cartea învrăjbirii noastre*)

Tăvălugul venea dinspre vestul Europei cu pași repezi și-nspre noi, numai Ceaușescu nu voia să vadă realitatea și se luase în coarne cu toți. Știam că sfârșitul lui e pe-aproape, dar nimeni nu se gândea c-o să trecem și noi în curând la capitalism.

Maria Magdalena spălând picioarele lui Iisus - FRANS FRANCKEN II

Marin Ioniță

Spitalele sunt luate cu asalt de simulanţi, care vor să scape de anchete şi să-şi salveze pielea...
- Sunt un nimeni, v-am mai spus...
- Minte, minte, minte! Da-ţi-l afară! El e cineva! Spion austriac! A fost trimis să mă otrăvească!
Din patul alăturat, iese de sub cearşaf un fel de arătare, un strigoi sau aşa ceva. Numai piele pe oase, buzele livide, ochii afundaţi în orbite, dinţii masivi, ca de cal, îngălbeniţi.

HĂNĂNĂU- BĂNĂNĂU, FILE DINTR-UN JURNAL DEMENŢIAL

COLEGI ÎN BOXA SMINTIŢILOR

Liberi când rămânem singuri în boxa smintiţilor. Mai stăm la taclale. Una, alta, din deal, din vale, de la munte, de la mare... După ce sporovăim cât sporovăim, ajungem să ne depănăm şi câte ceva din viaţă. Atât cât ne mai amintim, cât ne-a mai rămas din amestecul de adevăruri şi închipuiri. Cât vrem să ne dezvăluim...

Singur... Am rămas cu mine...

Bolborosesc. Gânguresc. Primele vorbe. Primul cuvânt: MAMĂ!

Mamă! De ce m-.ai făcut ? Legat...De pat... Noapte. Noapte neagră fără lună. Ca la noi în celulă. Câini nu latră. Cocoşi nu cântă. Popa nu toacă. Fată mare cosiţă nu împleteşte. Vânt nu bate...

"Nu bate! Nu bate! Nu bate!" Doftana... Sighişoara... Aiud... "Nu bate!"

Portiţa!... "Am stat toată ziua la portiţă / Aşteptându-te să treci, / Dar ai apucat alt drum, bădiţă, / Ai apucat alte poteci!... " Mâinile în cătuşe... Picioarele în lanţuri... Nu trageţi! Nu trageţi! Nu trageţi!... " Canalul Dunărea- Marea Neagră!...

" Dunăre- Dunăre, apă tulbure... Apă dulce... Cine te bea nu se mai duce!... " „Marea Neagră e albastră!... "Gârbaciul... Gardianul... "Sapă, sapă, sapă,/ Până dai în cer de apă!" Pârtie pentru vapoare... Zornăie lanţurile... Spinarea deţinuţilor... Hainele vărgate... " Construim viitorul! Trăiască conducătorul!" Ce cauţi acolo, tată ? Nu ne ai pe noi, flămânzi şi goi ? Pe mama, bunicii, vecinii, satul... Sărutmâna, tată! Mâna-nsângerată!

Şi eu... La vârsta de atunci a tatălui meu... Celula neagră... Somnifere... Sedative... Tranchilizante... Doctori, nebuni, asistente, infirmiere... Simt că-mi pierd minţile. Încalecă pe cal, tată! Smulge un par din gard! Şi vino de mă scoate de-aici!

Nu vine... Cocoşi nu cântă, câini nu latră, nu răsare soarele, nu apune, soarele şi luna... "Soarele şi luna ne-au ţinut cununa!... " Stele. Luceferi. Năluci. Vârcolaci... Cerul nu e... " Stai cuminte, te facem bine!"...

Sălbatec cânta o femeie undeva...

*

Sălbatic cânta femeia aceea. În nopţile mele nedormite. În zilele mele zbuciumate. În ceasurile sedate. În minutele de luciditate. În clipele de pe hotar. În momentele de veghe. În vise. În coşmaruri. Cânta-cânta... Chiar când îmi pierdeam cunoştinţa, în străfundul fiinţei mele mai rămânea un sâmbure de lumină. Şi în pâlpâirea aceea era ea. Şi cânta. Cânta. În dorinţa mea. În vrerea mea de ea. Cânta- cânta... Undeva... Unde ? Poate în cer. Poate într-un nor. Poate într-o stea. Undeva. În inima mea. Cânta. Mă chema. Unde eşti ? Unde eşti, femeie sălbatică? Unde, iubita mea ? Exişti ? Nu exişti ? Mă aştepţi ? Te caut ? Te voi găsi ? Nu-mi răspunde... Cântă... O chem... Vino... De unde eşti... Dacă exişti... Din vânt... De sub pământ... Din râpi... Din prăpăstii... Din cimitire... Din păduri... Din poiene... Din stânci... Din bârloguri... Din caverne... Din hrube... Din spuma valurilor de mare... Din mărăciniş... Din luminiş... Din cer... Din nori... Din stele... Din găuri negre... Din galaxii... Din constelaţii... Din astre... Din lună... Din soare... Din aureolele polare... Din hău... Din neant... De oriunde... De nicăieri... Vino... Vino... Vino...

Iat-o... Pluteşte în văzduh... Coboară pe un curcubeu... Femeia aşteptărilor mele... Femeia din halucinaţia mea... Când am leşinat într-o învârtejire de dans, în camera de gardă...

Cu trupul gol, alb ca marmura, "mai albă decât albul lespezilor de pe morminte" , înfăşurată în părul lung şi negru care atârna până la glezne... Întind braţele...Se lipeşte de mine...Dansăm...Pas du deux, pas du deux...Beţie...Nebunie..."Nebunie şi tristă şi goală ,/ Urechea te minte şi ochiul te-nşală!" Şi ce dacă... Pas du deux, pas du deux... Plutim... Ne iubim... Şi se desprinde... Întinde mâna... Vino... Sunt paralizat... Ăia îmi toarnă apă rece în cap... O pierd... Sălbatic cântă femeia aceea... Mă cheamă... O aud... Miez de noapte în celula neagră... Profit de ocazie că nu am acul perfuziei în venă... Pilula nu am înghiţit-o... Mă ridic încet în picioare... Napoleon sforăie... Cinicul doarme ghemuit sub pat... Îi fur lumânarea... O aprind... Ies din celulă... Celulă după celulă... Mă strecor printre paturi... Sălbatic cântă femeia aceea... Arii din opere... Aida... Radames... Radames... Mă cheamă... Eu sunt prinţul egiptean... Radames... Radames... Aşteaptă-mă... Sosesc... Lumânarea îmi tremură în mână... Flacăra pâlpâie... Paşi şovăitori... Îmi bate inima în tâmple... În venele gâtului... Se zbate în piept...

Cântă... Aproape... Departe... Încă un pas...

O celulă neagră ca toate celulele... Pe un pat fără pernă, fără saltea, care pare o masă de autopsie, un chip vag uman... Gol... Ras în cap şi peste tot... Mai mult un schelet sub piele... De n-ar fi sânii fleşcăiţi peste coaste şi crăpătura dintre picioare, n-ai ştii de e bărbat sau femeie... Mâinile legate... Picioarele la fel..Cântă şi plânge... Plânge şi cântă... Plâng şi eu... Şi mă târâsc afară...

Suflu în lumânare... Mă trântesc în pat... Urlă un câine... Afară ? Nu avem ferestre... Între ziduri? Între pereţi ? În tavan ? În duşumele ? Urlă în mine.

*

În celulă patru paturi de fier. Unul gol. În celelalte, poate nişte cadavre. N-am aflat.

Două asistente plictisite şi doctorul de gardă, pe jumătate adormit. Fără multe vorbe, sunt întins pe salteaua cu muşama. Mă leagă de mâini şi de picioare cu fâşii de pansament. Şi peste piept. De ramele patului. O injecţie în venă. Trag cearşaful peste mine. Mă pierd într-un somn căruia nu puteam să mă împotrivesc. Sălbatec cânta femeia aceea.

M-am trezit de-abia a doua zi, tocmai în timpul vizitei mari, despre care aveam să aflu că se face de două ori pe săptămână. Profesorul, un bătrânel, cu mustaţă rară, cu barbişon înălbit, cu o cifoză accentuată, urmat de o droaie de doctori rezidenţi.

- Ia să vedem, ce avem aici ? Medicul de salon îi pune în mână dosarul şi îi explică:

- A fost adus de poliţie. Implicat într-un scandal. Neidentificat.

- Cu ce ocazie pe la noi, amice ?

Tac.

- Nu aude...A fost lovit în cap cu o sticlă. O să vedem la tomograf.

Profesorul are prilejul de o scurtă expunere.

- Un bun psihiatru trebuie să fie însoţit de un neurolog, de un psiholog şi chiar de un pedagog. Ideal, toţi într-unul. Şi când e cazul, bineînţeles, neurochirurgul.

Iau vorbele acestea drept un avertisment. La ce să mai mă aştept? Îi dictează subalternului analize şi investigaţii.

- Poate până atunci aflăm şi cine este.

- Mă ridic într-un cot.

- Nimeni... Eu sunt nimeni...

Bătrânul doctor nu se descumpăneşte. Ceilalţi se miră.

- Bine, amice, mai stăm de vorbă. Dar află că dacă îţi cauţi o identitate, o să-ţi dau eu una să te cocoşeze!

Şi iar, un crâmpei de discurs:

- Ca să-l deosebeşti pe simulant, trebuie să ai un miros foarte fin.

Bineînţeles că el îl are sub mustaţa lui de cotoi. Acum e o adevărată zăpăceală. Spitalele sunt luate cu asalt de simulanţi, care vor să scape de anchete şi să-şi salveze pielea...

- Sunt un nimeni, v-am mai spus...

- Minte, minte, minte! Da-ţi-l afară! El e cineva! Spion austriac! A fost trimis să mă otrăvească!

Din patul alăturat, iese de sub cearşaf un fel de arătare, un strigoi sau aşa ceva. Numai piele pe oase, buzele livide, ochii afundaţi în orbite, dinţii masivi, ca de cal, îngălbeniţi.

Un bicorn de stofă prăzulie roasă de molii. Un fel de tunică pe pieptul unde atârnă fel de fel de zorzoane, şi chiar decoraţii, confecţionate din tablă de cutii de conserve.

- Stai liniştit, Împărate, nu e rândul tău!... Şi profesorul porneşte, cu alaiul după el.

- Nu-l lăsaţi! Daţi-l afară! Mă omoară!

Era Napoleon... Doamne, în ce lume m-au vârât!

L-au potolit cu o injecţie în venă. Cu alta, m-au trimis pe mine în lumea viselor nevisate. Cu o întrebare atârnată de buze: "Ce se va alege de mine ? »

Bărbatul minune. Primul din lume cu copil în burtă. Şi-a descheiat pijamaua. Şi îşi palpează pântecul. Mai sus , mai jos, mai pe dreapta, mai pe stânga, nu ştiu ce simte sub palme, dar arată de-a dreptul fericit. Deodată se opreşte, devine foarte atent, îşi opreşte până şi respiraţia... Oare ce se petrece acolo ? Strigă, parcă înnebunit de fericire:

" Mişcă... mişcă... "

Este în al nouălea cer. Coboară din pat. Vine spre mine.

- Pune mâna, îmi porunceşte... Pune mâna!...

Mă execut. Mişcă ?

- Mişcă! Pe nebun nu trebuie să-l contrazici...

Ţopăie. Sare. Mişcă! Mişcă! Mişcă!... Asta e marea confruntare. Mişcă. Există. Copilul care va fi născut de un bărbat. Bucură-te, lume! Cât ai aşteptat! Cât ai sperat! Câte n-ai încercat! Să schimbi ce era! Să inventezi altceva! Copii clonaţi! Copii în eprubetă! Copii în laborator! Iată-l şi pe bărbatul care naşte! Asta va schimba lumea!... Puneţi mâna, să vedeţi că mişcă!...

Vizita mare. Profesorul. Trage întâi la patul lui. Este respins. "Şarlatanul."

" Tâlharul." Vrea să-mi fure copilul...

Injecţie. Tranchilizante. Doarme dus. Cu mâinile pe sex. Profesorul se aşează chiar pe marginea patului său:

- Veniţi aproape!

Alaiul se strânge. Dascălul îşi începe expunerea:

- Când obsesia devine un fix, ştiinţa rămâne neputincioasă. Fixul acestui bărbat este că ar fi fost însărcinat! Cum, de cine, nu contează. S-a trezit cu copilul în burtă şi atât ... Îşi mângâia o tumoare pe care o credea prunc. Am insistat la oncologie. I-au făcut toate investigatiile posibile. Nici urmă de aşa ceva. Stomacul, ficatul, intestinele, diafragma, perineul, curate ca la un copil nou născut. Nici o urmă în sânge. Copilul acela totuşi exista. Dar nu în pântece, ci în capul lui. Nu avem mijloace să-l scoatem de acolo. Tratamentele noastre, simple paliative. Insistăm pe metode de convingere. Dar nu se lasă convins. Orice am face, rămân în coşmaruri. Asta e, domnilor, suntem neputincioşi...

- Deocamdată, domnule profesor, se sumete unul dintre rezidenţi...

- Dar să vă povestesc o întâmplare pe care am auzit-o de la profesorul meu, pe când eram tânăr ca voi... Un boiernaş, care trăia la ţară, s-a trezit că are un ceas în cap. I s-a tras, probabil, de la pendula care bătea, în timp ce creştea în pântecul mamei. Şi a bătut în tot timpul copilăriei, zi şi noapte. Dar aceasta e o simplă presupunere. Adevărul era că omul nostru îşi legăna capul pe umeri, şi la stânga, şi la dreapta, în ritm: Tic – tac, tic- tac, tic – tac...

Şi se încolonează, şi pornesc, cu profesorul în frunte: " Tic – tac, tic – tac, tic – tac!... "

PROFESORUL

Încă o noapte. Nedefinită. Nu ştiu când începe. Nu ştiu când se termină. Noapte în noapte... Umblă spiritele. Stafiile. Strigoii. Scheletele morţilor din cimitire...

- Nu pot să jur că n-am greşit. Dar n-am avut altă grijă mai mare decât să-mi păstrez conştiinţa nepătată...

Continua, se vede treaba, o discutie începută afară.

- Dumneavoastră, domnule Profesor ?!...

- Da,eu. Universitarul. Academicianul. Directorul clinicii. Autor de studii şi tratate traduse şi în străinătate. Membru într-o grămadă de foruri şi asociaţii ştiinţifice internaţionale.

- Ia te uită cu cine am de a face... Dar nici eu nu sunt prins de pe gârlă...

- În meseria noastră sunt cazuri când te afli pe muchie de cuţit. Şi poţi să aluneci oricând de o parte şi de alta a lamei ascuţite...

- " Cine te-a făcut pe tine, Tudoriţa Nenii, aşa-naltă şi subţire..." Cânt. Să fiu pregătit. Nu mă aude. Nu mă vede. Foloseşte prilejul ⟶

proză

Serghie Bucur

VEDENIA

Când avea chef să povestească, Lazu sărea deodată, cu braţele răstignite în aer, cuprins de un spasm de nebunie. Băi, fiţi atenţi că mi-am adus aminte, da' să tăceţi, că dacă mă-ntrerupeţi, uit! Îmi fuge ideea şi ăla sunt!... Care se întâmpla să fie în preajma lui, acolo, când se posta încordat în mijlocul odăii, în tălpile goale, cu pantalonii soldăţeşti în care făcea de planton şi de gardă în ghereta pentru santinelă, cu părul tăciunos, despărţit de o cărare lată şi albicioasă, îl găsea ba scrintit, ba glumeţ, ba escroc. Pentru mine era un necunoscut, e drept, simpatic, un ins care ascundea bine isteţimea, în spatele unei perversităţi care, începeam să văd, o trăgea peste chip şi peste vorbe ca pe o cortină străvezie. Se lăudase că e ţăran din Vlaşca şi că are oasele ţepene de muncă şi mintea doldora cu Evanghelia după Ioan. Io fac caz şi când nu e cazu'!, se hlizea oricui, da' şi când simţ io că mă mănâncă limba!... Cu cămaşa din americă afară din brăcinar, s-aşeza pe jos, apoi pe un cot, scria ceva imaginar pe duşumea, dacă se întâmpla să nu fie pământ, tuşea să-şi dreagă glasul şi, împăcat cu el, lua istoria de la capăt, luminat din năuntru. După ce ruşii ne-au încercuit la Volgograd, nu ştiu cum am fost vărsat la regimentu' dă infanterie din care făcusem parte la mobilizare, că acolo am căzut şi prizioner...Dacă nu mă-ntâlneam cu vraciu' dă la Drăgăneasala Drăgăneasa, azi nu m-aţi fi avut lângă voi... Da' să ştiţi că Lazu dân Vlaşca, dă n-o găseşte pă Vica, acasă, unde-a lăsat-o, să-mpuşcă, fraţilor!...

A fost prima lui destăinuire, intrat – parcă îl văd: înalt, cu pieptul înainte, oacheş cu faţa albă, capela perfect trasă pe cap, răsucindu-se să-şi vadă tocurile bocancilor cu ghinturi pe pingele – în baraca din scândură în care, pentru că spusese că face cinste, că e ziua lui, adunase şi pe cei de serviciu la bucătărie şi pe la grajduri. Ce te uiţi aşa, ca măgaru' la poartă nouă?, m-a luat la rost. Îi sărise ţandăra tocmai pe mine. Furios, smulgea de moletiere şi le arunca aiurea, roşindu-se la faţă. Erau mai late şi tivite, faţă de ale mele. Crezi că nu ştiu dă ce mă fixezi?, venea el mai abătut asupra mea. Păi, ce credeai, că nu ştiu să comand plutonu'? Să-l arunc în luptă? Şi ce dacă n-a scăpat nici unu'!, aşa e-n război, băi figură, haide, spune, crezi c-am fost erou?

M-am gândit, întărâtat, la durerea lui, pe care, dacă atunci o lăsa slobodă printre cuvinte, o simţise într-un moment în care s-a văzut şi poate că s-a şi convins că cineva îl bănuieşte şi îl mustră aspru pentru moartea subordonaţilor de care, amintind sinistra întâmplare din cauza mea, era mândru, totuşi. Îmi fugise mintea la Gina, femeia căreia îi jurasem credinţă că am s-o iau de soţie, după război. Or fi dat-o părinţii după altul; trecuseră patru ani, la ce să se aştepte şi ei şi ea, are o femeie atâta răbdare fără om lângă sufletul ei?

Îl priveam pe Lazu din cealaltă parte a oglinzii. Se uita lung, gol, rătăcit. Dar tu ce crezi despre mine? Ştiai că plutonul ăla îmi fusese mie repartizat?

– Băieţi, atenţie!...

Îl înfăşura o aură, la care toţi holbau ochii cât cepele. Lumina tremura pe conturul lui. Lazu se uita plin de el la jerbele rotindu-i-se pe gleznele, la intensitatea flăcării ca şi cum ar fi fost de sudură, ceea ce stârnise dinainte râsul cu sughiţuri al camarazilor – unii întinşi peste paturi, alţii despăduchindu-se între ei, iar aceia care încă mai intrau în cazarmă şi n-aveau poftă să caşte gura, se apucau să se bărbierească. Lumina care se târa pe făptura lui Lazu începuse să se împrăştie în aer şi venea spre fiecare. Nu ştiam nici unul ce urma să întreprindă ţăranul din Vlaşca şi nici el nu arăta că vrea să schimbe ceva în toată scena asta. Iluzie optică nu putea să fie, auzeam mişcarea, sunetul cristalelor luminoase, lovindu-se de genele şi sprâncenele groase ale lui Lazu.

– Ce-nseamnă scamatoria asta, soldaţi?

În uşă, căpitanul Saru, cu mâinile înfipte sub diagonală.

– Raportaţi!... Cine e sergent de serviciu?

Îndată însă, căpitanul uită ce ordonase. Focul desena un om despre care auzise că e din Vlaşca şi mai auzise că omul doarme fără o pătură măcar, pe el, oricât de frig ar fi să fie. Fundalul întunecat al interiorului aprindea şi mai tare norul de lumină, odată cu hohotele de râs care se aruncau asupra lui Lazu – încremenit înăuntrul ciudatului înveliş orbitor.

– Domnule căpitan, vă raportez...

Plutonierul Cracă, adjutantul nostru, înlemnise. Cu palma rămasă sub cozorocul caschetei, înşiră efectivul şi denumirea companiei, apoi un indicativ de luptă şi conchise prin faptul că militarii erau pe loc repaus, să se primenească; urma o inspecţie de front...

– Şi ăsta cine e?

– Să trăiţi, io crez că vreun scamator, dom' căpitan, că n-am văzut aşa ceva şi nici nu ştiu de la ce armă a ajuns aici, că e vărsat numai d-o săptămână la noi... Permiteţi să-l bag la arest!

Cracă făcu un pas înapoi, trecu prin spatele comandantului şi răcni către Lazu, care părea că luase foc, că arde de viu.

– Afară, fuga marşi!

Lazu porni cu călcături elastice, spre colţul unde trei paturi suprapuse alcătuiau un bizar adăpost. Nu vedeai ce e dincolo de drugii din fier, lungindu-se unul din altul, până în tavanul neguros. Căprarul – căci pe epoleţii vestonului, căpitanul Saru zărise câte două trese galbene, subţire împletite – se aşeză mohorât pe muchia patului, cu picioarele sub el, turceşte.

– La loc comanda!, ordonă ofiţerul, şi plesni carâmbul lucios al cizmei, cu cravaşa. Ai înţeles, ostaş?, se aplecă el în direcţia patului ocupat de Lazu, ceva mai destins. Împinse bărbia înainte, către Cracă, semn că e liber să plece la treburile lui. Saru repetă ordinul. „Scamatorul" păşi pe pardoseala negricioasă, mirosind a motorină, în vârful degetelor. Zâmbea superiorului şi-i căuta privirile cu ochii lui acum incandescenţi, cuprinşi de o strălucire luciferică. Se opri la un pas de căpitan. Acesta începu să-l pipăie, să apese peste tot, precipitându-se împotriva voinţei de a se purta, mai ales aici şi acum, oficial. Norul în care păruse că se va mistui, dispăruse.

– Aprinde-te ca adineauri, Lazule!

Saru înmuiase vocea. Vorbea unui prieten de mult ştiut, descoperindu-i-se cu grijă, să nu atingă cumva îmbrăcămintea sumară a căprarului. Puse cu blândeţe cascheta şi reluă rugător. – Dă drumul la flăcările-alea care adineauri ţâşneau din tine, ca apa... Cine eşti, mă Lazule?, înăspri brusc voce, căpitanul. Îşi muşcă buzele, în clipa următoare, speriat să nu fie vreun Satana care, lovit de energia sa atât de frământată, să anuleze biocâmpul necunoscutului său subordonat. – Fă şi spune ce făceai şi tot îndrugai adineauri. Dacă execuţi ordinul, te avansez în grad!...

– Să trăiţi, nu poci aşa, la orden, dom' căpitan... Da' dacă vă dezechipaţi şi staţi liniştit, printre soldaţi, io încerc...

Căpitanul Saru s-a dezbrăcat repede, ca un recrut. În aplauzele şi fluierăturile trupeţilor. Nu-i mai păsa nici măcar de pistolul aruncat peste veston, care alunecă jos, izbind duşumeaua. Pocni tare, fără să se descarce. Câţiva, foarte aproape de armă, tresăriră.

– Şi cizmele, dom' căpitan, altfel nu poci...

Râsetele se porniră. Saru se îmbujora; de pe figura lui dispăruse cremenea şi frica. Uitase că, în satul lui, până la război, nişte copii şi femei muriseră din cauza unuia cum e acum Lazu. Atunci îl năpădiră frigurile spaimei...

– Aşa... Atenţie!

Tuns pe piele, numai în cămaşa fără guler şi în pantalonii cu nojiţe fluturând, Lazu părea o arătare. Încolăcea braţele şi prindea aerul, să îl frământe, le trecea la răstimpuri printre picioare, se lăsa pe spate până se sprijinea cu palmele de podea, ridica un picior, apoi altul şi brusc descria cu fiecare câte o jumătate de cerc, se ghemuia, de parcă n-ar fi avut în el oase şi, nemişcat multă vreme, rostea vorbe imposibil de înţeles, o bolboroseală prelungă, şuierată, întreruptă de gemete şi respirări dese şi forţate. Înghiţea – constata Saru - duhuri şi dădea afară spiritul lui... Pe măsură ce venele gâtului şi ale braţelor se îngroşau, din trupul lui Lazu ieşeau fire de păianjen, care se leagă într-o lumină plăpândă ce, încet, căpăta omogenitate şi creştea în jurul capului, cobora pe umeri şi (aici, Saru îşi făcu semnul crucii şi scuipă în palme, strigând în sinea lui, Doamne, fereşte-mă!...) Lazu scoase cămaşa din strânsoarea curelei, cu gesturi controlate, uşor de urmărit, apoi o trase pe cap. Înconjurat cu o sfoară pe după subţiori, la piept Lazu avea o piatră vânătă, care atârna într-un belciug argintiu...

Căpitanul se luă după el. Tăia aerul cu mişcări simetrice şi se răsucea când pe un picior, când pe altul. Şuiera. Oboseala răsufla prin oftaturi adânci, gata să-i crape gâtul. Saru porni într-un cerc cu Lazu la mijloc. Se trezi cu unu, trei, şapte, nouă, cincisprezece soldaţi după el, care îi imitau mişcările şi gesturile. Un murmur gemut părea să se prefacă într-o imprecaţie a mulţimii care se aglomera în jurul lui Lazu, cu Saru acum undeva, la celălalt capăt al sălii. Un pol al mişcării în care veneau soldaţii buluc, cu căpitanul în mijloc, alt pol, aliniat perfect pe axa nord-sud a cazărmii, cu ţăranul din Vlaşca în centru. Lazu era vâlvătaie, umbrele celor din preajma lui jucau pe tavan şi pereţi. Se aprinsese dintr-o dată, ca o brichetă. Căpitanul urlă prelung, ca un lup hămesit. Deschise braţele, să forţeze puhoiul să rămână în spatele său şi, turbat, încercă să se repeadă spre Lazu, care acum nu se mai zărea prin pălălaia orbitoare. Trecuse ora care i-o fixase generalul batalionului, pentru a-i raporta starea şi moralul companiei. Carcera i se năzări prin aburii transpiraţiei care ieşea din trupurile militarilor cuprinşi de beţia vedeniei. Acum să se repeadă înspre mumia care arde, pur şi simplu, şi – e adevărat ? – vine către el ... Un tunet de armă spintecă duhoarea mulţimii dezlănţuite, agonice. Căpitanul Saru se prăbuşeşte într-o baltă de sânge, cu degetele răşchirate să se agaţe de picioarele „scamatorului" din Vlaşca. Pe deasupra vârtejului, din partea unde căpitanul se dezbrăcase, cineva aruncă pistolul acestuia, care încă fumegă. Lazu arde mai departe, pe când trupa, călcându-se în picioare, se năpusteşte ca o hoardă, afară, ieşind prin pereţi, prin ferestre şi pe uşile acum trosnind asurzitor sub valul viu, dement, apocaliptic...

Acoperişul se prăbuşi peste ei, ca o aripă uriaşă, a răzbunării.

Tuns pe piele, numai în cămaşa fără guler şi în pantalonii cu nojiţe fluturând, Lazu părea o arătare. Încolăcea braţele şi prindea aerul, să îl frământe, le trecea la răstimpuri printre picioare, se lăsa pe spate până se sprijinea cu palmele de podea, ridica un picior, apoi altul şi brusc descria cu fiecare câte o jumătate de cerc, se ghemuia, de parcă n-ar fi avut în el oase şi, nemişcat multă vreme, rostea vorbe imposibil de înţeles, o bolboroseală prelungă, şuierată, întreruptă de gemete şi respirări dese şi forţate.

→ pentru un crâmpei de prelegere în faţa rezidenţilor şi doctorilor aflaţi la un curs de perfecţionare...

- De obicei, e foarte simplu să-i deosebeşti pe simulanţi de bolnavii autentici. Dar nu-i poţi trata în serie... Gem spitalele speciale de simulanţi. Veniţi din interes sau trimişi de autorităţi. Dai şi peste situaţii când lucrurile sunt atât de amestecate încât e greu să te hotărăşti. Numai Dumnezeu ştie adevărul...

Cânt. "Luate-ar naiba de cuţit, degeaba te-am ascuţit!" Profesorul nu are urechi pentru mine. Ceilalţi trei pacienţi din celulă zac nemişcaţi sub cearşafuri. Poate că nu sunt acolo decât nişte cadavre care aşteaptă să fie duse la morgă!

- Vă daţi seama ce înseamnă să greşeşti? Să scapi de judecată, de condamnare, de pedeapsă un tâlhar? Un criminal? Şi să nu-l iei sub ocrotire pe un ins într-adevăr nevinovat?

- „Cucurigu, boieri mari..." Boierul meu trăncăne în trăsură... E plină ţara de smintiţi. De simulanţi. De bolnavi adevăraţi. În Parlament. În Guvern. În ministere. În partide. În instituţii. În prefecturi. În primării. Schizofrenici. Psihopaţi. Depresivi. Unii ştiu să profite. Alţii mimează. Mulţi habar n-au în ce stare se află...

Profesorul. Figură de intelectual de rasă din generaţia trecută. Director de clinică universitară, academician, notorietate internaţională. Fără familie. Fără copii. Toate la rândul lor. Căsătorie amânată. Vilă de se întoarce după soare. Amantă de se întoarce după barosani. Stăpână în casă. Papucii la uşă. Hainele de stradă în hol. Halatul de mătase. În salon, vărul de la Craiova, cu picioarele în adidaşi care poartă urmele tuturor drumurilor de când au fost încălţaţi, încrucişate pe masă. Familie mare. Veri la Craiova, la Piteşti, la Salonta, la Sascut, toţi cu treburi pe la minister şi n-o să fie lăsaţi să tragă la hotel...

Ştim totul despre toţi. Doctori, asistente, pacienţi. Agentul nostru sub acoperire, neplătit, bătrâna infirmieră, fostă moaşă comunală.

Doctorul de salon. Un tânăr veleitar. Nu există decât ca să devină. Uită de el în fiecare zi. Dar ce ne pasă nouă?

proză

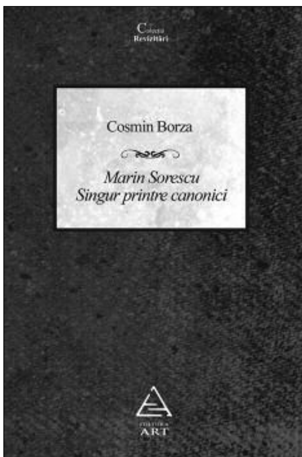
Ştefan Ion Ghilimescu

Cronica Literară

Singurătatea (anti)canonică a lui Marin Sorescu

Paradoxul falsei canonicităţi sorescine, într-o abordare teoretică plină de flexibilitate, este pus de Cosmnin Borza pe seama "neomodernism ului" postbelic care, apărând sau contestând deopotrivă "criteriul estetic" (un concept socialist destul de confuz, ca şi realismul), a uitat cu totul să-şi mai pună cât de cât întrebări în legătură¸ în primul rând, cu legitimitatea lui însuşi...

COSMIN BORZA, *Marin Sorescu. Singur printre canonici,* Ed. Art, 2014

Marin Sorescu a avut neşansa să pună capăt scrisului şi să se stingă din viaţă (8 decembrie 1996) într-o perioadă de tangaj extrem de serios din punct de vedere politic şi social, ba chiar şi cultural (celebra deja eternă "tranziţie românească"). Ion Iliescu tocmai îşi încheiase în 17 noiembrie cel de al doilea mandat de preşedinte (dar nu şi ultimul!) al Republicii, urmat la Cotroceni de Emil Constantinescu, unul din liderii cei mai importanţi ai Pieţii Universităţii, artizanul societăţii civile şi făuritorul Convenţiei Democratice din România, "invins", după propria-i mărturisire, făcută la sfârşitul înaltei investituri, de către Servicii... Democraţia (inclusiv cea culturală) era preparată şi servită în România, cum scria un cunoscut ziarist francez, după o reţetă neocomunistă extrem de originală, pe care "nărăvaşul poet" o privea chiorâş...

După ce fusese îndepărtat printr-o cabală urâtă de la conducerea revistei *Ramuri* (1991) şi trebuise să-şi de demisia din Uniunea Scriitorilor (preşedinte Mircea Dinescu), îndemnat insistent de un grupuscul nu tocmai dezinteresat de aşa-zişi prieteni care nesocoteau cu bună ştiinţă boala de care suferea, Marin Sorescu pregăteşte în galop şi trece un doctorat cu o teză de critică literară în 1992, este făcut automat academician în acelaşi an, apoi numit ministru al culturii: 25 noiembrie 1993- 5 mai 1995. Pariul cinic al tuturor acestor preparative era smulgerea cu orice preţ a Premiului Nobel, al cărui juriu, se estima în cercul respectiv, trebuia impresionat nu numai cu opera prolificului scriitor, dar şi cu aşa-zisa notorietate a unor titluri şi distincţii acordate în ţară şi străinătate de diverse instituţii ştiinţifice şi culturale. Deşi evita sistematic să abordeze subiectul, ca prieten de suflet, cum mă ţinea - am fost primul care şi-a trecut licenţa în litere (la Nicolae Manolescu) cu o teză despre *Poezia lui Marin Sorescu* (1974); am fost desemnat de către poet drept bursier al Premiului Herder (1991/1992) -, într-o împrejurare oarecum festivă, pe la sfârşitul anului 1994, în locuinţa sa de pe Grigore Alexandrescu din Bucureşti, mi-a povestit, fără să intre totuşi în prea multe amănunte (erau de faţă doamna Virgina, soţia sa, şi Sorina Sorescu (nepoata şi fina lor), Laurenţiu Ulici, Nicolae Diaconu şi I.C.) ce şansă de a-l obţine, "pentru România", ratase în urmă cu doi ani, datorită "lucrăturii" incalificabile a unor confraţi care nu se sfiiseră, într-o odioasă scrisoare adresată unora dintre membrii înaltului for academic suedez, să îi maculeze buna reputaţie publică şi să îl acuze de aşa-zise acte de poliţie politică, săvârşite, chipurile, în vechiul regim.

Pe un fond de oboseală tot mai accentuat de evoluţia nemiloasă a bolii, încurcat cu casa în construcţie de la Bulzeşti şi asaltat de o mie şi una de probleme administrative la Ministerul Culturii, unde avea un ministru secretar de stat membru PRM, Marin Sorescu a manifestat o nemulţumire şi o aversiune neostoite în toţi anii primului lustru din deceniul zece al secolului trecut faţă de cei care, sub o formă sau alta, se străduiau să îl dizgraţieze în faţa noilor autorităţi politice, acuzându-l fie de colaboraţionism, fie, spre exemplu, de faptul că piesele din volumul *Poezii alese de cenzură* (Ed. Roza Vanturilor, cu o prezentare cam deplasată, ce-i drept, pe ultima copertă, semnată Dan Zamfirescu!) ar fi fost scrise exclusiv după revoluţie... Într-un asemenea climat, ale cărui acute nu s-au surdinizat poate nici astăzi îndeajuns, operaţia de punere în ordine a contribuţiei literare a lui Marin Sorescu, ce ar fi trebuit resimţită cu un sentiment de uşurare mai ales după dispariţia scriitorului, a întârziat să se producă o vreme; nu e vorbă, şi strădaniile familiei (de lăudat până la un punct!) de a nu lăsa în afara tiparului nimic din manuscrisele inedite rămase de la scriitor (poeziile adolescenţei sau cele persecutate de cenzură, romanul *Japiţa*, verbiosul jurnal, însemnările de călătorie etc.) au încurcat într-o măsură şi continuă să frâneze o întreprindere temeinică în acest sens. Cu toate acestea, încercările de analiză, fie ele şi secvenţiale sau formal-ideologice a universului operei sorescine, n-au întârziat să apară încă din timpul vieţii scriitorului. În 1993, universitarul clujean Maria Vodă Căpuşan spărgea cum se spune ghiaţa cu un panegiric intitulat *Marin Sorescu sau despre tânjirea spre cerc*, de care însă, îmi amintesc, scriitorul nu s-a arătat deloc entuziasmat. Mai bine primit a fost foarte ambiţiosul studiu al Anei Maria Tupan (scris în bună parte în Statele Unite), *Marin Sorescu şi deconstructivismul* (1995). Au urmat la începutul mileniului doi sintezele *Opera lui Marin Sorescu* (2002), de Crenguţa Gânscă şi *Marin Sorescu între ironic şi imaginar* (2011) semnată George Chirilă. Obiect al cercetării prozei, teatrului sau formelor ironiei în opera sorescianà sunt şi tezele de doctorat, susţinute la diferite universităţi din ţară în ultimul timp de către Emilia Elena Bodea, Corina Emilia Păcurar, Elena Luminiţa Crihană sau Veronica Buta, texte cunoscute de bine de rău, deocamdată, doar fragmentar sau în rezumat. Dintre aceste lucrări, cu caracter preponderant, dacă nu, exclusiv didactic, cărora nu le lipseşte ambiţia unor cercetări metodologic-exhaustive a temei propuse, o bună impresie a lăsat vastul comentariu critic al tânărului Cosmin Borza, intitulat *Marin Sorescu. Singur printre canonici*, publicat de Editura Art din Bucureşti, în 2014, lucrare pentru care temerarul cercetător al poeziei autorului volumului *Efectul de piramidă* a primit din partea unui juriu de critici merituoşi, din promoţiile mai noi, foarte onorantul premiu "Tânărul critic al anului 2014".

Cosmin Borza nu este un o prezenţă tocmai asiduuă în viaţa literară; personal, i-am întâlnit întâmplător semnătura în "Vatra" şi poate, nu mai ştiu, în "Cultura" sau "Observator cultural", însă acum câţiva ani circula pe Net şi se bucura de comentarii diverse o ironie didactică ticluită cu inteligenţă de el, având ca sursă de inspiraţie un distinguo mai vechi al lui Nicolae Manolescu privind – nimic mai puţin! - decât cele "Cinci tipuri de critici"! Alături de Claudiu Turcuş (cu care a semnat prin 2008 o broşură în sprijinul elevilor care pregătesc exemenul de bacalaureat), Cosmin Borza face parte din Cercul Metacritic de pe lângă Facultatea de Litere din Cluj, acolo unde el activează profesional, conclav de literaţi, într-o componenţă mai largă, condus de Alexandru Goldiş.

Dedicat exclusiv poeziei, cu toate că Marin Sorescu a precizat în nenumărate rânduri că poezia şi teatrul sunt în creaţia sa complementare*: când se completează sunt sfere de influenţă, când se desfac sunt emisfere*, la origine, studiul lui Cosmin Borza despre *Marin Sorescu. Singur printre canonici* este, cum am mai spus, o teză de doctorat, intitulată iniţial *Marin Sorescu - Feţele tranzitivităţii*, lucrare susţinută în cadrul Facultăţii de Litere din Cluj (coordonator Ion Pop) în 2012. Plecând de la constatarea foarte la îndemână că lirica sorescianà este tratată astăzi de critica literară cu suficienţa cu care este tratată, mai ales din cauza faptului că «dosarul» Sorescu ar fi după părerea multora "închis şi pecetluit cu însemnele canonizării" (adică nimic nu ar mai fi de spus despre..., din moment ce scriitorul, nu-i aşa? a intrat în manuale...), pe un ton polemic susţinut, Cosmin Borza arată într-o primă secvenţă a studiului său, că, în realitate, Marin Sorescu oferă exemplul tipic *al canonicului fără canon* (s.a.)". Deşi îndeobşte, scrie Cosmin Borza, volumele din deceniul şapte scrise de Marin Sorescu sunt considerate cruciale "pentru înlăturarea monopolului literaturii realismului socialist", "tipologia «şaizecismului» românesc pare a se (fi) scri(s)e în lipsa autorului *Morţii ceasului"*. Tot aşa, notează criticul, "după cum rolul de predecesor ori de fondator al mutaţiei estetice «optzeciste», pe care l-a jucat poezia sorescianà, "este pe cât de constant amintit, pe atât (este) de subminat de teoretizările propriu-zise ale aşa-numitului «posmodernism românesc». Paradoxul falsei canonicităţi sorescine, într-o abordare teoretică plină de flexibilitate, este pus de Cosmnin Borza pe seama "neomodernismului" postbelic care, apărând sau contestând deopotrivă "criteriul estetic" (un concept socialist destul de confuz, ca şi realismul), a uitat cu totul să-şi mai pună cât de cât întrebări în legătură¸ în primul rând, cu legitimitatea lui însuşi, cu relevanţa principiilor şi metodologiilor analitice, respectiv cu importanţa propriilor concepte, specificitatea contextelor socio-culturale, valabilitatea raţionamentelor şi adecuarea ilustrărilor. Abordând în acest fel chestiunea "canonicităţii" sorescine, tânărul critic constată pe baza puţinelor contribuţii româneşti la teoria conceptului făcut celebru de Harold Bloom prin anii nouăzeci, dar pe care criticii români l-au îmbrăţişat mai curând la nivelul unor poziţionări publice decât prin demersuri istorico-critice, că poezia lui Sorescu a fost sau va fi canonizată, "decanonizată" sau "recanonizată" fără efortul unor serioase lecturi analitice, recurgându-se rutinier mai mereu la binecunoscutele clişee ale criticii dogmatice puse în circulaţie, cu osebire, în ultimile decenii din secolul trecut. Pentru criticul nostru faptul este cu atât mai regretabil cu cât, în opinia sa, pe care, personal, o împărtăşesc, volumele poetului (şi nu numai cele de poezie, subliniez) "facilitează înţelegerea şi (...) reevaluarea mai multor problematici literar-culturale caracteristice inclusiv sau mai ales ultimelor decenii: de la dezbaterile şi polemicile ce vizează «generaţia poetică» ori «canonul estetic», la *revizionismul est-etic* (s.n.), la relaţia dintre ideologic şi artistic, până la relativizarea configuraţiilor clasicizate ale neomodernismului şi postmodernismului românesc". Cu completarea că demersul domnului Borza se sprijină, în egală măsură, atât pe directivele de ideologie literară promovate nu o dată de Marin Sorescu însuşi în cărţile sale de critică literară, cât şi pe o extrem de eficientă critică a criticii ce s-a făcut de-a lungul vremii în ţară operei sale poetice, operaţie comprehensivă filtrată adesea printr-o foarte bună şi la zi sită noematico-teoretică, studiul aproape singular în critica românească de astăzi, re-intitulat mult mai adecvat, cu ocazia tipăririi, *Marin Sorescu. Singur printre canonici*, repertoriază, pune pe tapet şi clarifică într-o măsură însemnată tocmai o asemenea problematică. Sigur, este vorba de o abordare modulară (cu o introducere şi patru capitole cu mai multe subsecvenţe fiecare), bazată pe o întinsă operaţie de citire *en passant* a operei reclamată, în primul rând, de exiguitatea cerinţelor de parcurs ale demonstraţiei unui studiu didactic, cu toate vulnerabilităţile de rigoare. Ceea ce vreau să subliniez este amănuntul că autorul nu atacă, nu dezvoltă şi nu apără în cartea sa decât acele teze teoretice care servesc subiectului său strict încercuit. Pentru o noţiune extrem de ambiguă (ca şi foarte puţin frecventabilă astăzi), precum *neomodernismul*, Cosmin Borza preferă, pentru a da un singur exemplu, accepţiunea cultural-istoristă, *post festum*, pe care i-o dă în ultimii ani ai secolului trecut Ion Bogdan Lefter, fără nicio punere în accord/dezacord cu ideologia conceptului forjat totuşi de gruparea din jurul "Albatrosului" în anii patruzeci ai aceluiaşi secol. În puţine cuvinte, deşi pare tentat, criticul nu se îndepărtează semnificativ de la subiect şi nu se complică. Consecvent primei constatări de

bun-simţ şi anume că poetica sorescianǎ nu cadrează cu caracteristicile *(ne)omodernismului* (un concept teoretic re-ideologizat totuşi, cum am văzut, de optzecişti!), în schimb, în mod paradoxal, pare a exchiba toate caracteristicile formale ale *postmodernismului* autohton (în aceeaşi viziune generaţionistă), studiul lui Cosmin Borza îşi propune reinterpretarea în special a poeziei sorescine, dar şi "o revizuire estetică şi contextuală a creaţiei" acestuia în linii mari. În context, deşi se fereşte să nu alunece pe panta judecăţilor sau terminologiei protocroniste, tânărul critic nu se dă în lături să branşeze totuşi poezia sorescianǎ la cea mai revoluţionară tipologie lirică, "aceea «referenţială», «tranzitivă», «narativă» şi «enunţiativă», indiferent cât de **conştient sau nu era Sorescu în epocă de ideologia acestor direcţii artistice**. Concepând canonul ca pe un proces continuu de redefinire, evaluare şi punere în discuţie a coordonatelor operei (demers de critică şi istorie literară pe care studiul său asupra poeziei soresciene îl institute el însuşi, *à vrai dire,* pentru Cosmin Borza poezia lui Marin Sorescu este indiscutabil una «tranzitivă» («anti-lirică», «anti-reflexivă», «cotidianistă», «a realului», «concret(is)ă», «denotativă», «referenţială», «enunţiativă», «narativă», «prozaică» etc.); o poezie pe cât de ataşată valorilor umaniste pozitive, tot pe atât de minată în interiorul propriilor formule cretoare, devenite ele însele manieriste, de "ruptura dintre cuvinte şi lucruri". Pe această bază, "factorul de coeziune şi nucleul analtic al întregii relecturi [...] va fi constituit de interpretarea inflexiunilor şi avatarurilor a ceea ce consider, scrie C.B., a fi cea mai pregnantă componentă a poeziei soresciene*: problematizarea blocajelor reprezentării literare sau, mai précis, înscenarea confruntării poeziei, dar şi a umanului, cu propria criză creatoare"(*s.n.). Dincolo de anti-canoanele lui Marin Sorescu, ce n-ar trebui private o clipă drept modele ale împlinirii literar-existenţiale ("Literatura trebuie deliteraturizată, umanizată, adusă cu picioarele pe pământ, încărcată de jale şi durere, scria prin 1982 în Secolul XX poetul *Liliecilor*"), Cosmin Borza descoperă teribila dramă a unui asemenea poet, aflat într-u continuu conflict cu convenţionalizările eului interior şi ale celui textualizat, ale lumii, ale paradigmelor artistice trecute şi contemporane". Desoperă ceea ce el însuşi numeşte (fără însă să şi convingă autoritar), la o sugestie probabil făcută în etapele studiului de Sanda Cordoş, "sceptrele unei noi apocalipse".

Cu toate că Sorescu a declarat public nu o dată că, după părerea sa, poezia este una singură: *Poezia mare*, iar orice operaţie de delimitare este una arbitrară, necesară exclusiv din motive didactice, nu vreau să intru în detalii aici şi nici să să definesc metoda critică de analiză microscopică a fiecărui volum ori poezie mai semnificativă din opera sorescianǎ, pusă în act de Cosmin Borza, credincios până la capăt ideii de metamorfoză continuă a poeticii soresciene. Ţin doar să laud în mod special şi fără rezerve, dacă se poate, abordarea parodiilor din *Singur printre poeţi* (mai puţin vizibile totuşi *pastişele şi melanjurile* de aici), precum şi analiza lipsită de orice prejudecăţi a textelor nedatate din *Poezii alese de cenzură*, un volum ce promitea "o serie de mutaţii notabile în ceea ce priveşte mecanismele creatoare tipic sorescine". De recitit cu atenţie şi capitolul IV al studiului, intitulat *Epopeea tranzitivităţii,* dedicat în exclusivitate ciclului de şase cărţi din *La lilieci* ("cel mai inovativ şi complex proiect autohton menit să soluţioneze aporiile tranzitivităţii literare"), o încercare temerară, însă nu mai puţin încununată de succes, orice s-ar spune, de redeschidere a «dosarului» raportării operei sorescine la postmodernism".

Cercetare profesionistă, rece, precisă, "tranşant-avocăţească", *Marin Sorescu. Singur printre canonici* de Cosmin Borza îmi pare la acest moment cel mai bun studiu care s-a scris despre poezia lui Marin Sorescu. Foarte necesar şi pe deplin lămuritor, în acelaşi timp! Fără a încânta neapărat prin concizie ori polisarea liniilor demonstraţiei (sunt destule pagini voalate de un supărător fenomen de supraimpresiune), el atrage atenţia asupra unui critic foarte bine situat din punct de vedere teoretic, cu o dicţiune a ideii cu mult peste medie. Ceea ce nu este deloc puţin mai ales pentru un debutant. Ceea ce este mult este sumedenia de *Mulţumiri* din incipitul cărţii, expresie a unei metehne didactice supărătoare de care cititorul ar fi trebuit scutit.

Vlad A. Gheorghiu – "Disco 2000"

După un volum apărut în anul 2013, "Fratele mut. La nord apa e curată" (Editura "Paralela 45") care a primit două premii importante, cel al Uniunii Scriitorilor, Filiala Iaşi şi Premiul "Iustin Panţa" al Filialei Sibiu a USR., Vlad A. Gheorghiu revine cu o carte nouă, "Disco 2000" (Editura Charmides, 2016). Titlul cărţii este unul care parcă îţi fixează grila de lectură, ceva între *remake* şi nostalgie, o intrare în teritoriul unui clip video de pe youtube, *marca Pulp*, acolo unde lumea se mişcă între ilimitarea desenului animat şi zădărnicia de a ieşi din limitele propriei condiţii. Deşi, dacă e să prefer ceva din repertoriul Pulp, merg spre un „Cocaine Socialism", „Pulp Razzamatazz", „Do You Remember The First Time" sau chiar „This Is Hardcore" şi abia apoi spre „Disco 2000". Chestiune de gust, evident. Oricum, după titlul dat volumului dar şi celor două cicluri ale cărţii, Vlad A. Gheorghiu pare perfect conştient de trăsăturile şi de direcţiile imprimate poeziei sale. Există în poezia sa o incontestabilă propensiune pentru *muzical*, suficientă pentru seducerea cititorului, a auditoriului, cu un mesaj potenţat de muzică, aşa cum ai îndulci cafeaua amară cu o linguriţă de zahăr.

S-a vorbit mult în vremea din urmă despre biografismul care a invadat spaţiul poetic al tinerei generaţii, ca un recul serios al individului în faţa realităţii. Fenomenul este valabil în poezia tânără de pretutindeni, eu însumi participînd la un curs de scriere creativă la „The Savannah College of Art and Design", am avut surpriza şi senzaţia unei terapii prin poezie la nivelul societăţii americane. Poeţi de 18 sau 20 de ani vorbesc despre bătrâneţe şi bunici, despre experienţele de viaţă ale părinţilor, maimuţărite, transformate în chestiuni hazoase, de un haz căznit adesea, inconsistente, de parcă le-ar fi frică să îşi trăiască propriile experienţe sau propriile viziuni. Cartea lui Vlad A. Gheorghiu, cât şi poezia sa de pînă acum, se situează împotriva acestui curent „al biografismului cu orice preţ", al relatărilor care par poezie printr-o convenţie autor-cititor; poezia sa are „un strat metafizic" bine articulat care îi permite multe incursiuni în teritoriul poeziei adevărate. Există un cinism al receptării planului fizic, în fapt o invazie a fanteziei lirice în spaţiul vital, cu un umor subţire care îl reconfortează pe cititor: *„când a plouat şi a fost frig la noi/ am scos cartela din telefon şi/ din el a curs sânge/ m-am plimbat cu el prin casă până/ când hainele mi s-au lipit de corp/ ude în bucătărie două colege/ mişto, din noul val/ cu inimă Red Bull şi/ plămâni Pall Mall/ îşi atingeau genunchii/ cu sutienele desfăcute şi eu lângă ele/ cu ochii mari făceam mişcări de dans// şi eu îmi treceam discret degetul prin gaura din pulover/ o gaură mică, făcută de o molie neîndemânatică/ încă în prima zi/ de muncă"* (gasoline).

O altă asemenea "anecdotă", dintr-o panoplie a minimalismului, prilejuieşte foarte tânărului poet un extraordinar mélange între spiritul de observaţie şi afectivitate, reziduul realităţii este recuperat în tentativa de întoarcere de la lumea obiectivă la lumea visată: *„urc scările de la/ universitate încă puţin mahmur de/ aseară când am băut în faţa/ blocului tău şi am ascultat/ blood sugar sex magik/ aşteptând să ieşi ca-n fiecare seară/ pe la 9 după cină/ să duci gunoiul şi să ne/ întâlnim întâmplător eu/ să-ţi complimentez papucii de casă/ în timp ce îţi iau punga de gunoi/ din mână să o arunc dar de/ fapt eu nu o arunc o pun/ lângă pubelă şi după ce pleci/ scot totul din ea şi cu grijă le/ ating le miros le întind pe caldarâm ca pe/ masa din sufragerie pentru că,/ dragostea mea, asta este fericirea un copil cu/ picioarele prea scurte care aleargă/ maratonul an de an."* (petrecerea, 1).

În epoca internetului şi a descoperirilor care ne uluiesc de la o zi la alta, alienarea la nivelul întregii societăţi planetare nu mai este o chestiune care să ne mire. Realitatea secundă a pătruns brutal, adânc în planul afectivităţii, limbajul intimităţii a fost invadat de „licenţiozitatea" exprimării fruste, de o obiectivitate care pare să exceadă planul poeticului. În poezie nu mai pătrunde nici sentiment, nici sentimentalism, cuvintele se insinuează cu toată încărcătura lor obiectuală: *„toată noaptea ai stat şi ai scris// ai acceptat termenele şi condiţiile şi ai/ tranzacţionat doc-uri online ca la bursă/ ai mai văzut şi câte un video pe youtube când/ aşteptai să ţi se încarce paginile, ai închis tot şi/ ai mers să dormi/ femeia ta doarme de câteva ore şi ţi-a spus că nu te mai/ simte aproape că viaţa ei şi viaţa ta sunt ca prăjiturile/ într-un galantar despărţite de un platou de ciocolată de/ casă dar tu ai treburi mai importante şi/ eşti convins că dragostea-i pentru toxicomani şi pentru/ poeţii bătrâni care au acumulat experienţă prin rejecţii/ frivole iar tu te întinzi pe pătură, tigrule cu blana încă/ moale şi cald sub bărbie şi când o să te trezeşti confuz/ de la mişcările ei drăgăstoase o să înţelegi ce-i dragostea/ şi acasă/ o să schimbi hârtia roz cu cea albă din pachetul nou."* (toată noaptea).

Există în textele din această carte o vibraţie surdă a experienţei imediate, filtrată prin experienţe culturale, care se transformă mai apoi în mici scenarii care ţin în frîu un interesant delir oniric-imaginativ. Există, de asemenea, o globalizare a afectivităţii şi a sensibilităţii poetice, aşa cum remarca Andrei Codrescu, un autor tot mai frecventat în mediul literar românesc, după ce acesta a făcut o carieră strălucită în America: *„ar trebui să fie uşor/ când ai cunoscut-o pe ea toate/ erau bune nimic surprinzător în viaţa/ ta şi atunci ai dat de mâinile ei/ calde care dimineaţa ţi-au adus cea mai/ amară cafea şi ai râs şi te-ai înroşit/ şi când ai închis ochii seara numai pe ea/ ai văzut-o şi atunci ai vrut să ai ochii încleştaţi/ să nu-i mai deschizi vreodată de frică să/ nu o pierzi în lumina caldă/ a unui bec de 40."* (ar trebui să fie uşor).

Sunt ecouri din poezia generaţiilor precedente în textele lui Vlad A. Gheorghiu, de la ritualul mazilescian, la reflexivitatea lui Ion Mureşan, în acord cu poezia *beatnicilor* din America şi de aiurea. Iată poemul pe care îl prefer din această carte, model de echilibru între reflexivitatea estetică şi "obiectivizarea" cuvântului: *„totul a fost bun// am mâncat şi am băut şi/ am dansat pe/ muntele care tremura la fiecare/ mişcare/ aici am dansat şi ne-am schimbat feţele/ în frig aici am stat cu Luna când ea încerca să/ doarmă şi când ceilalţi scobeau merele pentru shisha şi le umpleau/ cu amfetamină aici puteai lua pulsul iernii mediteraneene direct de pe asfaltul ud şi/ bunătatea era răsplătită cu vânătăi&bondage/ ringul de dans era salonul de urgenţe şi/ şi fiecare hol era camera de gardă/ şi polonezele dormind pe jos în băi/ tot ale noastre erau aici Luna cu ochii ei mari a plâns de oboseală când/ îşi curăţa machiajul/ cu gin tonic"* (aici viaţa)

Dacă e să luăm de bună afirmaţia criticilor că în evoluţia unui poet cartea a doua trebuie să confirme debutul, că este esenţială în definirea unui parcurs poetic, atunci "Disco 2000", semnată de poetul ieşean Vlad A. Gheorghiu este, fără îndoială, o reuşită de care topurile mai mult sau mai puţin improvizate ale momentului trebuie să ţină cont.

IULIAN RAUL BADILA

Dacă e să luăm de bună afirmaţia criticilor că în evoluţia unui poet cartea a doua trebuie să confirme debutul, că este esenţială în definirea unui parcurs poetic, atunci "Disco 2000", semnată de poetul ieşean Vlad A. Gheorghiu este, fără îndoială, o reuşită de care topurile mai mult sau mai puţin improvizate ale momentului trebuie să ţină cont.

Valeria Manta Tăicuțu

Asemănător unui puzzle, volumul „Atelierul de fluturi” adună fragmente poetice, filosofice, încercări de hermeneutică, reacții, convorbirii și notații mistice adunate vreme de peste 40 de ani, toate, mărturii ale unui drum spre cristalizarea poetică, ale unei lupte cu sine și cu universul.

*** VIRGIL DIACONU: *„Atelierul de fluturi”*, Ed. Tiparg, 2016**

Scriitorul de fluturi*

Într-un „portret cu cireșul în brațe” (titlul primului ciclu din volumul „Atelierul de fluturi”), Virgil Diaconu consideră că menirea artistului este aceea de a vedea nevăzutul, de a prinde în cuvinte ceea ce este fragil, imponderabil, de a fabrica iluzii și de a le trimite apoi în lume („Eu fabric iluzii, eternități pe care le fac cadou prietenilor mei cu diferite ocazii”). Orice artist trăiește o viață dublă: cea exterioară lui, în care apare ca un om obișnuit, unul pe care-l ignori atunci când trece pe lângă tine (mai ales „Prin Piața Revoluției, unde se împart sarmalele alesului”) și cea lăuntrică, greu de descifrat în absența unui discurs liric revelator. Poetul se deschide spre lume, vine spre ea cu un cireș în brațe („trec pe lângă tine cu cireșul în brațe. Dar cireșul nu se vede. Ceea ce se vede este doar acest trup pe care îl port după mine”), această metaforă trimițând la nevoia de concretizare a ceea ce este imaterial, tainic și de o frumusețe pe care numai poetul o poate înțelege.

Asemănător unui puzzle, volumul „Atelierul de fluturi” adună fragmente poetice, filosofice, încercări de hermeneutică, reacții, convorbirii și notații mistice adunate vreme de peste 40 de ani, toate, mărturii ale unui drum spre cristalizarea poetică, ale unei lupte cu sine și cu universul. Orice poet este un Don Quijote, atâta vreme cât „înlocuiește realul cu propria imagine despre real”. Retragerea în imaginar este dramatică, pentru că presupune pericol și risc: în labirintul pe care ți-l creezi te poți rătăci, te poți pierde, poți deveni o pradă ușoară pentru himerele pe care tu însuți le-ai închipuit: „Ceea ce îl definește pe Quijote este închipuirea. Viața sa însăși este o rătăcire prin țara fără hotar a închipuirii. Eu însumi sunt cu totul întrecut de viziunile mele, calea pe care o urmez este aceea a himerei”.

Încă mai periculos decât labirintul interior este cel exterior („Cineva țese pentru tine, în permanență, un labirint”), acela în care „Oameni nevăzuți te învață cum să gândești, cum să respiri, cum să iubești”; este vorba de limitările pe care le presupune existența ca ființă supusă regulilor sociale, dar și de deformarea noastră spirituală, de care se fac vinovați autorii de tratate și manuale care te învață cum să trăiești, după de reguli și cu ce scop. Ca să ieși din acest labirint trebuie să scormonești în tine, să sapi și să cauți partea nealterată, singura care te poate izbăvi de zidurile groase și de întunericul adăpostit între ele: „A începe să gândești singur, în afara zidurilor, înseamnă a strica legile labirintului. Cu siguranță, trezirea noastră dărâmă zidurile. Fiarei închise cu noi în labirint îi spulberă dinții”.

Dacă muntele (element-cheie în volum) simbolizează, ca la poeții romantici, năzuința spre înălțimi amețitoare, legătura cu cerul, singurătatea, dar și nevoia de perfecțiune și de ieșire din banal, din cotidian, din limita orizontului cunoscut, dacă prin „palat” înțelegem creația cu toată splendoarea și bogăția ei, labirintul (alt element-cheie) este lumea pe care o știm, incapabilă să găsească vreodată ieșirea spre „firul de iarbă, spre floarea de cireș sau zborul în silabe al fluturelui”. Dacă Dumnezeu, după ce a creat lumea, s-a separat de creația sa, poetul, oricât de mare i-ar fi orgoliul și oricât s-ar vrea, în secret, un egal al divinității, este obligat să rămână **în** creație, ca să nu zacă pe vecie în labirint, ca să poată recunoaște harul ce i s-a dat și să se cutremure: „Atunci m-am gândit că arborele divin poate fi îmblânzit cu un cântec. Și numai ce m-a fulgerat acest gând, că m-am și cutremurat tare, iar cântecul și glasurile zeiești au curs pe gura mea firesc, precum fumul jertfei”.

Prozopoemul intitulat „Dialogul” (pag. 40) reia ideile care, presărate în volum, se închează, la final, într-o artă poetică: asemenea regilor, creatorul de artă trebuie să „aducă în lumină” și să cerceteze lucrurile pe care Cerul, în slava sa, le ascunde; asemenea înțelepților, trebuie să părăsească lumea văzută, asupra căreia se opresc cei mai mulți, și să caute „numai ce este etern”. Nu există mai multe lumi, cum se spune, ci una singură, „numai că fiecare o vede în felul său. Și o laudă după chipul pe care el i l-a zămislit”. Unii trăiesc „în chipurile trecătoare ale lumii”, pentru că numai pe acelea le văd și le prețuiesc, pe când înțeleptul/ poetul trăiește în veșnicie. El ființează întru spirit, de aici legătura misterioasă cu lumea, de aici capacitatea de a percepe esențialul, de a privi nu numai în afară, ci, mai ales, înăuntru: „Se uită în afară cei care nu au ce vedea înăuntru”.

„Nașterea” (pag. 48) nuanțează aceste idei prin renunțare la stilul aforistic și trimitere direct mărturisitoare la sine: „Vai de capul mamei mele care mă născu, cum m-a răbdat ea în anii ei tineri! Cum m-a răbdat, rătăcitor cu mintea mai departe de lucruri de-o zi... *Nu îmi semeni și Dumnezeu știe al cui vei fi* – îmi spunea, nebănuind desigur ce pedeapsă de suflet mi-a dat, dacă mă lupt cu el din noapte până în zori, ca Iacob cu îngerul. Și cum sparg întunericul să văd cu cine în adevăr mă lupt, și cum se face nevăzut odată cu zorii, mai că îmi vine să cred că l-am învins, că am ieșit din burta necuprinsei nopți afară...”.

Ultimul ciclu/ capitol al „Atelierului de fluturi” supune unei alchimii misterioase versuri și plaje narative care-și schimbă proprietățile și devin, pe parcursul lecturii, altceva, nepervertit „nici de coerența realului, nici de rigorile logicii”. Căci imaginația poetului trebuie să fie liberă și la fel de surprinzătoare ca imaginația copilului, fiindcă numai așa lucrurile se pot lega între ele fără cenzura rațiunii: „Închid în mine un copil, pe care nu îl scot la iveală de teamă să nu fiu taxat de <<oamenii mari>>. Îl închid, îl ascund bine, pentru a face față convențiilor, pentru a trece examenul de <<om mare>>. Când voi elibera copilul din mine? Dar copilul din mine se eliberează cu fiecare poem pe care îl scriu...” (pag. 52).

Condamnat la singurătate, poetul este capabil de gesturi trufașe: „De azi mă lepăd de singurătate ca de o haină veche” (pag. 57), certitudinea morții îmblânzindu-i, până la urmă, revolta, făcându-l să caute *eschive*: nimeni nu acceptă *moartea definitivă*, adică nu numai dispariția fizică, ci și pe cea spirituală, ștergerea din amintirea celorlalți, înecul în întuneric; „eschivă” în fața morții este creația, dar sunt și acele „case mistice” pe care două mii de ani de creștinism ne-au învățat să ni le construim/ plătim încă din timpul vieții: „Nu ne acceptăm moartea pământească și de aceea ne imaginăm că o putem <<anihila>> prin viața nemuritoare de dincolo a sufletului. (...) Atât ideea *învierii*, cât și ideea *nemuririi* sunt eschivele noastre ideatice în fața morții trupului, ele reprezintă, în fond, revolta noastră față de moarte și totodată strategia prin care vrem să o înșelăm” (pag. 60).

Interesante și cu greutate în volum sunt „Diminețile cu Noica”: pagini întregi de evocare recompun portretul unui cărturar și filosof care ar merita, la rându-i, acceptarea ca om deplin al culturii române: „Într-o epocă ce nu oferea deschidere preocupărilor spirituale, preocupări care trebuiau să fie mai mult pe furiș și cu gura închisă, Noica era pilda vie a reușitei. Departe de a da glas idealurilor cazone ale epocii, el punea cu totul alte probleme gândirii și într-un *alt fel* față de autorii care scriau în aceeași limbă, devenind pentru câțiva (mulți?) dintre noi un fel de model. Și de speranță” (pag. 70).

Interesante sunt și aforismele grupate sub titlul „Lăuntrice”, dar și mai interesant este faptul că, pe oriunde ar rătăci (filozofie, religie, psihanaliză, mitologie ș.a.m.d), Virgil Diaconu se întoarce întotdeauna la poezie, îmbogățind-o cu prada atâtor războaie cu sine și cu partea din lume care s-a lăsat, în cele din urmă, cunoscută: prin simțuri, prin lecturi ori numai prin vis: „Visul vorbește despre lumea pe care o aștept cu înfrigurare./ Lebăda care tocmai și-a făcut cuib în umărul meu este un astfel de vis înfrigurat” („Visul”).

Cristina Onofre. O experiență de percepție

S-a întâmplat să primesc în același timp cinci volume de poezie ale Cristinei Onofre. Am avut astfel o lectură cronologică, rareori posibilă pentru scriitorii actuali. Însoțită de aprecierile reci – adică obiective - ale unor critici recunoscuți precum Eugen Simion și Cornel Ungureanu, la care se adaugă receptarea caldă a unui poet ca Marian Drăghici, premiată deja în România și în Franța, iată că mă aflu în fața unei poete pe care deja se mizează, și asta, între altele, pentru că dispune de o poetică implicită, vizibilă exact în schimbarea sau desfășurarea unor ”variabile” începând cu *Poema 'naltei domnișoare* din 2002 (Casa de Editură TipoArt, colecția Sapho) până la îndrăzneața, exotica, chiar șocanta *Să mergi călare. Să tragi cu arcul. Să spui adevărul* din 2015 (Editura Tracus Arte). Între ele: *Generalul sau o iarbă înălțată până la cer*, *Poeme din țara scaunului cu trei picioare* (în 2004, respectiv 2007, amândouă la TipoArt) și *Templierii lucrurilor simple* (2011, Editura Universității Pitești). Recunosc că parcurgerea celor cinci cărți deodată a făcut posibilă o dublă lectură, una convențională de identificare critică a unor indicii de scriitură, cu toată ”povestea” ce poate arăta originalitatea autoarei, și alta în care se dezvăluie datele unei experiențe evolutive în practica poeziei/creării pentru poetă, în plus cu rezonanțele ei la nivelul lecturii, mult mai ispititoare pentru mine decât expunerea propriu zis tehnologică a produsului numit poem sau carte de poezie.

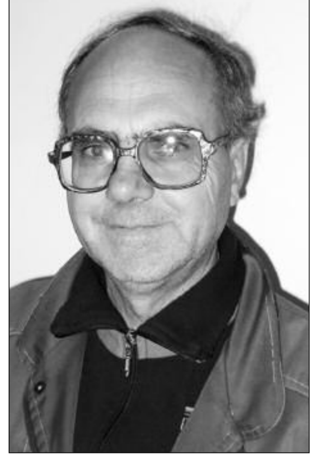
Dacă mi-a atras atenția poezia Cristinei Onofre este exact pentru această descoperire, altminteri prezentă în orice poezie care **rămâne** și își câștigă încet și sigur cititorii, adesea fără explicații: o spunere care vine dintr-o experiență reală, cel puțin a percepției, dintr-un contact direct cu cele văzute și mai ales nevăzute. Fără îndoială e vorba de o percepție și o trăire care, împreună, se potențează și nu sunt în ordinea comună a lucrurilor. Fără să avem de-a face cu o poezie amorfă, în afara oricărei intenții tehnice, ceea *ce dă valoare oricărei tehnici și o face să funcționeze, este geneza ei în ceva din afara actului oarecum mecanic al scrisului.* Nu se obișnuiește să se considere în lectura critică o configurare a *experienței de percepție-trăire specifice poetului*, dar, în ce mă privește, cred că diferența de valoare o dă exact prezența clară a ei. Așa încât, sărind (și din lipsă de spațiu) peste modul obișnuit de a ”critica” o poezie, mai degrabă aș vrea să împărtășesc eventualilor lectori de aici, câteva repere, într-o evoluție sinuoasă, ale ”pașilor” unei percepții pe care la o adică îi putem recupera în propria noastră experiență interioară sau – de ce nu – de viață exterioară (dacă vreți, socială).

Fie spus, *Poema 'naltei domnișoare*, volumul de început al Cristinei Onofre, arată și conține în întregime percepția specifică ce străbate toate cărțile ulterioare: ”Lanul acoperit de cer/ este un altfel de pui,/ sub aripile unei altfel de păsări,/ așteptând vântul / să-i deschidă ochii / și pofta de zbor” (*Acoperit de cer*). Această inversare a rolurilor-numelor între părți ale naturii, această rezonanță, corespondență magică, simbolică desigur, cu natura, deja imposibilă pentru poeții cinici, postmoderni, urbani prin excelență din ultimele generații, pare discordantă și se așază curios într-o recuperare necesară. Fără să avem de-a face cu o penibilă sensibilitate feminină unde totul e pur și simplu diafan și senin, pare că, de fapt, aceasta își găsește conținutul propriu și i se dă locul poetic deloc epuizat până la volumul din 2015; și cred, nici în poezia scrisă de femei în general. Calitatea poemelor este în depășirea imagisticii goale a unei scrieri automatice; ele cer o lectură literală și asta coincide cu descoperirea puterii metaforei (încă actuală) ca o spunere ce descoperă sensuri ascunse într-o natură *diferită* ce unește sufletul uman cu duhul naturii în cuvântul poetic. E o natură care are ”generalul” ei, soldatul ei adică, cel care o păzește: ”Războaiele ca și păsările/ aveau să se nască/ pentru a se așeza pe umărul tău, Generale.” Intuiția lucrării poetice o ajută pe Cristina Onofre să găsească cu fiecare

→

cronici

Viorel Nica

Transmigranta alunecare „în prăpastia animalității” ambivalente

Mo Yan (născut în 1955 în ținutul Gaomi) este unul din cei mai de seamă scriitori chinezi contemporani, intens preocupat să țină pasul cu timpul, să înțeleagă forma și sensul schimbărilor din țara sa și din lumea întreagă, să fie informat în orice privință, să-și postmodernizeze scriitura, solicitându-i să se policodifice cu îndrăzneală, să intre într-un fecund dialog cu tradiția mai mult sau mai puțin valoroasă, să se intertextualizeze într-un mod neostentativ, să se autoreferențializeze din când în când, să-și asume, cu luciditatea de rigoare, caracterul fictional, să asimileze, cu regularitate, o mulțime de elemente ludice, parodice, satirice.

În vastul, polifonicul, carnavalescul roman *Obosit de viață, obosit de moarte* (Sheengsi Pilao, 2006, publicat de Humanitas în 2012, în vibranta traducere a lui Dinu Luca), el ne îmbie să pășim într-o lume fictională fermecător-dureroasă, polimorfă, în egală măsură savuroasă și violentă, delivrată schimbării nu totdeauna propice, de mult mai multe ori striată decât netedă, când ospitalieră, când dușmănoasă, totdeauna hotărâtă să se afirme cu tot dinadinsul, să se înfățișeze într-un mod eruptiv, să atragă atenția prin „zgomot și furie”, prin teribila voință de a domina, de a captura tot ceea ce ar căuta s-o abată de pe calea în care a pornit-o cândva.

Abia scăpat din iad metamorfozat, transmigrat într-un măgăruș, naratorul Ximen Nao se întoarce în satul natal (Ximen) din ținutul Gaomi unde fusese odată un om bogat, drept și milos, avusese nevastă, concubină, copii, se abținuse să facă vreo faptă rea; o apucă pe „un drum nefamiliar și plin de amărăciune și umilință”, trezindu-se azvârlit în crudul „joc al întâmplării”; constată că, în timp ce amintirile omenești îl îndurerează, viața măgărească îl desfată nu glumă: „nu-și găsea liniștea în privința celor sânge din sângele lui și carne din carnea sa, pe care îi lăsase în urmă pe lumea asta neașezată și neîmpăcată”, se pomenește potcovit în „ziua întemeierii cooperativei” (eveniment petrecut în 1954), mai mult decât atât copleșit de „tulburare și confuzie”; se străduiește să-și îmbunătățească modul de comunicare „prin mirosuri și poziții ale trupului, precum și prin intuiții primare”. Ca unul ce-i „reîncarnat și întors iar pe lume”, el se simte deseori atras de „întorsăturile neașteptate din lumea oamenilor”, ajunge în stăpânirea fostului său argat Lan Lian, se revoltă împotriva nedreptății ce i se face fostei, loialei sale soții Bai, zboară miraculos aiurea (ca în suprarealistele tablouri ale lui Marc Chagall) spre a scăpa de sub urmărirea sadicelor autorități comuniste, pornite să-și extermine așa-zișii dușmani de clasă. După ce o salvează pe iubita-i măgăriță Han din gura lupilor năprasnici, are impresia că-i „animalul cel mai fericit de pe fața pământului”. Fiind un „măgar crescut într-o gospodărie individuală”, cu chiu, cu vai tolerată în astfel de vremuri colectivist-revoluționare, are ocazia să descopere că în 1958 „toate aveau de-a face cu politica” impregnată samavolnic în oricare din aspectele vieții cotidiene, că „oțelul adevărat” se obținea cu contribuția și sacrificiul câtorva „ingineri deviaționiști de dreapta”, cărora li se impunea să muncească într-o manieră extenuant-alienată, că oamenii „își dădeau frâu liber isteriei în cinstea unei victorii plăsmuite de mintea lor” din ce în ce mai ideologizată și mai distorsionată, că presupusele „elemente rele” (anticomuniste) aveau parte de o viață mizerabilă „fiind supuse reformării prin munca epuizantă, că realitatea era nemiloasă pentru cei aflați în dizgrația inclementului, dogmaticului regim maoist. Ajuns în slujba prefectului Chan, care-l folosește în calitate de mijloc de locomoție în zonele muntoase greu accesibile, se bucură de un tratament ceva mai omenos, de nu cumva chiar privilegiat. Decât că, în urma unui accident grav, toate înclină într-o direcție diametral-opusă, începând să i se pară „întru totul tragice”, împingându-l în deplorabila stare de invaliditate. De îndată ce se stârnește „marea foamete”, e omorât și mâncat cu lăcomie de sătenii înfometați, cărora li-i cu neputință să se mai strunească într-o așa situație.

În următoarea reîncarnare revine în viață ca taur (în 1964) al unei gospodării individuale, căruia îi repugnă colectivismul nivelant și gregar, îl slujește, cu devotamentul cuvenit, pe Lan Jicfang (care catadicsește să-i nareze peripețiile), o împunge pe Wu Quixiang, o colectivistă furibundă, excesiv de angajată în penibila, inconsistenta construire a socialismului, își creează reputația de „drac împielițat”, de adversar al noilor rânduieli abuzive, „se smintește” în timpul Marii Revoluții Culturale, neputând suporta cu niciun chip atâta hybris nerezonabil, atâtea bulversări și samavolnicii, atâta dezomenire crasă, nesimțindu-se bine într-o lume deștățânată, cu susul în jos, ca „o oală de terci nedeslușit”, saturnalizată din cale afară pe toate meridianele sale, cată să îndeplinească un rol justițiar, impungându-l pe politrucul ce-i poartă dușmănie stăpânului său individualist, „se lasă ucis pentru o cauză nobilă”, în numele libertății și neînregimentării.

Recoborât „în viață în cocină de scroafă”, are impresia că alunecă „iremediabil în prăpastia animalității”, crește cu repeziciune, devenind, în scurtă vreme, un „mic vier de prăsilă” „într-o epocă porcească, marcată de o înflorire fără precedent” (1970), capătă „prestigiu în fața celorlalți porci”, „face paradă de stranii abilități”, își manifestă destul de des „dispoziția spre carnavalesc”, se împreunează regește cu scroafele care ard de nerăbdare să se lase fecundate de el, ajunge regele mistreților din ostrov tocmai în anul morții marelui conducător Mao, asistă (în următorii ani de schimbări vertiginoase) la „restaurarea capitalismului”, la refacerea proprietății private, la reîntemeierea gospodăriilor individuale, la spectaculoasa modificare a mentalităților dornice să se emancipeze cât de repede, să se dezmărginească într-un mod nepregetat, să se globalizeze pe nesimțite, îl mușcă pe ticălosul, retrogradul Hong Taiyue ce se comportă ca un tiran odios în cadrul unei comunități ce râvnește să se democratizeze neapărat, stârnește mânia conservatorilor localnici comuniști care declanșează un război cumplit împotriva tuturor porcilor, salvează niște copii de la moarte, după care își dă duhul înghițit de apă, ieșind din umilitorul ciclu al existenței porcine.

După ce-i reîncarnat într-o formă canină, Ximen are parte de o cușcă grosolană, se adaptează, fără dificultate, obiceiului locului, adulmecă o sumedenie de mirosuri gata să-i desfete simțurile puternic dezvoltate, se familiarizează cu mediul, cu atmosfera din casa subprefectului Lan Jiefang (1990), îi slujește drept paznic copilului acestuia, ducându-l zilnic la școală, apărându-l câinește, are norocul să se ospăteze din belșug zi de zi, marchează și stăpânește „tot teritoriul capitalei” de județ Gaomi, aflate în toiul urbanizării, trăiește cu sentimentul că-i stăpân pe viața sa atâta vreme cât păzește casa stăpânului în ascensiune, se dovedește „nemilos și fără inimă” în societatea câinilor (pe care o domină de fiecare dată), dar plin de „simțuri duioase” în prezența oamenilor, devine „regele câinilor”, se atașează de stăpâna pe care soțul se pregătește s-o părăsească de dragul mai tinerei sale concubine, nu ezită „să țină pasul cu vremurile și să se confrunte cu viața reală”, apărându-și statutul privilegiat de care beneficiază în casa unui om puternic, ține să-și păstreze „demnitatea de câine” în orice împrejurare (după cum o dovedește, cu prisosință, în cursul anului 1996), se amărăște și se scârbește atunci când vede că tânărul Ximen Huan (pe care-l condusese la școală pe vremea copilăriei și adolescenței) se preschimbă într-un huligan cu apucături mafiote, profitând de neînțelegerea dintre părinții săi spre a duce o viață violentă, anarhică, desfrânată, îmbătrânește în casa ce se destramă, dezamăgindu-l mult de tot, apoi moare.

Transmigrat în maimuță (în 2000), se dedă unor angoasante „maimuțăreli în piață, ascultând comenzile dresorilor-saltimbanci, nevoiți să-și câștige traiul ca artiști ai străzii”, are prilejul să descopere gravele violențe și distorsiuni apărute în anomicul spațiu public, să-și dea seama că noua formă de existență e amenințată să intre într-o fază de disoluție pe măsură ce se lasă copleșită de compromisuri, tensiuni, dislocări, derapaje nejustificate, stârnește mânia instabilului Kaifang ce o omoară fără pic de milă.

Ajuns iarăși în iadul al cărui stăpân e Yama, Ximen găsește înțelegerea de care are nevoie spre a-și recăpăta mult râvnita formă umană. Așa că, după 50 de ani de peregrinări pe feluritele tărâmuri ale animalității ambivalente, avantajoase în unele privințe, dezavantajoase în alte privințe, el unul se trezește la viață ca prunc pregătit să pășească pe vasta scenă a lumii cu presentimentul că o să-i fie ceva mai bine, că o să beneficieze de un tratament omenos, blând, îndurător.

În vastul, polifonicul, carnavalescul roman *Obosit de viață, obosit de moarte* (Sheengsi Pilao, 2006, publicat de Humanitas în 2012, în vibranta traducere a lui Dinu Luca), el ne îmbie să pășim într-o lume ficțională fermecător-dureroasă, polimorfă, în egală măsură savuroasă și violentă...

---

volum un detaliu nou, concret, care să preia viziunea corespondenței magice inițiale. Aici este Generalul, în *Poeme din țara scaunului cu trei picioare* sunt obiectele tradiționale, casele, practic satul vechi românesc cu arta și arhitectura lemnului în puternica expresivitate ce amintește de Brâncuși. Cartea este dublată de imagini alb negru cu obiectele despre care se vorbește în maniera percepției descoperite: ” Adeseori/ lemnul morilor de apă/ lasă în urmă râul, / se-naltă până la cer/ rostogolind mai întâi norii, / apoi cerurile toate...”. Vedem aici un fel de formulă personală de scriitură practicată conștient și consecvent. Iată un alt exemplu: ”Atunci când torceau,/ femeile/ trăgeau pe deget un fir/ din pânza de păianjen a asfințitului, / un fir subțire, / împletit cu o liniștită rază a lunii,/ o rază ce cădea mereu/ pe furcă, / pe ochi,/ pe ceara harnică/ a degetelor lor.” (*Din pânza de păianjen*). În *Templierii lucrurilor simple*, apar meșteșugurile ca element concret de aplicare a viziunii *naturii diferite*, secrete, *formate* între oameni, faptele, artefactele lor și ”ființele” naturii cosmice vegetale: ”Cuiburi de foc/ făurea sobarul,/ sobe învăluite/ în albul răcoros/ al nesfârșitelor veri,/ sobe înaripate...”(*Sobar*). În fine, în *Să mergi călare. Să întinzi arcul. Să spui adevărul.*, etnicul românesc este efectiv schimbat cu cel african, recuzita numelor aduce sonorități exotice ceea ce pentru poezia românească este, cred, o noutate, în orice caz se tratează de un spațiu descris veridic bazat pe o documentare nu doar livrescă ci și geografică, în teren, călătoria efectivă, oricât de restrânsă, fiind în avantajul autoarei. De data aceasta natura își arată partea întunecată la fel de firesc cum o dezvăluia pe cea diafană. Și iată că la limita transfigurării simbolice, totul e posibil: ”O sabie îi despică trupul. / Masud ben Abdallah moare pe câmpul de luptă. De Masud se apropie un arab cu o sabie mică./ Pielea frunții și barba, partea proeminentă a nasului, / câte o bucată din fiecare călcâi îi sunt tăiate și luate/... / Peste toate acestea/ aruncă să fiarbă părțile din trupul lui Masud/ ... / și gândind că mulți vor fi aceia care vor vrea să bea/ din fiertura aceasta, dorind să atingă neînfricarea.” (*Moartea lui Masud ben Abdallah*). Nu cred că acest tip de violență extremă, tribală a mai fost poetizat vreodată la noi. Și totuși, iată din nou formula poetei prezentă și aici: ”Peste tot cerșea/ Blidul rămânea însă zile în șir gol./ Până când soarele îi arunca uneori câte o rază/ care-i umplea dintr-odată blidul./ Aur curat, nemeritat și dăinuitor.” (*Credința nemăsurată a lui Abdulamin*). O formulă care păstrează o polaritate complexă: sus-jos, bogăție-sărăcie, concret-abstract, gol-plin. Diferă doar datele concrete ce conturează aplicarea formulei. Iată aici un fel de învățătură dinspre lucrurile simple, dincolo de rezonabilul rațional cu care suntem obișnuiți și pe care Cristina Onofre știe să-l depășească.

NINA VASILE

cronici

Constantin Stancu

RENTABILĂ E, TOTUŞI, POEZIA…

Ioan Evu realizează în volumul de versuri *Înger de rezervă*, apărut în anul 2016 la Editura Paralela 45, o scurtă panoramă a creaţiei sale la sfârşit de epocă. Poet ancorat în zona poeziei cu mesaj, cu ritm interior şi rimă, cu muzicalitate şi ţipăt, ajuns la maturitate, are concluzii finale despre viaţă şi artă.

Atmosfera dominantă este de aceea a epuizării resurselor personale şi a resurselor lumii. E nevoie de încă un înger pentru a ne apăra de neant. Îngerul păzitor e depăşit, a căzut în genunchi împreună cu poemul. Temele poeziei sale rămân aceleaşi: iubirea, natura, singurătatea, paradoxul lumii moderne, stranietatea. Dumnezeu este invocat cu pasiune, este invitat la un cântec discret şi melancolic.

Volumul este alcătuit din două părţi, aparent cu teme distincte, dar unitar prin compoziţie.

1. *Înger de rezervă;*
2. Calendar fără duminici (Exerciţii *de uitare)*.

Materia volumului devoalează un poet care îşi caută un loc în marele joc secret: *Poemul în care voi muri! Despre ce tace poemul...*

Idei şi teme profunde se desfăşoară în faţa cititorului: văzduh şi cuvinte, lacrima verticală, poezie şi pâine, gongul spart, decor părăsit, poem căzut în genunchi, calendar fără duminici, poem frânt, spre ţara nevermore... Este o realitatea crudă acceptată de poet, o realitate care-l erodează. Fără iubire timpul a ieşit din sărbătoare, Dumnezeu a părăsit lumea, un pustiu fără de ieşire, o lume fără duminici. Sinceritatea poetului este evidentă, poezia suferă, întreg universul poetic se arcuieşte, energiile s-au topit: „Despre toate acestea poemul tău/ar fi putut să tacă dar uite/ cum te ia târfa de viaţă la întrebări/într-o dimineaţă oarecare/ când descoperi în oglindă/un chip ostenit amintind vag de tine" (*Neutrino*, p. 7).

Din poeme descoperim o tablă a fericirii care se dizolvă, o fericire scurtă şi paradoxală, greu de prins în cadru, o fericire spartă la poalele muntelui. Chiar şi credinţa şi-a epuizat dimensiunile, individul s-a topit în lungul şir al celor care merg pe jos prin istorie: „erai în tine în acelaşi timp şi înafara ta/un ce indefinibil prăbuşit/în hăul dintre larvă şi nimfă/ întemniţat în carcasa oaselor tale cărunte/ şi liber totdeodată ca un nenăscut/ levitând deasupra imensului/ ocean amniotic/ în aşteptarea celuilalt mileniu" (*Neutrino*, p. 10).

Speranţa se iveşte din miracolul poeziei care face lumea frumoasă, fericirea devine posibilă doar prin valenţele artei care armonizează omul cu universul. Un ritual secret, înţeles de poet şi redat ca un imn, o religie a suferinţei: „Şi-n viforul acest neiertător/ mai lasă-mi totuşi dreapta care scrie/ iar de va fi într-un poem să mor/ fă-mi Doamne învierea poezie!" (*Poemul în care voi muri*, p. 12).

Pasiunea poetului izbucneşte dincolo de peisajul imediat, el cunoaşte drumul spre aspre lumini.

Un poem paradigmă pentru cititor, un Dumnezeu care îşi arată luminile eterne, care a trasat regula simplă, de bază, o temă dominantă a volumului: „În ziua a şaptea ostenit fiind/ Tatăl Ceresc a aţipit/ preţ de-o secundă cât o mie de ani.//S-a deşteptat din somn/şi a semnat cel mai frumos poem/care s-a scris vreodată.// Acel poem avea un singur vers:/Lumină.// Şi s-a făcut deodată/deşi soarele era de mult pe cer/exact acolo unde El îl aşezase" (*A şaptea zi*, p 13).

În spatele tristeţii, a angoasei există un optimism bine temperat. Sunt metafore, viziuni, dorinţe, cântec, puls în venele timpului. Duminica de început se întâlneşte cu sărbătoarea de final în plină lumină!

În spatele tristeţii, a angoasei există un optimism bine temperat. Sunt metafore, viziuni, dorinţe, cântec, puls în venele timpului. Duminica de început se întâlneşte cu sărbătoarea de final în plină lumină!

Sufletul este un curcubeu troienit, un ochi lucid deschis în zare, fericire abstractă, cuvinte de oţel care pot răzbuna poetul, fructul tainei neîncepute, o lume în care îşi duc veacul traficanţii de îngeri, oglinzi mincinoase, amurg împresurat de zei, o clipă care ar putea dăinui o veşnicie, niciodată adio...

Poetul face un salt peste timp, poezia este singura posibilitate rentabilă într-o lume „fardată cu monezi": „Rentabilă e totuşi poezia./Cum ai dormi cu tâmpla/ pe-o lamă de cuţit/ca un bătrân canar/îndrăgostit de colivia/în care de un secol/ văzduhul a murit./Rentabilă e totuşi poezia". (*Poezie şi pâine*, p. 29).

Poetul precum gladiatorul, cu tâmpla pe o lamă de cuţit!

Sentimentul împărtăşirii cu cei apropiaţi este copleşitor, un cântec profund şi eliberator se iveşte în zicerile lui Ioan Evu, o puritate nădăjduită, o salvare care se coboară din cuvinte, astfel ele au puterea care schimbă timpurile, schimbă fiinţa: „Femeie ia copilul meu/curat ca roua pe morminte/să-l auzim pe Dumnezeu/cum se pogoară în cuvinte" (*Bocet*, p. 37).

Sunt poeme atinse de aripa îngerului, poetul prinde muzica universului, ritmul acela unic din care se nasc miracole. El rămâne fidel acelei poezii care vine de departe, din marile tragedii, din marile epopei, din mituri neepuizate, din istorii care au marcat oameni şi anotimpuri. Lecturile din marile cărţi ale istoriei, tumultul care a schimbat colectivităţi, tensiuni care au purificat fiinţa, toate pulsează în acest volum, Ioan Evu se depărtează de experimentele facile, de focurile de artificii. Îşi asumă, pe lângă sinceritate, responsabilitatea de a spune adevărul acela care doare. A scris despre cărţile multor poeţi, a făcut-o cu empatie, cu bucurie, convins că este un slujitor umil al poeziei române. Lecturile i-au marcat viziunea.

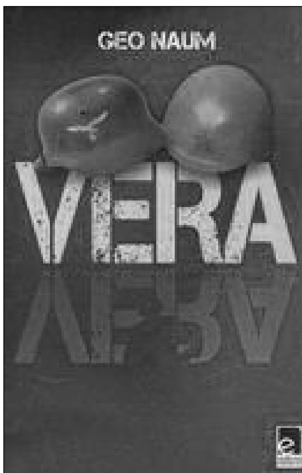
A doua parte a volumului, aşa cum o mărturiseşte, este un exerciţiu de uitare, o depărtare de iubirea reală şi iluzorie simultan şi sinergic, de motorul care a pus în mişcare întreaga scenă pe care se desfăşoară poezia cu toate miracolele ei. Sunt iubiri care se devoră reciproc, o femeie străină plânge în oglindă, o mişcare între real şi iluzoriu, femeia care iubeşte – rana care vindecă bărbatul de eternitate, un veac de singurătate în aşteptarea ei, prinsă în cântecul bărbatului rănit de singurătate, bolnav de moarte sub ploaia ostilă. Timpul fără iubire trebuie ucis... Un poem fără sfârşit, un poem pentru un regat, strigă poetul îndrăgostit, ieşit afară din anotimp şi din cântec. „Dar vine iar dimineaţa de luni/ şi viaţa trece rânjind mai departe/ cu sau fără sentimente cu sau fără noi (*Totuşi viaţa, p. 54)*.

Bărbatul se joacă în plină singurătate cu imagini vechi, cu iubiri topite, cu doruri care nu vor mai veni. Este un joc asumat, o perioadă brutal dispărută, o eternitate fără de ieşire: „Numai poetul a şoptit pentru sine:/aceea nu era o femeie/ci însăşi tandreţea./Şi chiar în clipa următoare/s-a prefăcut într-un mesteacăn./Însă nimeni n-a observat/schimbarea nici măcar el poetul mesteacăn" (*Poetul mesteacăn*, p. 60).

O nouă călătorie se arată, spre o ţară unică, nicicând visată, nicicând închipuită, un drum fără întoarcere, ieşirea prin locul de scăpare a istoriei: „În noaptea asta voi pleca/spre nicăieri spre undeva/nu mai fi tristă doamna mea/ai grijă să nu uit ceva" (*Spre ţara nevermore*, p. 67).

Dincolo de stările inevitabile care macină fiinţa, Ioan Evu rămâne acelaşi poet pasionat, adept al poeziei care cântă în ninsoare, al poemului care poate deschide uşi, un poet special, remarcat de critica literară ca un scriitor original, preocupat de valoarea poeziei sale, iubitor de poeţi singuri şi speciali şi care ştie să pună mesajul în gura poemului, depăşindu-şi limitele şi dezamăgirea.

Geo Naum – *locuirea* în Delta Dunării

George Naumof s-a născut în anul 1953 la Tulcea şi a absolvit Universitatea din Galaţi devenind inginer de nave. Din anul 1982 locuieşte şi lucrează în Bucureşti. Şi-a adoptat pseudonimul Geo Naum şi a debutat în revista „Antares" cu un fragment dintr-o proză scurtă în anul 2005, iar în volum cu romanul *Pedeapsa de sine* (Ed. Eminescu, 2009). A urmat romanul *Vera* (Ed. Eminescu, 2011) şi prozele din volumul *Năzărirea lui Haralamb* (Ed. Eminescu, 2012).

Voi comenta în continuare *locuirea* în Delta Dunării din romanul *Vera*.

Pornind de la afirmaţia poetului Hölderlin că „în mod poetic locuieşte omul", filosoful Martin Heidegger elaborează teoria locuirii autentice. Conform acesteia, Omul trebuie să trăiască în armonie cu Pământul, Cerul şi cu Divinitatea. Muritorul trebuie să fie împăcat cu destinul ca moartea sa devină o „moarte bună". Astfel omul trăieşte în împlinirea Fiinţei, sau cum ar spune Noica, urmează calea evoluţiei spirituale, adică nu oarba „devenire întru devenire" ci „devenirea întru fiinţă".

Locuirea implică rostuirea locuinţei, pentru realizarea căreia se împlineşte un proiect în trei etape: nivelul proiectului de ctitorire, la nivelul libertăţii, care cuprinde maximum de posibilităţi; nivelul dobândirii de teren ferm, constrâns de posibilităţile avute la îndemână şi realizarea concretă, unică.

Heidegger aplică teoria la viaţa citadină. Mi s-a părut interesant să urmăresc aceste aspecte în romanul *Vera* de Geo Naum în care se înfiripă locuirea naturii virgine.

Romanul se petrece, în cea mai mare parte, în Delta Dunării, în timpul şi imediat după al doilea război mondial.

Vera, ostaş în Armata Sovietică, fusese trimisă într-o misiune în spatele frontului, lângă oraşul Kilia, cu misiunea de arunca în aer, împreună cu o echipă, rezervele de combustibil pentru armata germană, din acest oraş.

Autorul recurge la o tehnică inteligentă şi atractivă de prezentare a exordiului, între secvenţele legănării eroinei în cablurile paraşutei agăţate de un copac, eroina rememorându-şi viaţa.

După ce reuşeşte să se elibereze din corzile praşutei, Vera este somată de un neamţ să se predea, aceasta ripostează, rănindu-l. Scena reprezintă intriga. Neamţul (Hans, caporal într-o unitate SS) avea un picior rupt şi era rănit la braţe (la cel drept chiar de glonţul rusoaicei). Vera descoperă în jur cadavrele unor nemţi şi a membrilor echipei din care făceea şi ea parte. Aşadar rămâne singură cu neamţul. Deşi ura nemţii pentru atacarea *Mamei Rusia* şi uciderea în luptă a fostului ei iubit Serghei, se hotătăşte să nu-l ucidă pe rănit ci să-l ajute să se vindece. ⟶

Ion Popescu-Sireteanu

Doctorul Viorel Pătraşcu şi TRANZIŢIA SPRE NIMIC

Piteşti, Editura Paralela 45, 2013

Doctorul piteştean Viorel Pătraşcu este autor al unor tablete publicate săptămânal în ziarul „Argeşul", condus de cunoscutul om de presă Mihai Golescu. Scurte, dense, aceste tablete ne amintesc mereu de **Momentele** lui Caragiale, iar conţinutul lor confirmă părerea că Viorel Pătraşcu este format la şcoala acestor **Momente**.

Ne este înfăţişată aceeaşi lume a evenimentelor şi întâmplărilor aparent mărunte, care, aşezate într-o ordine firească, ajută la cunoaşterea vieţii noastre de toate zilele, cu bune şi cu rele. Aceste tablete devin pamflete cu menirea să pună în evidenţă viaţa noastră adevărată, cu oameni din toate categoriile, de la ţărani amărâţi şi bătrâne rămase singure pe lume, până la pleava urcată pe trepte politice şi până la indivizi îmbogăţiţi prin fraude pe seama tuturor.

Doctorul Viorel Pătraşcu, urmaş al unor ţărani de pe Valea Vâlsanului, este într-un permanent contact cu lumea rurală şi îi cunoaşte durerile şi umilinţele care o invadează. Trăim într-o ţară bolnavă, într-un „climat social infect", în care „puţini se tem de legi şi de mascaţi"(p. 11). Societatea românească este o „corabie în derivă" (p. 11), în care „o mafie ţigănească înfloritoare sfidează orice legi şi în care „cohorte de neica-nimeni şi-au bătut joc de sănătatea românilor" (p.12).

Cu greu îţi poţi imagina o lume atât de diversă (p. 223), în care hoţii cei mici sunt înfrăţiţi cu vardiştii (p. 64), iar hoţii cei mari populează parlamentul, partidele politice şi alte instituţii de importanţă naţională. „Poliţia este depăşită de amploarea fenomenului infracţional" (p.170).

Se blamează minciuna şi neruşinarea politicienilor, care „profită de naivitatea omului de la ţara"; „la noi, cele mai frecvente suferinţe sunt năuceala, lipsa de caracter şi limbita" (p. 193). „Toate domeniile de activitate au fost invadate de sfertodocţi obraznici, care bazându-se pe averile lor nesimţite, calcă totul în picioare" (p. 11).

Dacă altădată preotul era un model, „mulţi dintre preoţii noştri de la acest moment nu mai sunt un reper sau un exemplu de conduită" (p. 10); este „un cler rezultat din prea mulţi farisei"; „clerul a crescut numeric, dar calitatea umană a slujirii lui Dumnezeu a scăzut". Totuşi, „În România, la acest moment, Biserica este o forţă".

Am umplut ţara de biserici, dar prea puţini au un Dumnezeu şi parcă trăim într-un ospiciu (p. 26). Înghesuiala de la sfintele moaşte este o bulucească bezmetică, primitivă şi degradantă (p. 33).

Ţiganii „în Europa ne-au făcut praf imaginea" (p. 37).

Vorbind despre Dan Diaconescu autorul scrie: „Crezându-ne pe toţi cu inteligenţa la limita de avarie" nu are „nici un fel de scrupule" în relaţiile cu oamenii (p. 21).

Ca medic, ne previne cu privire la pericolul pe care îl prezintă aluniţele de pe corpul nostru, mai ales în timpul expunerii la soare şi, ne atenţionează să facem cumpărăturile cu grijă, acestea putându-ne pune viaţa în pericol.

Îl apreciază pozitiv pe Radu Banciu pentru pamfletele sale (p. 20), şi îşi omagiază mentorii, între care prof. dr. Pavel Vulcan, şi îşi exprimă admiraţia pentru opera medicală a prof. dr. Irinel Popescu (p. 78). Are frumoase cuvinte despre istoricul Neagu Djuvara (p. 83) şi pentru doctorul binefăcător (p. 224). Crede în unele vindecări miraculoase, dar îi critică pe farsorii care sug bani buni din naitivatea oamenilor.

În vremea noastră, „banii, averea şi sexul dictează totul" (p. 126). Este „o lume isterică, tristă şi pusă veşnic pe scandal", „un amestec de tristeţe, ură, dezamăgire, derută şi deşertăciune" (p.146), „o lume urâtă, înrăită, pusă pe hartă" (p. 146).

Citim mereu printre rânduri durerea cărturarului-medic şi indignarea lui în faţa atâtor abuzuri, nedreptăţi şi hoţii. De aici şi diversitatea tipurilor umane, de la escroci, bolnavi de cancer, proxeneţi, interlopi şi până la cititorii pasionaţi de cultură.

Prin pamfletele sale, dr. Viorel Pătraşcu cinsteşte galeria marilor pamfletari din trecut şi de astăzi, între care l-aş aşeza şi pe Dragoş Pătraru.

Spun din nou că aceste pamflete se apropie mult ca tematică de **Momentele** lui Caragiale, cu precizarea că în locul Miticilor nevinovaţi găsim hoţi şi escroci începând cu „diavolul Vântu" (p. 156).

Scriitorul este şi un pasionat portretist (vezi, de pildă, pag. 97, 100, 108, 111, 113 ş. a.).

Mă bucur să citesc formulări precum: **se scarpină ca porcul de gard**; **a fi deranjat la mansardă** sau cuvinte din graiul unor personaje=pacienţi: **o freză geluită** „dată cu gel"; **iişoara Virginia** „verişoara"; **neamprostie; limbită** „nu există în dicţionarele medicale. Denumirea asta ciudată îmi aparţine şi este proprietate intelectuală" (193); **dinţar** „medic stomatolog".

Cartea este deschisă de un cuvânt-înainte intitulat **Tablete graţioase pentru cititorii unui secol fără graţie** semnat de Denisa Popescu şi se încheie cu postfaţa **Hemoragia satului comunist** semnată de Răzvan Ioan Boanchiş, în care se vorbeşte mai cu seamă de cartea **Jurnalul de la Filipeni,** publicată de Viorel Pătraşcu în mai multe ediţii.

Scurte, dense, aceste tablete ne amintesc mereu de *Momentele* lui Caragiale, iar conţinutul lor confirmă părerea că Viorel Pătraşcu este format la şcoala acestor *Momente*.

Acum începe marea aventură a locuirii in Deltă.

În ceea ce priveşte armonia Omului cu Pământul, Cerul şi Divinitatea, aceasta nu este niciodată mai puternică decât în mijlocul naturii sălbatice. De asemenea împăcarea cu extincţia. Peisajul oferă vegetaţie moartă şi lăstare tinere crescând viguroase spre lumină.

În acest cadru paradisiac se pune problema locuirii şi a construirii unui adăpost nu numai pentru vreme bună dar şi penru iarnă. Proiectul este întâi abstract, e nevoie de o bucătărie, de o cameră cu sobă şi de o magazie.

Mijloacele de care dispuneau erau paraşutele, aţa cu ace, lopeţile, baionetele, caschetele militare, stuful, mâlul, pietrele şi sălciile. Acum proiectul dobândeşte teren ferm şi se realizează în fază unică.

Pământul este lucrat pentru a planta legume şi zarzavaturi (seminţele provenite din conserve).

Carnea (mistreţi şi păsări) erau asigurate prin vânătoare cu armele din dotare. Peştii erau prinşi prin capcane împletite din papură.

În această locuire îşi duc eroii viaţa izolată. Vera, care fusese asisentă medicală la secţia ortopedie în viaţa civilă, reuşeşte să-i repună la locul lor oasele rupte ale piciorului lui Hans. Până la urmă neamţul se vindecă şi încet, încet, între cei doi se înfiripă dragostea. Fructul iubirii va fi fetiţa Nadejda care se va naşte în Deltă.

După trei ani petrecuţi în paradisul vegetal cei doi se întorc în civilizaţie. Era deja în anul 1946 şi războiul se sfârşise. Punctul culminant îl constituie ajungerea la întâia casă locuită, întâlnirea cu primii oameni după izolare. Întâlnirea se dovedeşte de bun augur, bătrâneii întâlniţi ajutându-i, prin intermediul fiului lor care obţinuse sprijinul unui armator, să ajungă pe mare la Istambul, de unde vor pleca mai departe, cu ajutorul Consulatului german, în Bavaria la părinţii lui Hans. Deznodământul e aşadar fericit. Pericolul ar fi fost să cadă în mâna ruşilor care probabil l-ar fi trimis pe neamţ în lagarele din Siberia iar pe Vera ar fi condamnat-o pentru dezertare.

Alt aspect interesant îl reprezintă cinematografismul desfăşurării acţiunii din romanul *Vera*. Autorul are antecedente în acest domeniu. Filmuleţul *Pentru acest viitor*, realizat în anul 1975, a fost transmis de televiziunea naţională în anul 1976.

Tehnica se vădeşte în impărţirea desfăşurării acţiunii în secvenţe (unităţi de spaţiu şi timp). Întâlnim astfel: pendularea eoinei în paraşuta agăţată într-un arbore, lupta cu neamţul, descrieri de natură, vânători de mistreţi şi păsări, naşterea fetiţei etc.

De asemenea, lipsa abstracţiunilor şi a referinţelor livreşti contribuie la fluenţa imaginii. Peisajul Deltei Dunării se pretază de minune scenariului filmic.

Personajele principale sunt bine conturate şi într-o continuă evoluţie, de la îndoctrinările ideologice, ajung oameni normali, care se iubesc, realizând o familie închegată. Remarcabil sacrificiul Verei care îl salvează pe Hans îngrijindu-l în condiţiile precare existente în claustrare, urmată de recunoştinţa acestuia, manifestată în culegerea florilor sălbatice şi dăruirea lor femeii iubite. După însănătoşire, devin o adevărată familie întrajutorându-se reciproc.

Stilul direct, confesiv contribuie la o lectură uşoară. Interesantă este locuirea în mijlocul Deltei Dunării. Nu e locuirea primitivului ci a omului civilizat, constrâns de împrejurări şi care trebuie să se descurce cu mijloace precare. Desigur, asemenea om nu pote trăi multă vreme departe de civilizaţie dar, în perioada claustrării a reuşit să realizeze o locuire autentică.

Subiectul captivează şi cartea se citeşte pe nerăsuflate.

LUCIAN GRUIA

În ceea ce priveşte armonia Omului cu Pământul, Cerul şi Divinitatea, aceasta nu este niciodată mai puternică decât în mijlocul naturii sălbatice.

litere

Floricel Marin

Ion Alexandru - disidența prin literatură

Infernul discutabil, cel mai apreciat volum de poezii al lui Ion Alexandru, aducea în poezia șaizecistă un univers angoasant, cu puternice tușe expresioniste, prin care se opunea în mod categoric frescelor fals-optimiste zugrăvite atât în documentele politice ale timpului, cât și în textele scriitorilor care respectau normele cerute de cenzură.

Primele patru volume de poezii ale poetului ardelean Ion Alexandru apar în al șaptelea deceniu, încadrându-se în generația scriitorilor șaizeciști, perioadă în care dezghețul ideologic a facilitat, în condițiile socio-politice de atunci, necesara renaștere a literaturii noastre: „între anii 1960 -1971, când se produce unul dintre ciclicele «dezghețuri ideologice» specifice comunismului (care nu atinge însă proporțiile celui din aproximativ aceeași perioadă din Cehoslovacia, cunoscut sub numele de «Primăvara de la Praga»), literatura română renaște: își redescoperă trecutul, își regăsește specificul și se angajează în căutarea a noi posibilități de exprimare" (Alex. Ștefănescu, *Istoria literaturii române contemporane: 1941-2001*, Editura Mașina de scris, București, 2005, p. 359). În această perioadă debutează scriitori precum Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ion Alexandru, Adrian Păunescu, Constanța Buzea, Marin Sorescu, Leonid Dimov ...

Referindu-se la respective perioadă, Mircea Scarlat subliniază „importanța istorică" a poeților din această generație, importanță care constă în faptul „de a fi contribuit la scoaterea liricii românești din efemerul impas proletcultist" (Mircea Scarlat, *Istoria poeziei românești*, Editura Minerva, București, 1990, p. 253).

Ioan Alexandru a ieșit cu naturalețe din chingile dogmei ideologice ale acelor vremuri, creând - în primul volum, *Cum să vă spun* - un univers liric adolescentin și dezinvolt, ilustrative în acest sens fiind poeme precum „Autoportret" („De ce mă simt eu, oare, în fiecare zi/ Învins de-o bucurie aproape ne-nțeleasă?/ Că-n fiecare tânăr eu însumi par a fi/ Și fiecare fată mi-o socotesc mireasă") sau „Adolescent" („Într-o poiană largă am înălțat un foc/ Cum știu să-nalțe focuri ardelenii unii;/ Pui vreascuri piramidă, frunzare la mijloc,/ Te-așterni apoi pe burtă și îți încerci plămânii").

Unii critici, aserviți regimului, atrăgeau atenția, în spirit proletcultist, asupra unor *minusuri* în discursul său liric. I se reproșa absența unei terminologii propagandistice după modelul *imnurilor patriotice*, precum „În zgomot de trăznet", text aparținând unei culegeri de *Imnuri muncitorești* (*Cântece, marșuri, imnuri muncitorești*, Tipografia Poporul, București, [19—] (Biblioteca Centrală Universitară București): „Trezită-i Comuna l-a obștei chemare/ Acelor ce sufăr și cer răzbunare/ Pornit e poporul la lupta cea grea/ El vrea să și impue de acum voia sa/ Sub cerul Rusiei în ștreang mulți pierit-au,/ În stepe de gheață și'n ocne sfârșit-au/ Ai cauzei sfinte martiri și eroi,/ 'Nainte tovarăși ca ei să fim și noi".

În volumul următor, *Viața deocamdată*, jovialitatea a dispărut, locul său fiind luat de o viziune mai întunecată în care sunt presărate motive pesimiste precum: refuzul banalității vieții cotidiene („Culise și costume cu false străluciri,/ o baie la subsol unde-mi spălam ciorapii.../Apoi am spart cu pumnii decorul unui cor/ și se născu în lume Teribilul actor", poemul „Teribilul actor"), condamnarea tehnologiei care poate ucide („Un prunc în scutece pe iarbă-ntins/ așa râzând sub soarele de toamnă/ m-apropiai de ochii lui/ cu Optiorul meu și-n viziunea mea/ l-am și întruchipat – / a doua zi pruncul muri la sânul mamei", „Optior") sau absurdul ontologic în care omul se naște numai pentru că există un „loc gol" lăsat de sora care-a murit („Pe o vreme cețoasă într-o toamnă pierdută de mult/ a murit înainte de-a mă naște eu/ și-astfel grăbi venirea mea/ în locul gol lăsat de ea pe lume", „Sora mea").

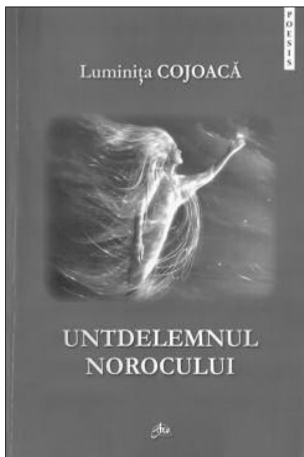
Infernul discutabil, cel mai apreciat volum de poezii al lui Ion Alexandru, aducea în poezia șaizecistă un univers angoasant, cu puternice tușe expresioniste, prin care se opunea în mod categoric frescelor fals-optimiste zugrăvite atât în documentele politice ale timpului, cât și în textele scriitorilor care respectau normele cerute de cenzură. De pildă, poetul ardelean include în acest volum poemul „Zi și noapte" al cărui titlu, exprimînd o axă temporală continuă, sisifică, induce cititorului o stare disforică: „Se află undeva o fântână plină ochi/ între ierburi și holde necoapte,/ cu o cumpănă invizibilă,/ ce o întrupează luna din adânc.// Nimeni n-a călcat vreodată pe acolo,/ cred eu, după iarba proaspătă,/ nedată la o parte./ Arareori zburătoare neperechi/ și-aruncă umbra plină de-ntuneric/ peste oglinzile încremenite în pământ/ și greierii sporesc în lemn puterea focului./ Se văd departe norii încercuiți de vânt/ și tainice văpăi sticlind împrăștiate./ Noaptea ies stelele într-o dungă/ și lătrăturile câinilor ajung răzlețe/ și străine.// Eu stau de pază zi și noapte aici/ și cu obrazul meu limpede,/ ca o lamă înghețată,/ dau la o parte rugina/ ce începe a se depune/ pe apele acestea întunecate și reci – / ca însăși neputința lumii – / din ce în ce mai necercetate de nimeni". Dacă la o primă lectură acest poem lasă impresia utilizării temei expresioniste a răului ontologic, la o privire mai atentă se observă că aici este pictat cu ajutorul unor simboluri puternice un topos cu valențe sacre, ce trebuie ferit de intruziunea desacralizantă a ideologiei totalitare. Este o atitudine de adversitate la adresa regimului pe care însă o textualizează într-o constelație de imagini poetice a căror substanță izvorăște din conștiința că lupta nu poate fi fățișă, ci ascunsă, dar energică și neîntreruptă, după cum discutase cu Înaltpreasfinția Sa Justinian Chira: „când ne-am întâlnit, și Ion Alexandru, ca toți românii bătrâni și mai ales tineri, era foarte răzvrătit împotriva stăpânirii adusă de sovietici în țara noastră. În această stare cunoscându-l și bine știind că un regim precum cel ce se instaurase în România nu poate fi înlăturat peste noapte și cu forța, cu putere materială, ci numai cu răbdarea și cu puterea spiritului, am stat de vorbă îndelung împreună și am stabilit care sunt mijloacele prin care să se poată cuceri din nou libertatea; făcându-ne fiecare, în locul în care ne aflăm, datoria cu sfințenie, fără agresiune, dar potrivnică întunecatelor Forțe ce cu acordul altor forțe occidentale domină estul Europei" („Cuvânt înainte" de Justinian Chira la volumul *Scrisori*, CEDO, Cluj-Napoca, 2001, pp. 5-6). Datoria despre care a vorbit cu Înaltpreasfinția Sa este în poemul lui Ioan Alexandru grija de a nu se depune rugina dogmei absurde peste tezaurul de valori tradiționale și culte. Această grijă nu este una seacă, generalizată, ci una cât se poate de individualizată, după cum ne mărturisește tot Înaltpreasfinția Sa: „îi adresam și în scris (lui Ioan Alexandru, n.n.) pentru că știam că niciun rând nu scapă Puterii. Că aceasta este atentă și lecturează orice scrisoare și atunci, adresându-mă lui Ioan Alexandru, mă adresam și lor, celor ce nu cunoșteau multe din lucrurile esențiale ale vieții" (*ibidem*, p. 6).

Paznic lucid („cu obrazul meu limpede") al fântânii-tezaur, Ioan Alexandru nu face în acest poem decât să afirme tranșant ceea ce încă de la începutul carierei poetice, în poemul „Autoportret" din volumul *Cum să vă spun...*, își asumase: „stau ca un smoc de lună în prag de-a se-oglindi/ În cuiburile-albastre de apă în fântână,// Și nu-nțeleg decât că-mi este dat/ Să distilez în ritmuri această tulburătoare vreme".

Un alt poem care poate fi citit în aceeași cheie de lectură este „Furtuna": „Se arată furtuna înceată, dar fierbinți,/ înțelegem că e cotropitoare./ Mișcau din arbori rădăcinile/ și firele de fum cu toate îndemnau odihna fugii:/ pe râuri păstrăvii întorși pe dos își mânuiau cu spaimă/ credința răsturnată". Furtuna simbolizează *întunecatele Forțe*, distrugătoare de tradiție (*rădăcinile*), în plus acum apare și bulversarea frenetică a mentalităților redată de imaginea păstrăvilor care încearcă, înspăimântați, să reașeze vechile credințe pe ecartul noilor ideologii, utilizarea a două epitete conotativ-negative (*întorși* și *răsturnată*) pictând expresiv strădiunța societății de a rezista abuzivelor directive sovietice.

Entuziasmul acestui deceniu a fost temperat de conținutul „tezelor din iulie" elaborate în urma vizitei pe care Ceaușescu a făcut-o în Coreea de Nord și China: „în 1971, întorcându-se dintr-o vizită din Coreea de Nord și China, influențat de ceea ce văzuse acolo (inclusiv cultul personalității consacrat lui Kim Ir Sen și, respectiv, Mao Tse Dun), Nicolae Ceaușescu hotărăște să pună capăt intempestiv «dezghețului ideologic» din România. În acest scop, emite «tezele din iulie». [...]. Gândit atent, ca planul unei închisori, documentul nu mai lăsa, aparent, nicio posibilitate de evadare din spațiul propagandei comuniste. Se va vedea însă curând că literatura nu mai putea fi ținută cu totul sub control" (Alex. Ștefănescu, *op. cit.*, pp. 371-374).

Alături de Nichita Stănescu, Petre Stoica, Ion Gheorghe, Marin Sorescu, Cezar Baltag, Adrian Păunescu, Ana Blandiana, Ion (Ioan) Alexandru „a contribuit în mod esențial la înnoirea poeziei românești postbelice într-o perioadă în care climatul cultural era supus unor sufocante comandamente ideologice" (*Dicționarul literaturii române*, A-B, Academia Română, Editura Univers Enciclopedic Gold, coordonator E. Simion, București, 2012, p. 43).

cronici

Poezia ca descântec exorcizant

Interesantă și agreabilă lectură ne-a prilejuit poeta **Luminița Cojoacă**, publicând la Editura AXA, din Botoșani, într-o ținută grafică sobră, elegantă, volumul de poezii „**Untdelemnul norocului**".

Autoarea se constituie surprinzător, într-un caz singular, de poet contemporan care optează decis, aproape în exclusivitate, pentru modelul folcloric autohton, fapt ce-i postează discursul liric într-un registru de expresie de o primară, genuină vrajă incantatorie, oraculară și ceremonioasă, ritualică și inițiatică, într-o gamă majoră, de profundă, tulburătoare vibrație. În matricea stilistică și cu mijloacele de expresie specifice folclorului nostru poetic, autoarea scrie poeme de mici dimensiuni, dense, concentrate, cu plurale sugestii ale unei aspirații mistuitoare de purificare și înălțare spirituală, care pendulează adesea între timbrul de rugăciuni și cel de descântec exorcizant. De rugăciune: „În carnea fără jurăminte/ Să crești printre lucruri sfinte/ Să aperi rodia aleasă/ Și pâinea de pe sfânta masă.// În carnea fără de păcat/ Dă viață iedului vărgat/ Și iartă-l Doamne de nu știe/ Că moartea a murit de vie// În carnea ninsă în cuvânt/ Zăcea curat cu legământ/ Sete de înger fără coasă/ Floare de poezie aleasă". („Urma binelui", p. 18). Sau de descântec: „Apă vie de pământ/ Saltă ciutura în vânt/ Poza albă de pe cruce/ Să se piardă la răscruce// Apă sfântă cu păcat (șocant, de efect oximoron!)/ Schimbă-te pe un ducat/ Să înfloară moartea stinsă/ Carne în iubire ninsă// Apă neagră cu noroc/ Ți-a albit luciul de tot". („Rostul din înger", p. 19). Ca și această superbă, de un eclatant lirism invocare a divinității – „Mai ninge-mă doamne un joc", din poezia „Pași pierduți": „Înfloare carnea îngeri morți/ În flăcări răzvrătită. Clipa/ De dorul morților n-am cui/ Să stâmpăr ochilor ispita.// În sete curge viu noroc/ Izvorul morilor mă cerne/ Mai ninge-mă ⟶

UN POET CONTEMPORAN AFLAT ÎNTR-UN CIRCUIT DE EXPRESIVITATE MAI LARG

Constantin PĂDUREANU, „Focuri pe câmpii / Flames in the fields”, Editura AIUS, Craiova, 2016

Sunt scriitori care se situează într-o continuitate creatoare sau tematică, în aşa măsură şi deopotrivă încântătoare, încât îi pot reaminti pe: Miron Radu Paraschivescu, Marin Sorescu şi Constantin Pădureanu.

Descoperind aceste apropieri, atât de simple şi de evidente, încât nu le vedeam imediat, după lectura volumului bilingv de versuri „Focuri pe câmpii” / „Flames in the fields,” al lui Constantin Pădureanu, am rămas uimit, deoarece asemănarea de natură temperamentală, de limbaj şi, mai ales, prin viziunea sa, detaşată şi ironică, de-a prezenta viaţa pitorească a anumitor categorii sociale şi apropierea de ceilalţi înaintaşi, de aceeaşi expresivitate, încât fiecare dintre ei poate fi considerat o individualitate – nu în concurenţă, ci în continuitate – spre încântarea viitorilor cititori ai volumului pe care vi-l prezint, care reînvie admiraţia noastră faţă celorlalţi doi înaintaşi şi gustul imediat pentru o astfel de literatură ironică, sentimentală, directă şi pitorească, mi-au determinat forma de prezentare a acestui volum.

O altă constatare/surpriză (deoarece lectura acestei cărţi alunecă din surpriză în surpriză) este că autorul a găsit calea de-a se blinda cu mai multe prezentări/opinii temeinice şi credibile. Academicianul Nicolae Dabija, în *Prefaţa unu. Lira şi satira lui Constantin Pădureanu*, nota: ”Cartea e una de satiră, fiecare poem fiind un spectacol în desfăşurare, expresia unei realităţi pe care Nichita Stănescu o numea *râsu-plânsu*. Personajele nu aşteaptă să fie contrazise, certate, ironizate; ele se contrazic, se ceartă, se ironizează singure” (p. 4).

La rândul său, academicianul Gheorghe Păun, în *Prefaţa doi. Dioramă spre un Macondo oltenesc,* afirma: ”Cartea e mult mai mult decât suma aritmetică a celor douăzeci şi două de descântece... Cartea în întregime este un poem. O dioramă spre o lume unde pitorescul trece în fabulos, ludicul în semnificativ, imprecisul în metafizic, pentru a coborî, toate acestea, într-o Oltenie sepia. Cum sunt toate fotografiile de acum un secol, de acum o eternitate” (p. 12).

Tot două sunt şi postfeţele, parcă într-un echilibru cu afirmaţiile celor de la început.

În *Postfaţa unu. Focul celui de al patrulea mag*, Theodor Codreanu, notează: ”În conturarea imaginii universului ţărănesc din Oltenia, Constantin Pădureanu urmează calea nebătătorită indicată de Caragiale în *Câteva păreri*, conform căreia autenticul *expresiv* îşi atestă talentul prin cele câteva *tacte* strecurate printre degetele Marelui Organist al universului, înscriindu-se în corul armoniei eterne, fără a produce scârţâituri şi zgomote compromiţătoare” (p. 140).

În schimb, în *Postfaţa doi. Baladescul de mahala*, Constantin Cubleşan e de părere că: ”Dacă e să-i aflăm o descendenţă în poezia contemporană, ar fi să ne referim la *Florile de mucegai*, ale lui Tudor Arghezi, şi încă şi mai aproape, la *Cânticele ţigăneşti*, ale lui Miron Radu Paraschivescu, acestea din urmă sonorizând, în cadenţe româneşti, poemele *gitanos*, ale spaniolului Garcia Lorca” (p.152).

Acestea sunt aripile de lumină care poartă cartea lui Constantin Pădureanu spre diversitatea interpretării şi posibilitatea comparării cu opere ale unor scriitori de prestigiu din literatura română şi universală, oferindu-i cititorului o deplină înţelegere.

M-am referit la ele, deoarece măcar o parte a cititorilor care vor parcurge cronica mea nu vor avea, poate, la îndemână, cartea pe care o prezint, cu o certă convingere că merită astfel de aprecieri şi se menţine prin calităţile lor.

Tonul fin, ironia narativă, amplificarea prin reluarea diversificată, oferă sarea şi piperul acestor poeme deosebite, ca în: ”A fugit cu ibovnica” (p. 14) sau „Căpităneasa cu scurteică” (p. 42).

Apoi mai remarc spontaneitatea schimbării de cadru, în lumea pitorească a mahalalei:

„Încăierare” (p. 48), „Boi reformaţi” (p.66), unde evenimentele nu se întâmplă chiar după o logică morală, ci după alta, a instinctelor: ”Fata începu să ţipe. / Vecinii ieşiseră din curţi / Şi priveau la încăierarea lor. / – Nelule, du-te acasă şi n-o căuta cu lumânarea, / Zise ea cu năduf în glas. / Apoi se întoarse şi spre celălalt. – Nicule, ce faceţi voi ? / Vreţi să vă omorâţi. / Unul să se ducă la puşcărie / Şi altul în deal, la nuci?!” (*Încăierarea*, p. 50).

Parcurgând integral poeziile din acest volum, vom constata că ele prezintă o imagine de ansamblu a unei lumi, pe cât de pitorească, pe atât de virilă, ca şi cum setea de viaţă, de dragoste şi răzbunare, s-ar revărsa din trupurile personajelor creionate cu atâta har de autor: ”Lia Macovei era înaltă, brunetă / Şi, uneori, mergea cu nasul pe sus. / Fudulia ei atrăsese antipatia / Celor din Rudanii Olteniei / Şi foarte mulţi o priveau cu ochi duşmănoşi ” (*Întâlnirea*, p. 94).

Fiind vorba, mai mult, de naraţiuni versificate, mă feresc să le povestesc, prezentându-vă doar o imagine de ansamblu asupra acestei cărţi de-o originalitate aparte, alunecând uneori până la misterele lumii magice: ”O veche legendă spune că, / De fapt, patru au fost magii, / Care urmau să se închine / Pruncului Dumnezeiesc” (*Al patrulea mag*, p. 132)... Datorită bunătăţii lui, cel de al patrulea mag rămâne însă în urmă... Metaforic vorbind, Constantin Pădureanu este unul dintre magii expresivi, care, deşi vine din urmă, faţă de cei amintiţi pe parcurs, poate ocupa oricând un loc egal în rând cu ceilalţi; el este un poet contemporan, aparţinând unui şir de mari creatori, iar meritul său este tocmai acela că nu s-a sfiit să meargă în direcţia reuşitei artistice, după modelele sigure, printr-o revărsare de talent ironie şi originalitate, devenind unic printre contemporani.

ION C. ŞTEFAN

Parcurgând integral poeziile din acest volum, vom constata că ele prezintă o imagine de ansamblu a unei lumi, pe cât de pitorească, pe atât de virilă, ca şi cum setea de viaţă, de dragoste şi răzbunare, s-ar revărsa din trupurile personajelor creionate cu atâta har de autor…

⟶ doamne un joc (s.n.)/ În rostul vremilor eterne”.

În consonanţă cu prozodia şi sintaxa poetică de factură folclorică, limbajul poetic antrenează/ adiţionează în fluxul său de o aleasă cantabilitate note specifice, definitorii ale rostirii tradiţionale, arhaisme şi vocabule dialectale, toposuri şi motive ancestrale ale mitologiei noastre, credinţe populare, personaje fantastice, elemente etnofolclorice semnificative şi puternic iradiante în planul sugestiei lirice: „Pe pământul din cuvânt/ Urcă orbul iedul sfânt/ De moarte ca să ferească/ Lumânarea creştinească// ... Să se ardă să te înghită/ Candela fără ursită (s.n.)/ Să te scuture o dată/ Călăul ce ţi s-arată”. („Blestem de înger, p. 32). Sau: „Lumânare cu noroc/ Capul cui îl pui în joc/ Strigă orbul de sub ape/ Secera ca să îl scape// Bunul nostru Dumnezeu/ A întors pomul din ou (s.n.)/ Crucea să se facă roată/ Piatră – cârpă de la vatră”. („Căinţa târzie”, p. 33).

Într-o asemenea paradigmă stilistică, numeroasele cuvinte de extracţie mitologică şi etnofolclorică, puse în circulaţie/ valoare, se metamorfozează în simboluri polivalente, ce configurează, în cele din urmă, mozaical, o veritabilă reţea simbologică, de fineţe şi un rafinament estet. Un estetism fantast şi ironic-amar, orientat în direcţia unei imaginaţii magice, ca în memorabila poezie „Umbra vinului”: „Coboară moarte coboară/ Patima din stânca rară/ Piatra de sub temelii/ Negura de sub pustii/ Până-n jos la Dumnezeu/ În păcatul cel mai greu/ Ars ucis când revărsat/ Îngeraş transfigurat/ Pas de vorbă peste masă/ Ceas de candelă soioasă/ Vrăjitoare fără rol/ Spaima ursitoarelor/ Scoate carnea la izvor/ Să se stâmpere un dor”. (s.n.)

Este uşor sesizabilă chiar şi în versurile mai sus citate o constantă tendinţă de erotizare a expresiei şi de infuzare cu senzualitate a imaginarului, a rostirii poetice: „Te prefaci că eşti departe/ Apa vie ne desparte .../ Te apropii de departe/ Rasa cărnii arătate/ Te apropii iar de vis/ Taina cărnii ai prezis”. („Doar tu”, p. 86) Sau această mică bijuterie lirică lucrată în filigran şi de o seducătoare, discretă muzicalitate: „Ceteraş de platină/ Vino de mă clatină/ Stâmpără-mă în noroc/ Pe cununa ta de foc// Fă-mă vânt, fă-mă pământ/ Dor sfinţit cu legământ/ Fă-mă cremene în mal/ Poartă în mărgăritar”. („Potopul din urmă”, p. 61).

Modelul folcloric pus în valoare cu predilecţie se dovedeşte impresionant de elastic, de permisiv pentru formule şi tehnici poetice dintre cele mai diverse, ca şi în privinţa temelor, motivelor tematice şi ideaticii ce organizează şi conferă un plus de densitate/ substanţialitate întregului discurs liric. Aşa se face că, în matricea stilistică şi prozodică a versului popular, poeta Luminiţa Cojoacă scrie cu reuşite sensibil egale poezie de factură reflexivă, gnomică, de notaţie şi atmosferă şi stare de spirit, mici alegorii şi parabole existenţiale, secvenţe/ crochiuri peisagiste cu un pregnant relief expresiv/ sugestiv etc.

Ipostaza meditativă este cea mai frecventă şi mai generoasă cu scrisul Luminiţei Cojoacă, numeroasele poeme de această factură fiind înfiorate intens de fluxul subtextual al unui lirism reflexiv elevat: „Nu te chinui femeie/ Să creşti lacrimă în vin/ Prunc curat fără venin.// Nu te chinui femeie/ Să scrii morţii o cerere/ Dumnezeul din aluat/ Să te ierte de păcat” („Păcat de sânge”, p. 17) Sau aceste frumoase şi profunde „Gânduri de femeie”: „Saltă pomul din izvor/ Negura peste pridvor/ Sângele stinge-l în vis/ Moartea peste paradis// Vinul ninge-l peste mal/ Carne aleasă la hotar/ Vinul toarnă-l peste mir/ Crucea fără cimitir”. Ca şi: „Arde înger de hârtie/ Negura din poezie/ Flacăra întoarsă-n carte/ Candela aprinde-o-n noapte// Să stingi vânt să seceri foc/ Carne fără de noroc/ Să arzi vânt să seceri mal/ Lumină înspre hotar”. („Marginea lumii”, p. 49).

Semnalăm, de asemenea, câteva poeme ce sugerează cu o remarcabilă autenticitate estetică o anume atmosferă mitică, fantasmagorică, marcată de ancestrale, metafizice reverberaţii afective: „Mi-este dor de întuneric/ Negură dinspre cuvânt/ Câinii latră arătării (s.n.)/ Flăcări sting în jurământ// Arome de cărni amare/ Se împart peste pământ/ Păcatele noastre toate/ Au orbit ochiul prea sfânt” („Rugă pentru iarnă”, p.5). Sau: „Bat clopote la poarta mică/ Morţii îi cuprind cu frică/Şi-i întorc peste cuvânt/ Mierea omului ce sunt// Carnea de alegi din moarte/ Urlă iedul rău cât poate/ Paşii saltă din aluat/ Şi se scaldă în păcat”. („Apa lui Dumnezeu”, p. 84)

O totală, neclintită încredere în puterea magică, inefabilă a cuvântului de a crea demiurgic o meta-realitate pare a se constitui în resortul primordial, continuu tensionat, ce declanşează în momentele de graţie ale eului poetic tainice, nebănuitele energii creatoare cu care sunt caligrafiate cu fineţe şi rafinament expresiv poemele ce se îmbină mozaical în universul arhaic, tradiţionalist, de o incontestabilă originalitate al poeziei Luminiţei Cojoacă.

VICTOR RUSU

Modelul folcloric pus în valoare cu predilecţie se dovedeşte impresionant de elastic, de permisiv pentru formule şi tehnici poetice dintre cele mai diverse, ca şi în privinţa temelor, motivelor tematice şi ideaticii ce organizează şi conferă un plus de densitate/ substanţialitate întregului discurs liric.

litere

Mariana Şenilă-Vasiliu

O istorie subiectivă a artei în imagini (III)

Credinţă şi culoare

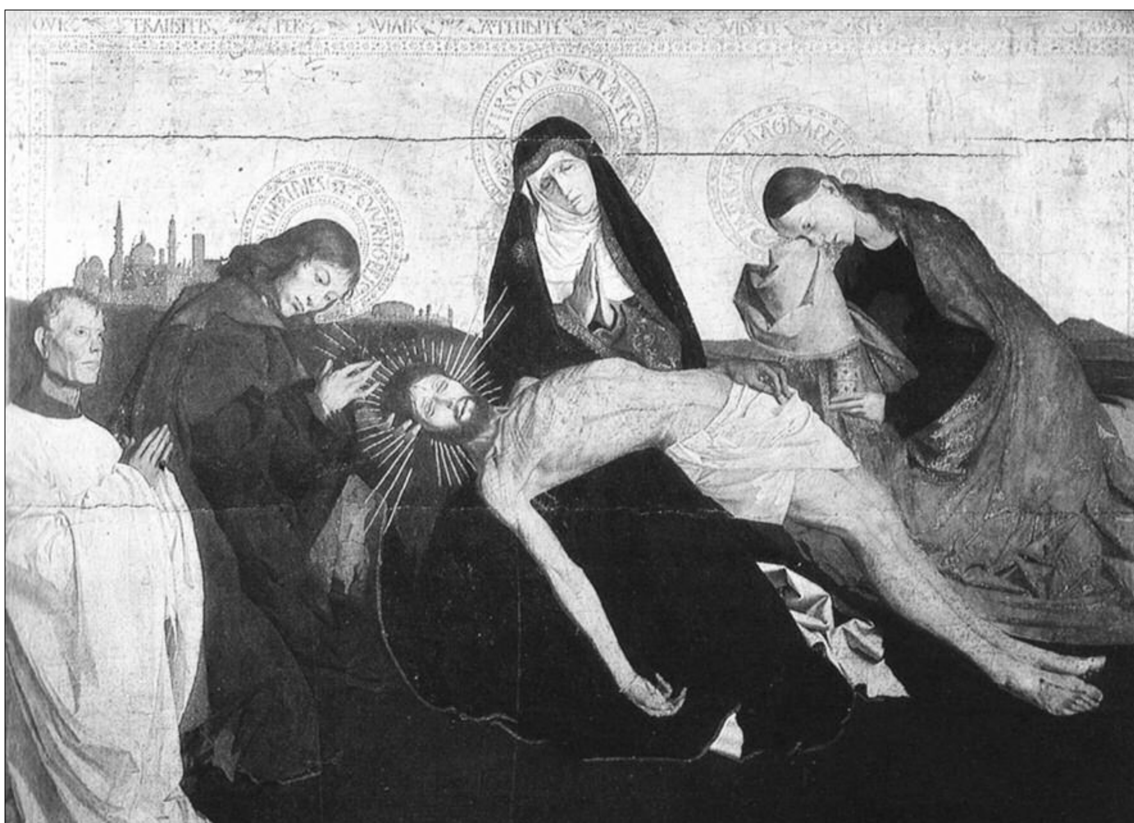
COBORÂREA DE PE CRUCE

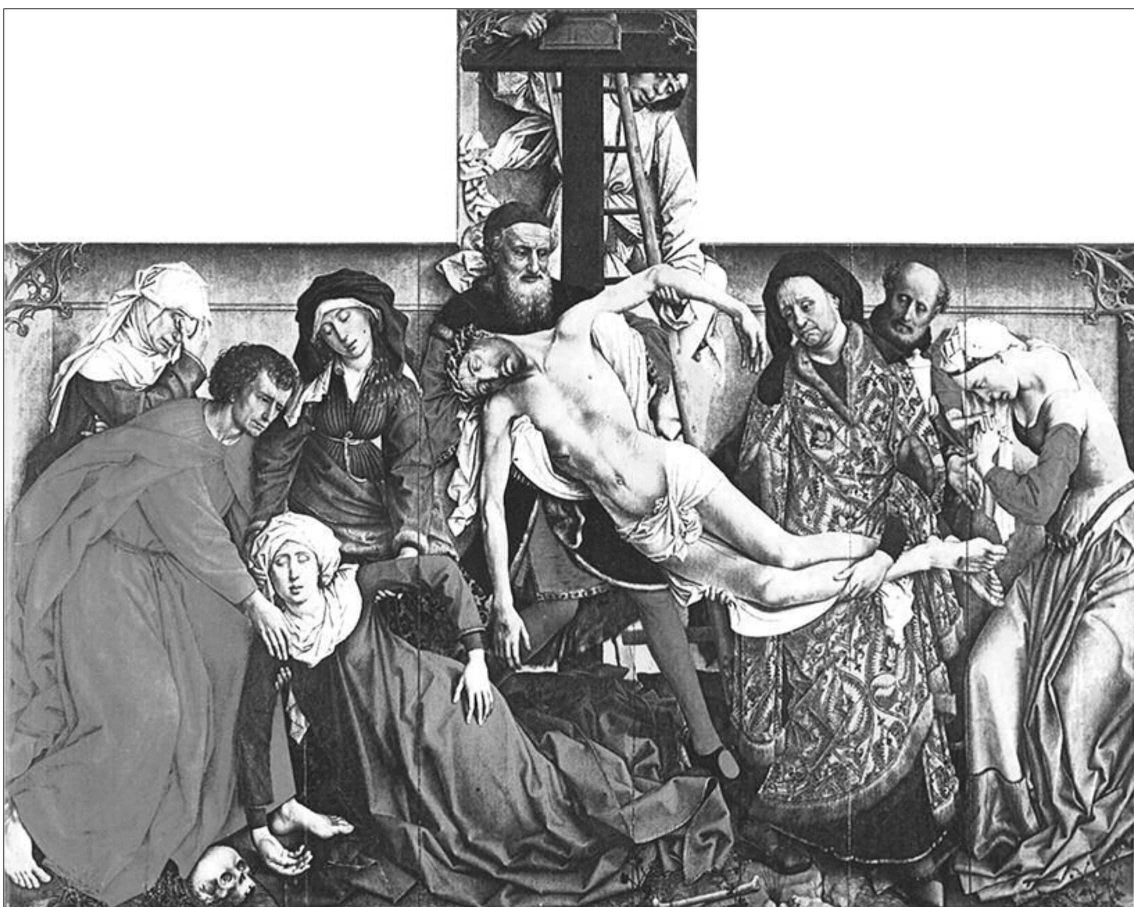
Autor ROGIER VAN DER WEYDEN (1399 - 1464). Pictură în ulei. Anul execuţiei: 1435. Muzeul Prado - Madrid.

PIETA

Autor ENGUERRAND QUARRTON (cunoscut ca activ între 1444 - 1466). Pictură în ulei, executată între 1454-1456. Muzeul Luvru - Paris.

Dintre sutele de coborâri de pe cruce, plângeri ale lui Iisus ori puneri în mormânt văzute prin muzeele Europei, două m-au mişcat în mod special: "*Coborârea de pe cruce*" de la Prado a desăvârşitului pictor flamand Rogier van der Weyden şi "*Pieta*" (de la Avignon), a lui Enguerrand Quarrton/Charreton ori Charretier cum mai este el cunoscut, aflată astăzi la Luvru. În ambele cazuri, măiestria artistică este subordonată sentimentului de trăire sinceră, lucru arareori întâlnit chiar şi la cei mai iluştri artişti ce au pictat acest subiect şi care au ţinut mai degrabă să-şi dovedească virtuozitatea picturală decât tragica trăire a acelui moment. Dată fiind calitatea aparte a celor două picturi, cred că e potrivită compararea lor, chiar dacă între ele există diferenţe de ordin compoziţional, de modalitate artistică şi ca expresivitate.

Van der Weyden face parte, artistic, din şcoala flamandă şi chiar dacă pictural este superior multor pictori care ilustrează calităţile acesteia, el îi depăşeşte cu mult situându-se în grupul personalităţilor singulare. Picard de origine, dar trăind o perioadă îndelungată în sudul Franţei, pictura lui Quarrton este, artistic vorbind, un ciudat amestec dintre goticul francez şi luminozitatea picturii italiene. Dacă pictura lui van der Weyden excelează prin bogăţie cromatică, amploare compoziţională şi tehnică, în ce priveşte folosirea culorii, Quarrton impune mai degrabă prin austeritate coloristică şi expresivitate gotică a formelor. Dragostea pentru detaliile decorative preţios lucrate la van der Weyden, are rostul de a evidenţia prin contrast chipurile îndurerate a celor care participă/asistă la darea jos de pe cruce a trupului lui Iisus. Gama expresiilor, surprinse cu fineţe arată calitatea de bun observator şi pătrunzătoarea acuitate privind psihologia umană. Trece de la calmul fatalist al înţelepciunii bărbaţilor la figurile feminine ce plâng frângându-şi mâinile, de la crisparea dureroasă până la împietrirea chipului livid al Fecioarei leşinate. Amploarea compoziţională cu nu mai puţin de zece personaje, niciodată repetitive ca mişcare sau culoare, închisă în forma aparent rigidă a unui triptic, distonează cu austera compunere cu doar patru personaje din *"Pieta"* din care unul este donatorul. Acesta din urmă ar putea fi, fără vreo pagubă pentru tablou, eliminat, atitudinea sa singulară şi neparticipativă fiind evident o concesie făcută celui care comandase pictura. În timp ce "*Coborârea de pe cruce*" este o explozie cromatică (roşu, un incredibil albastru al veşmântului Fecioarei, verde oliv, ocru şi alb, totul proiectat pe fundalul aurit), "*Pieta*" a lui Quarrton e de o severă sobrietate cromatică la care se mai adaugă şi acel *"ton de galerie"* depus în timp peste pictura originală ceea ce o face şi mai întunecată decât era probabil în realitate.

În timp ce "*Coborârea de pe cruce*" a lui van der Weyden seamănă cu un spectacol tragic a cărui punere în scenă aparţine pictorului, "*Pieta de la Avignon*", prin reducerea la maximum a tuturor elementelor tabloului, de la desenul gotic-expresionist, la reducerea drastică a numărului de personaje şi culoarea surd-austeră exprimă în cel mai firesc mod tragicul momentului. Din contră, de n-ar fi pătrunzătoarea psihologie a personajelor şi impecabila redare a chipurilor îndurerate, din cauza bogăţiei veşmintelor şi a coloritului lor strălucitor, *"Coborârea de pe cruce"* a pictorului flamand ar da impresia unui spectacol mundan, a unui accident care, după definiţia dată de Mircea Eliade, adună lumea la un colţ de stradă. Compoziţional, prin gruparea personajelor şi modul în care face legătura între ele prin corpul şerpuit, fără vlagă a lui Iisus, mişcare reluată în paralel de Fecioara care leşină, van der Weyden e cu mulţi paşi înaintea lui Quarrton, însă tabloul acestuia din urmă, auster peste poate, cu o ordonare a personajelor în tipul consacrat piramidal are mai mare impact emoţional. În cazul tabloului său, privirea nu mai este furată de lucruri colaterale subiectului precum policromia vestimentară şi impecabila redare a materiei, de multitudinea personajelor, de amplitudinea mişcărilor şi perfecţiunea construcţiei anatomice, din contra, ceea ce agaţă de îndată privirea şi atrage atenţia este tragismul pe care îl emană tocmai prin "sărăcia" în toate cele a picturii. Iscusimii lui van der Weyden de a reprezenta corpul Răstignitului coborât de pe cruce prin curbarea sa în formă de *S* inversat, Enguerrand Quarrton îi opune imaginea unui trup intrat în *rigor mortis* aşezat ca un arc pe genunchii Fecioarei. Cu convexitatea toracelui îndrept spre cer, cu mâinile şi picioarele atârnând rigide, cu capul înconjurat de raze ce sugerează originea divină, susţinut de Sf. Ioan, toate acestea dau cea mai dramatică imagine a morţii.

Mult timp *"Pieta"* a fost considerată creaţie anonimă, fiind cunoscută doar drept *"Pieta de la Avignon"*, dar şi aşa era clasată printre capodoperele artei europene a secolului XV. Abia studii recente elaborate ale picturii, care a fost comparată cu alte picturi ale lui Quarrton, au dus la concluzia că *"Pieta"* este opera sa. Expresivitatea tabloului şi calităţile picturale deosebite au făcut ca *"Pieta"* să fie inclusă în cele 1.000 de opere ce constituie tezaurul artistic al Franţei.

Cât despre "*Coborârea de pe cruce"* a lui van der Weyden, considerată chiar din timpul vieţii artistului o capodoperă, e suficient să se ştie că Filip al II-lea al Spaniei era îndrăgostit de această pictură. Cât era el de rege, şi nu unul oarecare ci dintre cei mai temuţi, n-a reuşit să o achiziţioneze de la proprietarii ei, arbaletierii din Louvain în a căror capelă fusese aşezată şi a trebuit să se mulţumească cu o copie pe care a plătit-o fără să crâcnească. Când s-a retras la Escorial a luat copia cu el într-atât era de obsedat de pictura lui van der Weyden. Ce n-a reuşit temutul Filip al II-lea al Spaniei a izbutit sora lui Carol Quintul, Maria de Austria, care a adus în cele din urmă lucrarea la Prado.

Cele două tablouri, deşi diferite din multe puncte de vedere, se impun egal atenţiei vizitatorului, fiecare prin calităţile sale şi amândouă prin desăvârşire artistică. Rămâne la latitudinea fiecăruia să aleagă care-l impresionează cel mai mult. Personal, le iubesc egal pe amândouă.

MAGDALENA CĂINDU-SE

Autor, Tizian Vecellio (1488-1576). Ulei pe pânză. Tablou executat între 1566-1570. Muzeul Ermitaj, Sankt Petersburg.

MAGDALENA LA CANDELĂ

Autor, Georges de La Tour (1593-1652). Ulei pe pânză. Pictură executată între 1630-1635. Luvru, Paris.

Până în secolul XX, când artele au început să se îndepărteze din ce în ce mai mult de ființa umană, dedându-se la fel de fel de „experimente", la efemere spectacole exhibiționiste aflate la periferia fenomenului estetic, ambiția artiștilor a fost să depășească copierea aparențelor realității. Surprinderea corectă a anatomiei, fizionomiei și asemănării cu modelul nu i-a mai mulțumit pe marii pictori sau sculptori, ei au dorit să redea în portret caracterul și însăși sentimentul, acel ceva greu de definit, adeseori mascat sub mimică și gesturi menite să ascundă interioritatea personajului. Marii maeștri ai picturii renascentiste au reușit această performanță pentru că, acolo unde privirii obișnuite îi scapă esența, ochiul exersat al pictorului vede dincolo. Din păcate, temerara încercare a eșuat în gestică artificială și grimasă în baroc, iar în neoclasicism, în sterilitatea înghețată. Din secolul al XIX-lea, când singurul preocupat de redarea acestui „fleac" a fost Degas (a se vedea „Absintul"), mai niciun pictor nu s-a mai arătat interesat de această problemă.

Printre temele majore abordate de pictori în Renaștere a fost și cea a Magdalenei, păcătoasa care se căiește pentru trecutul său libertin, lipsit de moralitate și mai cu seamă de credință. Două tablouri se desprind cu deosebire din nenumăratele pânze cu acest subiect. Prin măiestria artistică și pătrunzătoare percepție în plan psihologic se impun: *„Magdalena căindu-se"*, a pictorului venețian Tizian, și *„Magdalena la candelă"*, a artistului loren Georges de La Tour; prima prin exteriorizarea exacerbată a sentimentului de pocăință, ce-a de-a doua prin interiorizare și introspecție; cea a lui Tizian, prin indubitabilele calități de mare colorist, iar cea a lui Georges de La Tour, datorită austerității și reducerii problemelor cromatice la clar-obscur. Cu toate diferențele de viziune și metode picturale, ambele reușesc marele tur de forță de a reda sentimentele ce o animă pe pocăita Magdalena. Mediteranean, Tizian recurge la imaginea unei senzualități spectaculoase, cu o Magdalenă plină de nuri care se desprinde de sine înecată în lacrimi. Nordic, Georges de La Tour este reținut atât în redarea sentimentului, Magdalena lui e meditativă, închisă în sine, lucru servit perfect de austeritatea în culoare a pânzei, cromatic redusă la tonuri închise, rupte doar de strălucirea albului bluzei și a petei de roșu a fustei, de altminteri singura culoare din întregul tablou. Influențat vizibil de clar-obscurul caraveggesc, cel cu o singură sursă de lumină, La Tour are abilitatea de a evita duritatea decupajului dintre umbră și lumină, recurgând la trecerea prin tonuri blânde, fără acea tăietură ca de cuțit la care Caravaggio avea obiceiul să recurgă, mai cu seamă la început. În plus, Magdalena în viziunea lui La Tour este o țărancă oarecare, foarte departe de curtezana pictată de Tizian. Desculță, îmbrăcată simplu cu o bluză albă, care-i cade pe umăr, semn al unei vag reminiscente senzualități, și o fustă roșie, cu mâna dreaptă rezemată de craniul pe care îl ține pe genunchi - *Memento mori!* - și cu cea stângă sprijinind bărbia, Magdalena privește lumina candelei cufundată în meditație. Capul, pe trei sferturi întors, ale cărui trăsături mai mult se ghicesc decât se văd, arată lepădarea de cele lumești. Cărțile de pe masă, crucea de lemn pe care ele se sprijină și candela spre care își întoarce fața nu țin de recuzită, ci sunt simboluri: cărțile înseamnă înțelepciunea la care aspiră, crucea de lemn sugerează crucea pe care avea să fie răstignit ulterior Iisus, iar lumina candelei semnifică credința la care sufletul ei chinuit aspiră. Întunericul care o înconjoară și care cotropește pânza, redat prin tonuri închise, dincolo de metoda de lucru în clar-obscur a pictorului, simbolizează negura sufletească din care Magdalena se desprinde treptat. Singurele lucruri luminate sunt feștila arzândă a candelei și pieptul ei în dreptul inimii, aluzie la sufletul care se eliberează de trecutul tulbure, aspirând spre Dumnezeu. Cu toată simplitatea lui, cu toată parcimonia lui coloristică, tabloul lui Georges de La Tour este impresionant din toate punctele de vedere, și artistic și în plan psihic.

Cu *„Magdalena căindu-se"* a lui Tizian lucrurile stau altfel. Neconform în mare parte cu imaginea păcătoasei urâțite de suferința sufletească și plâns, uscată de atâta post și rugăciunea în care stăruie, Magdalena lui Tizian contrazice imaginea stereotipă, ea e femeie tânără, frumoasă, cu nuri voluptuoși. Cămașa de pânză subțire, semitransparentă, abia se aține pe formele rotunde și provocatoare. Un șal cu care se învelește neglijent, părul blond roșcat/blond venețian – culoare specifică lui Tizian - despletit, ale cărui șuvițe se împreună precum un colier prețios în jurul gâtului plin și senzual, completează prea lumeasca ei imagine. Doar mâna dusă la piept și ochii înotând în lacrimi înălțați spre cer a rugă arată zbuciumul păcătoasei care se căiește pentru trecutul ei nedemn și lipsit de credință. Ca și în cazul picturii lui La Tour, imaginea ei este completată de un craniu, simbol al efemerității și fragilității vieții pământești, al morții. Peste craniu stă o carte de rugăciuni, probabil. Pentru a accentua tragismul și lupta ce se dă în sufletul ei, fundalul tabloului a fost împărțit în două, într-o parte un cer vânăt pe care se profilează crengile răsfirate de vânt al unui copac tânăr, iar în cealaltă el e întunecat, aproape negru. Cu excepția unor pete de verde închis, descifrabile doar după o îndelungă și chinuitoare studiere a suprafeței pânzei, singurul lucru lizibil este semnătura lui Tizian. Partea întunecată a fundalului face trimitere la trecutul plin de păcate și nedemn al Magdalenei, iar cea cu copacul care se zbuciumă pe cerul, nici el senin, simbolizează starea ei sufletească torturată deopotrivă de amintiri chinuitoare, de căință, dar și de dorința fără margini de a-i fi iertat trecutul și mântuit sufletul.

Întâiul lucru care îl atrage pe privitor este chipul de o frumusețe clasică al Magdalenei înnobilat de adânca și adevărata căință care se citește în ochii săi mari înecați în lacrimi. Ca și în cazul misteriosului zâmbet al Giocondei, expresia ochilor nu ține de caligrafierea corectă a anatomiei, ci de inegalabila măiestrie picturală a lui Tizian, de știința și tehnica artistică, de subtilitatea griurilor folosite, de acel ceva care face dintr-un artist adevărat o coardă ultrasensibilă capabilă să restituie în culoare sufletul, nimicul ăla chemat sentiment. Cheia tabloului este mâna păcătoasei cu chemări de sfântă dusă la piept, în dreptul inimii. În această mână se întretaie toate axele tabloului, semn că plasarea ei acolo nu este întâmplătoare. Inima, care nu se vede, devine astfel locul geometric compozițional al pânzei, dar și cel de întâlnire al sentimentelor Magdalenei: în ea, iubirea nesfârșită se întretaie cu suferința cea mai adâncă, cu căința și cu dorința arzătoare de a fi iertată și mântuită. Și toate acestea se împlinesc prin mijloacele artei.

Tizian a fost un maestru al ordonării compoziționale. Sub înșelătoarea aparență a distribuirii elementelor la întâmplare, nimic nu este lăsat la voia hazardului, totul este riguros gândit. La Tizian, mai mult poate decât la alții, se poate vorbi de inteligență plastică. Sub aparența jocului întâmplării, a poziționării mâinilor, a umărului dezgolit și al cărții sfinte e un crescendo care merge de jos în sus, de la stânga la dreapta, înspre vârful portretului piramidal, compus astfel încât centrul de interes pictural și emoțional să fie chipul Magdalenei întors spre cer și impresionanții ochi plutind în lacrimile căinței.

Tizian a fost un mare colorist. *„Magdalena căindu-se"* e o simfonie de griuri și tonuri de alb vibrate, de ocruri luminoase și brunuri aurii roșcate. În masa de griuri colorate, tonica, culoarea fără de care tabloul ar fi eșuat într-o tonalitate ștearsă, lipsită de viață, este formată de grupajul de dungi roșii de pe șal alternate cu alburi calde, totul întărit de prezența unui negru grizat. Pictorul a știut când, cât și unde să întrerupă formele și să alterneze petele de culoare. Folosirea pasajului, acea zonă de trecere, dar și de unire a petelor de culoare, a scos pânzele sale din încremenirea și vidul sub care erau pictate tablourile prerenascentiste. Și cum se vede în cazul picturii lui David, chiar și la mult timp după el.

Nu există cuvinte potrivite pentru a traduce ce a însemnat pictura marilor maeștri, tablourile lor nu pot fi „povestite", ele trebuie văzute, nu în albumele de artă, nu în documentarele filmate, oricât de bine făcute, ci în muzee, acolo unde le e locul. Impactul originalului asupra iubitorului de artă este adesea cu adevărat copleșitor, așa cum mi s-a întâmplat și mie la întâlnirea cu picturi atât de divergente ca viziune cum este cazul celor două Magdalene, una pictată de venețianul Tizian, cealaltă de lorenul La Tour.

Printre temele majore abordate de pictori în Renaștere a fost și cea a Magdalenei, păcătoasa care se căiește pentru trecutul său libertin, lipsit de moralitate și mai cu seamă de credință. Două tablouri se desprind cu deosebire din nenumăratele pânze cu acest subiect.

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Complexul Expoziţional „Casa Cărţii", expoziţia de pictură sub genericul „Emoţie şi Culoare", realizată de Adelia Bogdan. Născută în Bucureşti, de profesie asistent medical, autoarea simte chemarea culturii încă din tinereţe, absolvind cursurile Şcolii Populare de Arte din Piteşti şi din Piatra Neamţ. Adelia Bogdan are numeroase lucrări de artă plastică în colecţii particulare din ţară, dar şi în Ungaria şi Polonia, precum şi un dosar voluminos de poeme, din care citeşte la evenimentele culturale unde este invitată. La vernisajul expoziţiei de la „Casa Cărţii" i-au fost alături familia, prieteni, poeta Allora Albulescu, promotorul cultural Adina Perianu, filologul Petru Pistol, artistul plastic Ion Bratu, redactorul-şef al revistei „Carpatica", scriitorul Nicolae Cosmescu, elevi şi cadre didactice de la Colegiul Naţional „Zinca Golescu". "Dincolo de pânză vedem prezentul, visul şi realitatea şi comunicăm prin culoare", este mesajul autoarei pentru cei interesaţi de arta sa.

Festivalul Cântecului Muntenesc

Lansarea volumului „Dintr-o Palmă"

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, o nouă ediţie a proiectului sub genericul „Poveşti de Viaţă - Poveşti de Suflet cu Denisa Popescu". Invitatul poetei Denisa Popescu a fost directorul cotidianului Argeşul, jurnalistul şi scriitorul Mihai Golescu, iar publicul constituit din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic „Maria Teiuleanu", creatori şi consumatori de cultură s-a delectat preţ de un ceas, cu un interesant dialog despre mass-media, educaţie şi cultură. „Educaţia şi cultura omoară fiara din noi, fiara cu care ne naştem. Mă zdruncină intrarea în normalitate, pentru că suntem atât de răvăşiţi. Prima mea iubire a fost lectura, sunt un pui de ţăran, când eram mic, tata ne citea din Biblie, era ca o slujbă, făcută pentru Cel de Sus, iar acel Decalog trebuie însuşit de fiecare, pentru că ne ţine în formula civilizată", le-a spus Mihai Golescu celor prezenţi.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova o nouă ediţie a Cenaclului „Armonii Carpatine". Evenimentul a cuprins o lectură publică susţinută de membri şi simpatizanţi ai Ligii Scriitorilor din România şi de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeş, care au citit poeme şi fragmente din creaţiile proprii: scriitorii Vasile Dorin Ghilencea, Ion Dincă, poeţii Nicolae Branişte, Constantin Teodor Craifaleanu, Adrian Mitroi, studenţii Marius Ionescu, Denisa Coroja, Marina Pantazi. Grupul Vocal „Armonia", sub conducerea dirijorului Nicolae Perniu a completat atmosfera cu un recital muzical pe gustul publicului format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Tehnic „Armand Călinescu" şi alţi consumatori de cultură. În cadrul cenaclului a mai avut loc lansarea noului număr al revistei „Carpatica", publicaţie de literatură locală, cu apariţie trimestrială, coordonată de scriitorul Nicolae Cosmescu.

■ Primăria Municipiului Piteşti şi Consiliul Local, prin Centrul Cultural Piteşti au organizat vineri, 30 septembrie, la Centrul Multifuncţional, a doua ediţie a Festivalului Cântecului Muntenesc. Evenimentul, coordonat de profesorul de canto popular Valentin Grigorescu a cuprins recitaluri de folclor din zona Muntenia, susţinute de interpreţi amatori şi profesionişti, precum şi recitaluri extraordinare, ale unor artişti consacraţi ai muzicii populare româneşti: Elisabeta Turcu, Nineta Popa, Niculina Stoican, Polina Gheorghe, Valentin Grigorescu, Emilia Ghinescu, Rodica Oprican, Zina Ghiţulescu, Gabriel Dumitru. Acompaniamentul a fost asigurat de Taraful „Zavaidoc", sub îndrumarea dirijorilor Virgil Iordache şi Victor Buştean.

■ Ziua Internaţională a Persoanelor Vârstnice a fost sărbătorită la Piteşti, sâmbătă, 1 octombrie, printr-un spectacol de folclor şi muzică de petrecere, oferit de Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti şi de Consiliul Judeţean Argeş, prin Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş. Manifestarea, desfăşurată în Piaţa Vasile Milea a atras un public numeros, amator de distracţie în aer liber. Evenimentul a fost susţinut de Orchestra „Doina Argeşului", dansatori de la Palatul Copiilor din Piteşti, Valentin Grigorescu, Mariana Popa, Daniela Cernea, Rodica Oprican, Florin Ciocârlie, Ansamblul Folcloric „Doruri Argeşene", Grupul Vocal „Armonia".

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, un spectacol muzical-literar, dedicat Zilei Internaţionale a Vârstei a Treia. Manifestarea a cuprins un recital de muzică populară şi de petrecere, oferit de Grupul Vocal „Armonia", coordonat de col.(r) Nicolae Perniu, precum şi melodii îndrăgite şi poezii, interpretate de membri ai Ansamblului Folcloric „Doruri Argeşene", condus de Florica Bratu, preşedintele Asociaţiei „Eurosenior" a Pensionarilor şi Expropriaţilor din România. Preţ de un ceas, publicul format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic „Maria Teiuleanu", creatori şi consumatori de cultură s-a delectat cu un program artistic bogat şi diversificat, dăruit cu bucurie de către distinşii reprezentanţi ai pensionarilor argeşeni.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Uniunea Scriitorilor din România Filiala Piteşti au organizat în Sala Ars Nova, lansarea volumului de proze scurte cu titlul „Dintr-o Palmă", de Ion Lică Vulpeşti. Originar din satul Vulpeşti, judeţul Olt, autorul, absolvent al Institutului de Limbi Străine Bucureşti şi al Facultăţii de Filologie din cadrul Universităţii Bucureşti, membru al USR Piteşti a publicat până acum volumele: "Ziua cu gândurile-n hăţuri", în anul 1981, „După-amiezi cu cai" în 1987, romanul disident „Dom Petrică şi celelalte", în 1991, cartea „Mireasa cu mâna ruptă", în anul 2000, „Prinţul Cenuşiu", în 2001, volumul intitulat „O poală cu ouă", în 2006. Noua apariţie editorială, cu titlul „Dintr-o Palmă" a stârnit interesul cititorilor, care s-au delectat preţ de mai bine de un ceas, cu zicerile unor importanţi literaţi argeşeni, privind creaţia literară a maestrului Ion Lică Vulpeşti: scriitorii Dumitru Augustin Doman, Mihai Golescu, George Rizescu, poeţii Florian Stanciu, Constantin Vărăşcanu, Amalia Constantinescu, Florian Silişteanu, profesorul de limba şi literatura română Vasile Ghiţescu. Iar distinsul autor a dialogat cu publicul în nota-i plină de umor şi înţelepciune, confirmând spusele prietenului şi colegului de breaslă, George Rizescu: „Un scriitor de talia profesorului Ion Lică Vulpeşti este o instituţie de cultură în sine".

■ Sărbătoare frumoasă la Piteşti, prilejuită de Târgul "Toamna Piteşteană", manifestare de tradiţie a urbei, ajunsă la a 11-a ediţie. Evenimentul, organizat de Primăria Municipiului Piteşti şi Consiliul Local a reunit în Piaţa "Vasile Milea" un număr mare de producători şi comercianţi de fructe, legume, flori, must şi produse agro-alimentare de sezon. La deschiderea oficială au participat reprezentanţi ai administraţiei judeţene şi locale, care au vizitat, degustat şi au cumpărat câte ceva din îmbietoarele exponate. Atmosfera a fost animată de un spectacol de folclor, susţinut de artişti ai Centrului Cultural Piteşti: Valentin Grigorescu, Grupul Vocal "Zavaidoc", Taraful "Zavaidoc", Violeta Dincă, Iulian Ghiţă, Rodica Oprican.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Clubul Româno-Arab de Cultură şi Presă au organizat în Sala Ars Nova de la Casa Cărţii, simpozionul cu tema „Cultura Violenţei şi Violenţa Culturii", susţinut de jurnalistul de origine palestiniană, Ahmed Jaber. Scriitor, membru fondator al Clubului Româno-Arab de Cultură şi Presă, analist pe problematica Orientului Mijlociu, distinsul invitat şi-a expus viziunea despre violenţă, potrivit căreia, omul se naşte cu un sâmbure de violenţă, care poate fi controlată şi temperată numai prin educaţia primită în familie şi în societatea în care trăieşte. Ahmed Jaber şi-a continuat prelegerea despre violenţă în contextul conflictelor care apar în Orientul Mijlociu, tensiuni care conduc la fenomene de terorism, avându-i autori pe indivizii lipsiţi de educaţie şi cultură. La eveniment au participat interactiv elevi, cadre didactice de la Colegiul Tehnic „Armand Călinescu", poeţi, scriitori, istorici, jurnalişti şi alţi consumatori de cultură.

CARMEN ELENA SALUB

„Emoţie şi Culoare"

„Cultura Violenţei şi Violenţa Culturii"

actualitate

Jurnal teatral

PLIMBARE DE SEARĂ, PE „STRADA CHOPIN”

Noapte, ploaie, gânduri... aromă de cafea cu parfum de vise, la Godot Café–Teatru în Centrul Vechi al Bucureştiului de altădată... Câte spectacole am văzut în acest loc magic! Cunosc bine, atât de bine, fiecare colţişor al cafenelei... Aici am întâlnit aproape toate generaţiile de actori: începând cu Rodica Mandache, Manuela Hărăbor, Magda Catone, Maia Morgenstern, Mircea Rusu, până la Vlad Zamfirescu, Medeea Marinescu, Marius Manole, Andrei Aradits [Orovici], Ilinca Monolache, Dan Bordeianu, Mirela Zeţa, Mişa Şerban, Constantin Diţă, Andreea Grămoşteanu, Dan Rădulescu, Corina Moise, Cătălin Babliuc şi mulţi alţii. În seara aceasta, o seară caldă de toamnă târzie, când spiritul verii zâmbeşte discret, în amintire, nelăsându-se dus pe deplin, mă întorc, cu un gând nostalgic, la Godot Café, locul unde stagiunea nu se închide niciodată...

Cu o zi înainte intrasem deja în lumea de basm a Principesei Martha Bibescu şi a Palatului de la Mogoşoaia, iar mâine voi fi la Teatrul Metropolis, alt loc al Bucureştiului, care îmbină vechiul şi noul, deopotrivă. Mâine îi voi revedea pe Marius Bodochi şi pe Cristiana Răduţă-Bobic în „Jurnalul plăcerii” de Jean-Claude Carrière, sperând să pot găsi bilete şi la „Paganini”, în regia lui Mick Davis/ Alexandru Nagy, regizor secund, piesă cu o distribuţie de excepţie, ce îmbină monştrii sacri al scenei româneşti cu tinerii meniţi să le calce pe urme (de la Gelu Niţu – Episcopul Janin, Mihai Gruia Sandu – Satan, Ana Ciontea – Teresa Paganini, Claudiu Bleonţ – Napoleon Bonaparte până la Tudor Aaron Istodor – Niccolo Paganini şi Cristina Mihăilescu – una dintre fetele de la curte). Dar până mâine... rămân ancorată în prezentul ce mi-l oferă ziua – sau mai bine zis seara – de astăzi, pentru că este trecut deja de ora 18:30. Mă grăbesc să ajung, cu un taxi, pe „Strada Chopin, nr. 10”. Pardon, pe strada Blănari, nr. 14, pentru a viziona spectacolul numit „Strada Chopin”... Uneori, o mică încurcătură, ca pe vremea lui nenea Iancu, nu strică, ba chiar stârneşte un zâmbet, într-un colţ de privire, de suflet, de gură...

Intru în cafenea–teatru şi aştept să înceapă piesa, în regia tânărului Andrei Vizitiu. Actorii, alţi doi tineri frumoşi şi talentaţi, Steliana Bălăcianu şi Thomas Ciocşirescu – pe care îi mai văzusem, stagiunea anterioară, la Teatrul Bulandra în piesa „Obiceiuri necurate” de Tom Smith (regia: Mihai Constantin), alături de Gelu Niţu – sunt născuţi anume pentru lumina ce pâlpie pe scenă, când toate celelalte lumini ale sălii, se sting şi orice murmur amuţeşte, în braţele unei tăceri depline.

„Strada Chopin”, nr. 10, este genul de piesă ce-şi însuşeşte acea dimensiune clasic-romantică, a unui început timid de iubire, la prima vedere, între un tânăr actor, Matei şi o tânără „actriţă amatoare”, Ana, patroana unei băcănii. Precum spunea Coco Chanel că luxul este „opusul vulgarităţii”, nu al sărăciei, aşa cum „cred unii oameni”, veţi regăsi în această piesă atât cuvintele ei, cât şi scene de film cu actori de neuitat (Manuela Hărăbor şi regretatul Adrian Pintea din „Pădureanca”), vă veţi convinge singuri că „moda trece, stilul rămâne” (Coco Chanel): acel stil al bunului–simţ, ce nu se demodează niciodată. Vinul vechi şi roşu, din podgoriile noastre, devine autentic, ascunzându-se, subtil şi ingenuu, sub numele unei firme franţuzeşti. Un nume cunoscut, în spatele unei etichete abstracte... Jazz-ul, blues-ul, replicile inteligente – şi din când în când acide – pline de substat, ale personajelor, atmosfera jovială, stropii de ploaie, transformaţi curând în şuvoaie torenţiale, garantează succesul acestei piese în stil retro. Actorii cuceresc prin naturaleţe, prin eleganţă, prin puterea dăruirii totale, în faţa publicului spectator, în faţa veritabilului act artistic, purificat de cuvintele vulgare şi de conotaţiile obscene ale momentului de tranziţie spirituală.

„Păstrează-ţi tocurile, capul şi standardele înalte” pentru că „simplitatea este cheia eleganţei adevărate” spunea Coco Chanel. „Strada Chopin” – mai mult decât o piesă de teatru a anilor noştri – este o lecţie frumoasă de viaţă, o lecţie a simplităţii trăirilor profunde, a eleganţei spirituale, a decenţei stoice într-o lume încăpăţânat de indecentă. „Strada Chopin” este calea capabilă să abată individul, din drumul instinctiv al atracţiei primitive şi implicit interesate spre interiorul său vibrant, nealterat încă de lumea desuetă, de viaţa aflată la limita derivei dureroase a speciei umane. „Strada Chopin” este drumul ce duce trupul spre suflet, haosul spre creaţie...

A.E. CONSTANTINESCU

„Strada Chopin”, nr. 10, este genul de piesă ce-şi însuşeşte acea dimensiune clasic-romantică, a unui început timid de iubire, la prima vedere, între un tânăr actor, Matei şi o tânără „actriţă amatoare”, Ana, patroana unei băcănii.

Povestea primului român...

(urmare din p. 32)

negru, mi-am zis, şi am luat-o de la capăt...” Curiozitatea mea m-a făcut să-l întreb pe Avram dacă în timpul cursei te mai poţi odihni, din când în când, făcând pluta sau schimbând stilul de înot. „Regulile sunt foarte clare. Când te înscrii trebuie să alegi unul din cele patru stiluri: crowl, brass, spate sau fluture. Nu le poţi alterna. Eu am ales, normal, stilul crowl. Brass-ul e mai economic dar înaintezi greu. Stilul fluture e cel mai greu dintre toate. Numai vreo 2-3 oameni au reuşit folosind acest stil. Chiar dacă ţi s-ar permite să faci pluta, te iau curenţii. Şi când faci pauza de alimentare ai la dispoziţie doar 10-15 secunde. La o jumătate de oră, pilotul opreşte barca, te apropii de ea şi ţi se aruncă bidonul. Bei shake-uri la care eu am mai adăugat şi batoane de cânepă.”

Duşmanul nr. 1, Hipotermia, a fost învins, definitiv, la Jieţ

„Anul acesta am dat bătălia finală şi am câştigat războiul. Am avut trei bătălii pierdute în *Iadul de gheaţă* şi, acum, am învins definitiv. Am făcut micuţa mea revoluţie. Atenţie! A mai fost un român care a traversat, neoficial, Canalul pentru că a făcut-o în costum de izopren. El se numeşte Andrei Roşu de la formaţia *Gaz pe foc* şi a traversat Mâneca în cadrul unui trialton desfăşurat pe distanţa Londra – Paris. Îi zice *To Arch to Arch. De la Arc la Arc.* Un englez a realizat acelaşi lucru dar anul acesta a vrut să traverseze Canalul pentru ca performanţa să-i fie luată, oficial, în seamă. Dick Thomas a traversat, în 2014, Canalul în costum de izopren. Acum a vrut s-o facă doar în costum de baie. Englezii socotesc că dacă eşti sănătos şi vrei să faci performanţă a te îmbrăca în izopren e o blasfemie. El a murit chiar cu o zi înainte de a înota eu. A fost foarte aproape de ţărmul francez dar nu l-a atins...” Avram Iancu a realizat, din precedentele trei încercări, că duşmanul nr. 1 în *Iadul de gheaţă* i-a fost hipotermia. S-a hotărât să găsească, acasă, o apă mai rece decât cea din Canal şi să se antreneze acolo. A găsit-o pe Jieţ. Apa avea 10 grade, era suficient de adâncă şi *bazinul* era în faţa unei vâltori. Trebuia să înoţi din greu ca să rămâi pe loc. A făcut două antrenamente pe zi, între 10 minute şi o jumătate de oră. Fetele sale l-au însoţit şi l-au cronometrat de fiecare dată. Când a ajuns în apa Canalului (care are între 13 şi 18 grade) apa i s-a părut caldă. Până să plece în ultima sa aventură a înotat 12 ore neîntrerupt, în bazinul acoperit de lângă Şcoala nr. 5 din Petroşani, pentru „Bunicii Văii Jiului” şi alte 13 ore pentru Ana Rut, o fetiţă cu nenumărate necazuri fizice. A făcut-o în lacul de acumulare de lângă ‚Masa tăcerii” din Târgu Jiu şi a strâns, pentru fetiţă, vreo mie de euro. Ambele acţiuni au avut ca scop strângerea de fonduri pentru cei mai năpăstuiţi decât noi.

La atac, în Iadul de gheaţă, cu cereale înmuiate în apă!

A patra oară, Avram a stat la Dover vreme de o lună, în aşteptarea unul culoar meteorologic care să-i fie cât de cât favorabil. De două ori a a fost programat în cursă, de două ori i s-a anulat plecarea. “De două ori am sărit din schemă aşa că am hotărât să mă întorc acasă şi să mă prezint la serviciu. Vineri, englezii m-au anunţat că urmează cinci zile foarte bune pentru înot. Sâmbătă, m-am urcat în avion şi am zburat la Londra, făcând trei escale pe ruta Timişoara-Munchen-Franckfurt. O zi întreagă am călătorit. N-am găsit nici un bilet *lowcost* pentru Londra. Duminică m-am odihnit bine. Eram foarte determinat şi eram convins că a venit *Ziua cea mare*. Ziua Z. Dimineaţa am mâncat un bol mare de cereale înmuiate în apă”. „Laptele nu era bun?, am fost curios să aflu. „N-am vrut să risc o reacţie adversă între lapte şi gelurile energizante. Era ca şi cum ai bea lapte cu bere. Apoi mi-am preparat shake-ul meu compus din batoane bio de cânepă de la *Canah*, banane, lămâi şi miere. Am mai băut şi o ciocolată caldă. Luni am înotat. La un moment dat a înotat o oră alături de mine, pe la jumătatea cursei, şi un turc. Ne-am împrietenit *Între ziduri* şi am aflat că era cel mai în vârstă turc care a traversat, vreodată, Mâneca. O făcuse de două ori şi acum, din prietenie, a vrut să-mi arate că e alături de mine. Vorbea foarte prost englezeşte dar a compensat totul prin prietenia pe care mi-a arătat-o. În barcă aveam dreptul la şase însoţitori. Eu eram doar cu soţia şi au mai venit, alături de noi, nişte români stabiliţi la Londra. Ei au fost cei care m-au susţinut pe tot parcursul. Tonul îl dădea, de fiecare dată, turcul. Pilotul m-a anunţat cu 12 ore înainte şi... asta a fost tot. Am plecat pe 29 august, la ora 9 dimineaţa şi am ajuns la Callais în ziua de 30 august, la ora 1:58, ora Londrei. În România era ora 3:58”.

Despre fericire. O reţetă autohtonă

La Dover, după marea sa ispravă a fost să-i viziteze pe colegii săi de la biblioteca din oraş. Deşi oraşele Dover şi Petroşani sunt asemănătoare ca mărime, biblioteca englezilor e cu mult mai mare. Aşa e la ei... A noastră ocupă doar etajul unui fost dispensar de cartier. “Biblioteca din Aeroport” a fost ideea materializată a fostului primar Carol Schreter. La parter, e „Clubul pensionarilor” şi o Casă de ajutor reciproc, un loc unde îţi poţi plăti şi ajutorul de deces. Pentru a-şi realiza visul, Avram Iancu şi-a luat două luni de concediu fără plată. La bibliotecă, omul nostru câştigă, pe lună, cam 14 milioane lei vechi. Avram vrea să-şi cumpere, acum, un costum nou, cravată şi pantofi noi pentru că va fi invitat, oficial, la Târgu Jiu, la sărbătoarea lui Brancuşi. El a înotat şi pentru „Cuminţenia pământului” iar Gorjul vrea să-l omagieze şi pentru asta. „Vine şi preşedintele ţării şi nu pot să merg oricum...”, îmi zice Avram. „Ţi s-a schimbat viaţa după ce ai traversat Canalul?”, l-am întrebat la finalul întâlnirii noastre. „Da. În primul rând, mi s-a schimbat viaţa mea interioară. Sunt fericit....”

Post Scriptum. A doua zi după marea sa ispravă, Avram a primit acasă un plic venit din partea Primăriei Petroşani. L-a deschis cu emoţie şi speranţă dar s-a desumflat instantaneu. Fiscul îl înştiinţa că a rămas în urmă cu plata impozitelor comunale şi îl invita să treacă urgent pe la ghişeele instituţiei.

N.R. După scrierea acestui reportaj, lucrurile s-au mai îndreptat în ceea ce-l priveşte pe Avram Iancu cel contemporan cu noi. La propunerea lui Mihai Barbu, de data aceasta din postura de consilier local la Petroşani, Avram Iancu a primit titlul de cetăţean de onoare al Petroşanilor.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu opere de artă având subiectul *Maria Magdalena*.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com,
http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu

Povestea primului român care a traversat, doar în chiloţi şi cască, English Chanel

Bibliotecarul Avram Iancu zice că ideea de a traversa înot Canalul Mânecii i-a venit după ce a citit o carte despre Înotul în spaţii deschise. Acolo a găsit povestea unui soldat din armata franceză, pe numele lui Jean Sallati, care, după înfrângerea lui Napoleon de la Waterloo, şi-a luat soarta în propriile-i mâini. Riscând să fie deportat, Sallati a preferat să înoate neîntrerupt timp de 30 de ore şi a fost primul om care a traversat Canalul, de pe un ţărm pe altul. Graţie acestei mari performanţe umane, Sallati a fost, cât a mai trăit el, un om liber. Apoi, Avram al nost' a aflat că prima traversare, în scop sportiv, i-a aparţinut căpitanului Mathew Webb din Marina engleză. El a traversat Canalul, de la Dover la Callais, după 21 ore şi 39 de minute. Evenimentul s-a întâmplat în ziua de 28 august 1873, după ce căpitanul Webb a avut, anterior, două tentative nereuşite. De atunci, regula britanică impune ca, pentru a fi omologată, această traversare trebuie neaparat s-o faci doar în chiloţi de baie şi cască, fără nici un accesoriu suplimentar. Costumele de neopren sunt interzise cu desăvârşire.

Avram Iancu nu era, însă, un novice atunci când l-a bătut gândul ca el să fie primul român care va traversa Mâneca. Era, la acea dată, un triatlonist care parcurgea înot lacurile ţării, străbătea pe bicicletă drumuri de munte şi alerga, de nebun, sute de km. Era un fel de „Iron Man" al Văii Jiului.

„Îl ştii pe Avram Iancu?", l-am întrebat eu. „Care Avram Iancu?", îmi răspunde el. „Cum care?", mă revolt eu inutil...

Omul nostru a traversat Canalul Mânecii din a patra tentativă. Când toată lumea îl credea un „looser" care n-are altceva mai bun de făcut decât să-şi încerce, periodic, norocul la Dover, Avram ne-a declarat că modelul său a fost un englez. Numele lui e Thomas William Burch. El a vrut, neaparat, să fie cel de-al treilea pământean care traversează înot Canalul dar pentru asta a trebuit să aştepte vreme de şapte ani. În tot acest timp Burch şi-a încercat norocul de 15 ori iar, în acest interval, i s-a născut un copil şi a devenit un onorabil tată de familie. Odată, Burch a înotat 24 de ore şi mai avea doar 800 de metri până la ţărmul francez. Din cauza curenţilor, a oboselii, a durerilor fizice de nedescris şi a tulburării minţii (care în acele momente, îţi poate juca tot felul de feste) omul s-a dat bătut. Într-un final fericit, Burch a fost considerat al treilea om din istorie care a trecut înot din Anglia în Franţa. Noi vă vom spune în continuare povestea celor patru tentative ale românului Avram Iancu de a-şi atinge visul. Eroul nostru e bibliotecar la Petroşani, are 40 de ani şi trei fetiţe (Flavia - 11 ani, Andrada - 9 ani şi Adina de 2 ani). Are 1,63 m înălţime şi cântăreşte 68 kg. După ultima sa ispravă a slăbit vreo 4-5 kg, ajungând, acum, la greutatea ideală. Noi am stat de vorbă, pe îndelete, la bibliotecă şi, ulterior, într-o cafeanea dintr-o staţie de benzină din Petroşani. La bibliotecă, până Avram şi-a conectat copiii la internet am rămas faţă în faţă cu un tânăr ce avea privirile pierdute în zarea cea albastră. „Îl ştii pe Avram Iancu?", l-am întrebat eu. „Care Avram Iancu?", îmi răspunde el „Cum care?", mă revolt eu, într-un mod total inutil. „Ăla care pictează?", mă întreabă, candid, potenţialul cititor al bibliotecii. „N-ai ghicit", îi zic eu. „Avram Iancu, înotătorul!" „Care înotător?", m-a întrebat el. L-am lăsat în plata Domnului şi am plecat cu Avram Iancu să discutăm în altă parte. Pe drum, am văzut pe un zid de bloc o inscripţie tâmpită, multiplicată cam peste tot în oraşul nostru, cel rămas fără fotbal de performanţă. Cred că o ştiţi şi dv. E aia cu „Doar Jiul contează!" Pe dracu'... Ne aşezăm la o masă. Avram îmi destăinuie că soţia sa i-a fost mereu alături şi l-a însoţit peste tot. Cred că era sincer. În spatele său, pe peretele cafenelei scria chiar aşa: „Perfect, i-a şoptit ea la ureche, înainte să îl sărute pe obraz".

"Mi-am zis să pornesc şi eu o micuţă revoluţie..."

„Am fost curios să văd dacă, în toată această istorie de 200 de ani, a fost vreun român capabil de o asemenea ispravă. N-aveam de unde să ştiu... Aşa că am trimis, în anul 2013, o scrisoare electronică către Federaţia Română de Nataţie şi le-am pus o întrebare în acest sens. Nici până azi nu am primit vreun răspuns. Asta m-a înfuriat şi mai tare. Atunci am trimis o adresă oficială către *Chanel Swiming Association* cu aceeaşi întrebare pe care le-am pus-o şi celor de la Bucureşti. Englezii şi-au cercetat arhiva şi mi-au zis că în evidenţele lor nu figurează niciun român. Am început să cuget şi m-am înfuriat şi mai tare. Orgoliul meu de român m-a făcut să mă întreb de ce nimeni din România, nicio federaţie, nici statul, nu s-a încumetat să pregătească un sportiv care să fie capabil de o asemenea performanţă. Nici chiar Ceauşescu nu s-a gândit la asta deşi avea toate pârghiile posibile. Ungaria, spre exemplu, avea, la momentul respectiv, trei cetăţeni care traversaseră, deja, Canalul Mânecii. Primul dintre ei a făcut-o pe când eu aveam doar doi ani". Acesta a fost momentul zero. Avram Iancu nu era, însă, un novice atunci când l-a bătut gândul ca el să fie primul român care va traversa Mâneca. Era, la acea dată, un triatlonist care parcurgea înot lacurile ţării, străbătea pe bicicletă drumuri de munte şi alerga, de nebun, sute de km. Era un fel de „Iron Man" al Văii Jiului. În anul 1999, a ieşit al patrulea într-un astfel de ultramaraton. A cercetat, ca bibliotecar, istoria înotului de mare fond de la noi. A aflat că nici aici nu eram foarte tari şi nu aveam, practic, nicio tradiţie. Se cunoaşte doar faptul că exista o cursă pe Dunăre de vreo 23 de km la care se înscriau foarte mulţi concurenţi şi o terminau vreo doi-trei. Avram s-a dus la Dunăre, într-o apă tulbure, şi a înotat 45 km. Dublu faţă de cât realizaseră cei dinaintea sa... "M-am autoevaluat şi mi-am zis că pot şi, coroborat cu numele meu faimos, mi-am zis să pornesc şi eu o micuţă revoluţie..." („Diminutivele nu-şi au locul când vorbeşti de vreo revoluţie sau despre Avram Iancu...", am făcut eu o precizare ce se impunea de la sine, n.n.) În martie 2014, Avram face o conferinţă de presă, la Petroşani, în care a zis că va ataca înot Canalul Mânecii pentru România. Se baza pe cele 90 de milioane lei vechi pe care i le-a oferit Consiliul local şi pe o generoasă sponsorizare venită din partea asociaţiei „Rosa Multiflora" a d-lui Costel Avram. Taxa de participare a fost 600 de lire sterline iar închirierea bărcii care însoţeşte sportivul şi care certifică performanţa costă 2.700 de lire. 3.300 de lire sunt doar taxele. La care se adaugă cheltuielile de transport şi cazare.

„Ar fi dat rău ca englezii să afle că un bibliotecar din România a traversat înot Canalul Mânecii..."

Avram a plecat împreună cu antrenorul său, profesorul Ioan Cordea, cu autocarul şi au făcut, pe drum, aproape două zile. Au ajuns aproape anchilozaţi. Au închiriat un apartament unde au stat trei săptămâni. Ca să fie mai ieftin l-au luat mai departe de celebrul loc numit ***Între ziduri***, acolo unde se antrenează toată lumea care vrea să traverseze Canalul. Cei doi făceau 45 minute la dus, 45 de minute - la întors şi cădeau morţi de oboseală. „Te antrenezi, cot la cot, cu toată lumea şi aştepţi să-ţi vină rândul. Ştii că totul se va petrece în intervalul unei săptămâni, dacă vor exista ferestre favorabile în ceea ce priveşte timpul. Dacă vremea e favorabilă te anunţă cu 12 ore înainte ca să ai timp să te pregăteşti. S-a întâmplat să plec şi dimineaţa la şapte şi noaptea la ora două. Ultima dată am plecat la 9 dimineaţa. Mai aveam de parcurs doar vreo 3 km până la Cap Grinet. După socoteala mea asta însemna cam încă o oră de înot. Numai că Mâneca (La Manche, cum îi zic francezii) este o apă mişcătoare din toate punctele de vedere. Şi pe vericală şi pe orizontală. Pe orizontală, m-a lovit un curent marin de vreo 2 km. lăţime. Avea cam de 4-5 ori viteza mea de deplasare. Făceam un metru înainte şi 4-5 metri în lateral. Era, practic, ca un râu marin care m-a deviat de la drumul spre ţărm. Am mers, practic, paralel cu ţărmul. Înotam de două ore şi aveam tot aceeaşi distanţă faţă de ţărm. Nu mă apropiam deloc. Durerile erau maxime şi trebuie să găseşti resurse mentale prin care să le depăşeşti şi să-ţi tragi fizicul după tine. *Termină odată*, îţi ordonă mintea, *şi ieşi odată din Iadul de gheaţă*. Şi tu încerci să te conformezi... Dar piloţii englezi, nu ştiu de ce, au hotărât să oprească cursa. Cred că a fost un complot. Atât eu cât şi profesorul Cordea am fost contrariaţi. Profesorul le-a zis că mai pot înota, liniştit, încă 10 ore. Pilotul, nu şi nu. Decizia lui e absolută şi a întors barca. Pur şi simplu, ne-a făcut-o. Dacă în momentul ăsta aş da timpul înapoi şi la experienţa pe care am acumulat-o i-aş zice pilotului să meargă înainte, l-aş fi înjurat în engleză şi cred că, dacă nu m-ar fi ascultat, l-aş fi aruncat din barcă. Era anul în care în Anglia era o puternică campanie antiromânească în presă şi pe toate site-urile de socializare. Ar fi dat rău ca englezii să afle, la acea vreme, că un bibliotecar din România a reuşit să traverseze înot Canalul Mânecii. Vă spun sincer: cred că intenţionat nu m-au lăsat să traversez Canalul!"

A doua tentativă de traversare a Iadului. Având în spate o fabrică de îngheţată...

A doua tentativă a avut loc pe 3 octombrie 2014, după vreo două luni şi ceva de la prima acţiune. Fatalitate. Avram Iancu a plecat la drum cu acelaşi pilot. S-a dovedit a fi fost o nouă mare greşeală... De data asta, Avram şi-a găsit un sponsor unic, o fabrică de îngheţată („Diany" din Baia Mare), care, în caz de succes, ar fi urmat să-i folosească imaginea pentru promovarea produselor sale. Dar parcă a fost un făcut... Apa a fost mult mai rece decât la prima tentativă. Valurile erau mari, vremea era posomorâtă şi era o ceaţă de nu vedeai la 50 de metri. „Am traversat jumătate de Canal, după zece ore în care m-am zbătut cât am putut. Când mi s-a comunicat că sunt abia la jumătatea cursei, s-a produs ceva în psihicul meu şi am abandonat. Atunci eu am aflat cauza nereuşitei mele. Psihic, nu am mai putut duce cursa. Dar chiar şi acel eşec mi-a întărit convingerea că voi putea traversa Canalul. Trebuiau, doar, să se cumuleze câţiva factori favorabili. La a doua tentativă am stat la hotel, ca şi la următoarele două încercări. Financiar şi lucrurile s-au schimbat în bine. Am avut-o alături pe soţia mea şi pe profesorul Cordea. Ei au urcat în barcă alături de trei români din Anglia. De mers, am mers tot cu autocarul..."

„Nu-i diavolul atât de negru, mi-am zis, şi am luat-o de la capăt..."

„A treia încercare de a trece înot din Anglia-n Franţa s-a petrecut anul trecut. Era luna lui august şi apa era foarte rece. N-am mai pus accent pe antrenamentul termic. Am făcut antrenamente de viteză şi de volum şi am neglijat partea termică. Asta mi-a fost fatal. Am pierdut pe mâna mea, dintr-o neglijenţă ce ignora latura termică. Nu-i diavolul atât de

(continuare în p. 31)

reportaj